

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIĞI DUYGULARIN
MESLEKLERİNE YANSIMASI

Sibel ÇEVİK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ahmet SABAN

Konya – 2019

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN YAŞADIĞI DUYGULARIN
MESLEKLERİNE YANSIMASI

Sibel ÇEVİK
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ahmet SABAN

Konya – 2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	--	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sibel ÇEVİK
	Numarası	138302031016
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Duyguların Mesleklerine Yansıması

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

19/04/2019

Sibel ÇEVİK

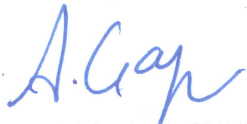

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sibel ÇEVİK
	Numarası	138302031016
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ahmet SABAN
	Tezin Adı	Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Duyguların Mesleklerine Yansıması

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Duyguların Mesleklerine Yansıması** başlıklı bu çalışma 19/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. Ahmet SABAN	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Beyhan Nazlı KOÇBEKER EİD	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Aybala ÇAYIR	

ÖNSÖZ

Eğitim toplumların çağdaş uygarlık seviyesine çıkmasında en önemli araçlardan biridir. Bilimde ve teknolojiye ileri seviyede olan toplumların eğitim konusunda da önde oldukları bilinmektedir. Eğitimin merkezinde olan öğretmenler ise toplumların ilerlemesinde büyük bir role sahiptir.

Bireylerin yoğun olarak yaşadıkları duygular mesleklerine göre farklılık göstermektedir. Mesleğin özellikleri ve meslekte yaşanan olaylar, bireylerin duygularını ve dolayısıyla mesleklerindeki verimi de etkilemektedir. Sınıf öğretmenliği mesleğini icra etmem sebebiyle, ben de sınıf öğretmenlerinin mesleklerinin ilk yıllarında ve son zamanlarda yoğun olarak yaşadıkları duyguları ve bu duyguların mesleklerine nasıl yansıdığını merak ettim. Yaptığım çalışmanın sınıf öğretmenlerinin mesleklerinde yaşadıkları duyguların neler olduğunu, bu duyguların nasıl oluştuğunu ve mesleklerinde ne gibi etkilere yol açtığını anlamamıza ışık tutacağını umuyorum.

Öncelikle, tez konumun belirlenmesinde ve sonrasındaki her aşamada desteğini benden hiç esirgemeyen ve bu tez çalışmasının daha nitelikli olması için zaman ve emek harcayan, danışman hocam olduğu için kendimi çok şanslı hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Ahmet SABAN'a; eleştiri ve önerileriyle tezime katkıda bulunan değerli jüri üyelerim Doç. Dr. Beyhan Nazlı KOÇBEKER EİD'e ve Doç. Dr. Aybala ÇAYIR'a çok teşekkür ederim.

Ayrıca her zaman yanımda olup beni destekleyen sevgili anneme ve babama sonsuz teşekkür ederim.

Sibel ÇEVİK

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
---	---	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sibel ÇEVİK
	Numarası	138302031016
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ahmet SABAN
	Tezin Adı	Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Duyguların Mesleklerine Yansıması

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin son zamanlarda ve mesleklerinin ilk yıllarında yoğun olarak yaşadıkları duyguların neler olduğunu, bu duyguları yaşatan olayların neler olduğunu ve bu duygular ile olayların mesleklerine nasıl yansıdığını incelemektir. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 öğretim yılında, İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde görev yapmakta olan 240 gönüllü sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma, 12 haftalık bir sürede gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, dört açık-uçlu sorudan oluşan yapılandırılmış bir görüşme formu aracılığıyla elde edilmiş ve betimsel analiz tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgulara göre, sınıf öğretmenlerinin mesleklerinde hem olumlu duyguları (mutluluk, sevgi, umut, gurur, heyecan, vb.) hem de olumsuz duyguları (hayal kırıklığı, pişmanlık, bıkkınlık, çaresizlik, kızgınlık, vb.) yoğun olarak yaşadıkları, ancak ilk yıllara kıyasla son zamanlarda olumsuz duygulara daha fazla sahip oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin yaşadıkları olumlu duyguların veya olayların mesleklerine de olumlu olarak yansıdığı, olumsuz duyguların veya olayların da mesleklerine olumsuz olarak yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Duygu, sınıf öğretmeni, nitel araştırma

Öğrencinin	Adı Soyadı	Sibel ÇEVİK
	Numarası	138302031016
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ahmet SABAN
	Tezin İngilizce Adı	Reflection of Primary Teachers' Experienced Emotions on their Professions

SUMMARY

The main purpose of this case study was to examine primary teachers' emotions related to both their recent experiences as well as early years in their teaching and how these emotions affect their jobs. A total of 240 primary teachers working in Gaziosmanpaşa (İstanbul) in the 2017-2018 academic year participated in the study. Data was collected over a 12-week period by using the structured interview technique (including four open-ended questions) and analyzed by using the descriptive analysis technique. According to the findings, primary teachers experienced both positive emotions (such as happiness, love, hope, pride, excitement, etc.) and negative emotions (such as frustration, regret, tiredness, helplessness, anger, etc.). However, negative emotions appear to be more intense in recent teaching experiences compared to those that teachers have experienced during their first years of the teaching career. It is concluded that positive emotions or events also affect teachers' profession positively, while negative emotions or events have a negative impact on their teaching.

Keywords: Emotion, primary school teacher, qualitative research design

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
SUMMARY	vi
İÇİNDEKİLER	vii
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
1. Problem Durumu	1
2. Araştırmanın Amacı	7
3. Araştırmanın Önemi	8
BÖLÜM 2	
KURAMSAL/KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. Duygu Nedir?	9
2.1.1. Beyin-Duygu İlişkisi Nasıldır?	10
2.1.2. Duygular Neden Önemlidir?	10
2.1.3. Duygu Türleri Nelerdir?	11
2.2. Zekâ Nedir?	15
2.2.1. Çoklu Zekâ Alanları Nelerdir?	16
2.2.2. Zekâ Alanlarının Eğitimle İlişkisi Nasıldır?	17
2.3. Duygusal Zekâ Nedir?	18
2.3.1. Duygusal Zekânın Gelişimi Nasıldır?	19
2.3.2. Duygusal Zekâ Neden Önemlidir?	21
2.3.3. Duygusal Zekânın Yeterlikleri Nelerdir?	22
2.3.4. Duygusal Zekâ Alanları Nelerdir?	23
2.3.5. Duygusal Zekânın Eğitimle İlişkisi Nasıldır?	24
2.4. Meslek Olarak Öğretmenlik	26

2.5. Öğretmenlikte Yaşanan Duygular	28
2.6. İlgili Araştırmalar	30
BÖLÜM 3	
YÖNTEM	35
3.1. Araştırmanın Modeli	35
3.2. Çalışma Grubu	36
3.3. Verilerin Toplanması	36
3.4. Verilerin Analiz Edilmesi	38
BÖLÜM 4	
BULGULAR VE YORUMLAR	39
4.1. Öğretmenlik Mesleğinin Tanımlanması/Kavramsallaştırılması	39
4.2. Son Zamanlarda Yoğun Olarak Yaşanan Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar	45
4.3. İlk Yıllarda Yoğun Olarak Yaşanan Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar	57
4.4. Yoğun Olarak Yaşanan Duyguların ve Bu Duyguları Yaşatan Olayların Mesleğe Yansıması.....	69
BÖLÜM 5	
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
5.1. Tartışma.....	80
5.2. Sonuçlar	86
5.3. Öneriler	89
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	89
5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	90
KAYNAKÇA.....	92
EK A.....	101
ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU	101

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1: Katılımcılar Hakkındaki Kişisel Bilgiler.....	36
Tablo 4.1. Öğretmenlerin Son Zamanlarda Yaşadığı Olumsuz Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar	53
Tablo 4.2. Öğretmenlerin Son Zamanlarda Yaşadığı Olumlu Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar	57
Tablo 4.3. Öğretmenlerin İlk Yıllarda Yaşadığı Olumlu Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar	62
Tablo 4.4. Öğretmenlerin İlk Yıllarda Yaşadığı Olumsuz Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar	69
Tablo 4.5. Olumlu ve Olumsuz Duyguları Hisseden Öğretmenlerin Özellikleri	78

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu açıklanmakta, araştırmanın amacı ve önemi hakkında bilgi verilmektedir.

1. Problem Durumu

Değişen dünya şartlarında zekânın yanı sıra duygunun da insan hayatındaki önemi artmaktadır. Duygunun, insana ve gelişimine yön verdiği bilinmektedir. Bu yön veriş durumu; kişinin ruh hali, ilgi alanları, seçimleri, yaşamında edindiği meslekler ve kişiyle ilgili pek çok alana olumlu veya olumsuz olarak etki etmekte, kişinin yaşam tarzına yansımaktadır. Ayrıca, duygular bireylere göre çeşitlilik göstermektedir. Diğer tüm mesleklerde olduğu gibi, öğretmenlik mesleğini sürdüren bireylerde de kazanılan tecrübe ve bununla birlikte değişen durumlarına göre duyguların çeşitli olması doğal bir sonuçtur.

Duygunun günümüze değin çeşitli tanımları yapılmıştır. Duygu kelimesi, Türk Dil Kurumunun (2011, s. 729) güncel Türkçe sözlüğünde, “Duyularla algılama, his; belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim; önsezi; nesnelere veya olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği; kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik” anlamlarında kullanılmaktadır.

Duyguların açıklamasıyla ilgili yapılan çalışmalar yüz yıllardır devam etmektedir. Bu girişimler Platon ve Aristoteles’e kadar dayanmaktadır (Demir, 2008). Birçok psikolog veya felsefeci, duygu kavramının kesin bir tanımını yapmamakla birlikte bu konuda farklı düşünceler ortaya koymaktadır. Örneğin, Damasio (1999) tarafından duygu, zihinde basit veya karmaşık olabilen, değerlendirme sürecinde genellikle vücudun kendine doğru olan, bununla birlikte beyinle ilgili zihinsel değişimlere yol açan tepkilerin birleşimi olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Duygular ve düşünceler birbirlerine sıkıca bağlı bir yapıdadır. Özellikle karar verme sürecinde duygu ve mantık ikilisini bir arada kullanan bireylerin etkin karar verdikleri bilinmektedir (Çeçen, 2002). Duygularımız alacağımız kararlarda, karşıdakiyle iletişim kurmada ve yaşayacağımız ilişkilerde, kendimize olan güven konusunda başarılı olmamızı sağlamaktadır (Toktamışoğlu, 2003).

Duygular kişiye özeldir. Kişi doğuştan duygularını nasıl kontrol edeceğiyle ilgili bir kapasiteyle doğar, bu kapasite çevre sayesinde geliştirilir. İnsanların mutlu olması için duygusal zekâsını kullanması gerekir. Bu da ancak eğitimle olur (Maboçoğlu, 2006). Kişiler hissettikleri duyguları, aktarmak istedikleri düşünceleri dil aracılığıyla karşısındakine iletirler. Bunu eğitim yoluyla okullarda öğrenirler ve geliştirerek devam ettirirler (Kolaç, 2008). Öğrencilerin sınıflandırıldığı, yalnızca belli zekâ düzeylerini ölçen sınavların yapıldığı bir eğitim sistemi, öğrencileri olumsuz yönde etkiler. Bunun yerine öğrencinin kişisel becerilerini göstermesine olanak sağlayan, değerlendirmelerin tüm zekâ alanlarını kapsadığı bir eğitim sistemi hem öğrenciler hem de öğretmenler için daha uygundur (Altan, 2012).

Eğitimi bir cümle gibi düşünebiliriz. Cümlenin özne, yüklem, nesne, tümleç gibi öğeleri olduğu gibi; eğitimin de okul, öğretmen, öğrenci, veli gibi öğeleri vardır. Cümlenin öğeleri nasıl birbiriyle ilişkili ise eğitimin öğeleri de birbiriyle ilişkilidir. Cümledeki öznenin görevi ne kadar önemli ise eğitimde de öğretmen özne derecesinde öneme sahiptir (Cüceloğlu ve Erdoğan, 2016). Eğitimin niteliğini etkileyen faktörler; öğretmen, yönetici, program, öğretmen-öğrenci ilişkisi, öğretme ortamı, ölçme ve değerlendirmedir. Eğitimin niteliğini etkileyen ve eğitimde hedeflenen sonuçlara ulaşmak için süreçteki en önemli öge ise öğretmendir. Öğretmen, eğitimin niteliğini etkilemekle birlikte öğrencilerinin öğrenirken zevk almasını sağlayan kişidir (Ünal, 1991).

Öğretmen, öğrencilerinin düzeylerini göz önünde bulundurup, öğrenme için gerekli tüm şartları sağlamaya çalışan, eğitim ve öğretimi engelleyecek tüm sorunları ortadan kaldırmak için uğraş veren kişidir (Taşgın, 2010). Okulun önemli yapı taşlarından biri olan öğretmenler, okul sınırları içerisindeki genel eğitimden ve öğrencilere gerekli bilgileri aktarma işinden sorumlu kişidir. Eğitimde varılmak

istenen başarının sağlanmasında öğretmenin katkısı çok büyüktür (Kayıkçı, 2010). Geleneksel anlayışta öğretmen, bilgiyi olduğu gibi karşısına aktarmakla görevli bir kişi iken; günümüzde geleneksel anlayıştan farklı olarak bilgiyi öğretmede rehber konumundadır. Öğretmen eskiden “lokomotif şefi” iken günümüzde “orkestra şefi” olmuştur (Taşgın, 2010, s. 11).

Toplumların kültürlerine, sosyal ve ekonomik yapılarına ve toplumda önemli olan değerlere göre oluşturulmuş olan eğitim sistemleri mevcuttur. Bu eğitim sistemleri toplum tarafından istenen görevleri yerine getirmekle yükümlüdür (Gürsel, 2003). Bir toplumda örgütlenme sonucunda ortaya çıkan ihtiyaçları/sorunları eğitsel açıdan gideren öğretmenler, toplumların ortaya çıkışından beri hep var olmuşlardır (Özpolat, 2002). Bir toplumun eğitim-öğretim görevini yerine getiren kişiler olarak görülen öğretmenler, sorumluluk sahibi ve güvenilir kişiler olmak durumundadırlar. Bu nedenle, toplumun gözünde ne konumda olduklarının bilincinde olarak hareket etmelidirler (Ergin, 2014).

Öğretmenlik; bireyi topluma kazandırmada, toplumla uyumlu bir şekilde bütünleşmesini sağlamada, bununla birlikte toplum yapısının değişmeden devamlılığını sağlamada önemli bir meslektir (Altunkeser, 2014). Belirli iletişim becerileri sayesinde topluma yön veren, toplumu etkileyen, eğitim sisteminin en önemli parçası öğretmendir. Bununla birlikte öğrencileri eğitim/öğretim programları vasıtasıyla işleyen kimse yine öğretmendir (Gürbütürk ve Genç, 2004). Bir öğretmene başarılı öğretmen denmesi için yalnız mesleki bilgisinin olması yetmez; onun içinde yaşadığı toplumun, insanların ve eğitimin doğası hakkında yeterli bilgi birikimine sahip olması da gerekir (Sönmez, 1999).

Öğretmen, öğrenciye karşı hem öğreticilik hem de yöneticilik rolünü üstlenen, öğrencinin ailesinden sonra en fazla etkileşimde bulunduğu kişidir. Bu nedenle, öğretmenin yeterlik açısından iyi bir donanıma sahip olması gerekir. Öğretim ve yönetimde lider rolünü yerine getirmelidir (İlgar, 2005). Öğretmenin kendisine uygun görülen rolleri bazen çatışabilmektedir. Bununla birlikte öğretmen, yüklendiği roller için denge kurabilen kişidir (Bursalıoğlu, 1994). Gerçek bir öğretmen, öğretmenlik mesleğini sadece görev dâhilinde yapmaz; aynı zamanda

öğretmenliği yaşayıp hissetmeli, öğrencileriyle bir bütünleşme sağlamalıdır. Ancak bu şekilde etkili bir öğretmen olunur. Gerçekten öğretmenliği hisseden kişiler öğretmenlik yapmayı aşmış kişilerdir. Bu kişiler eğitimde yaşanan problemlere karşı uyguladıkları çözümleriyle başarılı bir öğretmen olurlar (Cüceloğlu ve Erdoğan, 2016).

Etkili öğretmen, kişisel olarak sakin bir yapıda olan, olaylara karşı sabırlı, neşesi ve güler yüzü daim olan, olaylar karşısında telaşsız hareket eden ve yanlı tavır sergilemeyen, yanlışlar karşısında hoşgörülü bir şekilde tutum sergileyen, öğrencilerinin heyecanına ve coşkusuna ortak olan, onlara başarıları konusunda destek olup ümit veren, öğrenmede demokratik ve özgür bir ortam sunan, bununla birlikte içinde yaşadığı toplumun değerlerine saygı gösteren kişidir. Öğretmen öncelikle öğrencilerini sevmelidir; etkili öğretmenliğin olmazsa olmazı sevgidir (Yılmaz, 2018). Öğretmenlik mesleğinde mesleki bilgilerin olması bu mesleği devam ettirmede şart, fakat yeterli değildir. Öğretmenlikte felsefi bir bakış açısına da sahip olunmalıdır. Mesleği sürdürürken yaşanan problemler detaylı bir şekilde incelenerek bu problemlere çözümler üretilir (Cüceloğlu ve Erdoğan, 2016).

Ülkemizin kurucusu Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk, ülkemizin geleceğinin iki orduya bağlı olduğunu, bunlardan birinin asker ordusu diğerrinin ise irfan ordusu olduğunu belirtmiştir. Atatürk, aynı zamanda eğitim ordusuyla askeri ordunun devletin istikbali için aynı önem derecesine sahip olduğunu vurgulamıştır (Türk Tarih Kurumu, 1959). Bu konuda Atatürk “Milletleri kurtaranlar yalnız ve ancak öğretmenlerdir.” diyerek eğitimin ne derece önemli olduğunu altını çizmiştir. Atatürk’e göre “Bir çocuğun, normal tahsil devrelerinden geçerek yetişmiş olması şarttır.” (İnan, 2009, s.365). Atatürk’ün eğitime ve öğretmene verdiği değer, “Bir millet irfan ordusuna malik olmadıkça, muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferin kalıcı sonuçlar vermesi ancak irfan ordusuyla sağlanabilir. İrfan ordusunun değeri de siz öğretmenlerin değeri ile ölçülecektir.” (Akyüz, 2009, s. 339) sözleriyle çok daha iyi anlaşılmaktadır.

Eğitim ordusunun temeli olan öğretmenlerin, bir ülkenin geleceği açısından toplumdaki önemi yadsınamaz. Mustafa Kemal Atatürk, öğretmenden yoksun bir

milletin tam anlamıyla millet olamayacağını ifade etmiş ve bir milletin öğretmenlere muhtaç olduğunu, öğretmenlik mesleğine ve öğretmenlere verdiği önemi birçok ifadesinde belirtmiştir (Türk Tarih Kurumu, 1959). Cumhuriyet döneminde öğretmenlik mesleğine çok önem verilmiş, öğretmenleri yetiştiren çeşitli kurumlar açılmıştır. Bu kurumların bir kısmı kapatılsa da öğretmen yetiştiren bu kurumların bugünkü eğitim sistemimiz için önemi büyüktür (Çelik, 2013).

Örneğin, Türkiye’de 1925 yılında öğretmen yetiştirmek amacıyla “*Köy Muallim Mektepleri*” açılması için öneriler geliştirilmiştir. O zamanlar “*Türk Eğitim Sistemi*” üzerine çalışmalar yapan John Dewey bu fikri desteklemiştir (Özalp, 2000, s.15). Türk eğitim sistemindeki önemi büyük olan “*Köy Enstitüleri*” 17 Nisan 1940 tarihli ve 3803 sayılı kanunla hayata geçmiştir (Aydın, Şahin ve Topal, 2008, s.131). Köy Enstitülerinin esas amacı, eğitimle her açıdan çağdaş bir köy yaşantısı ortaya çıkarmaktır. Bunun için kalkınmanın nüfusun kayda değer bir bölümünü barındıran kırsal alanlardan başlatılması amaçlanmıştır. Bu kurumlarda, yaparak-yaşayarak öğrenme temelli eğitim temel alınmıştır (Aydın vd., 2008).

Geçmiş yıllarda bazı dönemlerde öğretmenlik mesleği tercih edilmeyen bir meslek olarak görülmüştür. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, mesleğin ekonomik yönden getirilerinin mesleği sürdüren kişilerde yaşam standardını yükseltmeyişidir. Böyle dönemlerde öğretmenliğin tercih edilmeyen zorunlu durumlar haricinde istenmeyen bir meslek haline geldiği bilinmektedir (Turhan, 1964). Öğretmenlik mesleğine hak ettiği değer verilmelidir. Öğretmenlik mesleğinin yüceltilmesi sonucunda yaşanan toplumda bilimin değeri de yükselir; aksi takdirde bilimin değeri anlaşılmaz. Bunun için öğretmenler maaş ve mevki olarak yüksek bir seviyeye getirilmelidir (Gökalp, 1972). Mustafa Kemal Atatürk’ün isteği üzerine ülkemize davet edilen Amerikan eğitimci Dewey ile Alman eğitimci Kuhne ülkemizdeki eğitim sistemini incelemiş ve bunun sonucunda bir rapor hazırlamışlardır. Bu raporda ülkemizde görev yapmakta olan öğretmenlerin maaşlarının artırılması gerektiği belirtilmiştir (Özpolat, 2002). Öğretmenlik mesleğinin önemli sorunlarından biri maddi getirisinin düşük oluşudur, bu sorunu giderici çalışmalar yapmak eğitim sistemimiz açısından olumlu olacaktır.

Öğretmenlik mesleğinde iş ve ev yaşamı etkileşim halindedir. Öğretmenler okul için gerekli plan yapma, yazılı okuma gibi faaliyetleri evde de gerçekleştirmektedir. Bu durum, öğretmenin duygu durumunu etkilemekte, kendisinde gerilim hissetmesiyle sonuçlanabilmektedir (Celep, 2000). Öğretmenin negatif duyguları, doğal olarak öğrencilere de olumsuz olarak yansımaktadır. Örneğin, bir öğretmenin öfkeli, umursamaz tavırları öğrencilerde derse karşı ilgisizliğe yol açabilmektedir. Bu da sunulan eğitim ve öğretimin kalitesinde düşüslere neden olabilmektedir. Bunun yanında, öğretmenin sevecen tavırları ve öğrencilerine güven vermesi, öğrencide olumlu davranışlar ortaya çıkarır. Öğrenci öğrenmeye ne kadar istekli hale gelirse, başarısı da o derece artar ve öğretmen-öğrenci ilişkileri olumlu olur (Güler, 2017).

Öğretmenlerin çalıştıkları yöneticilerle iyi iletişim içerisinde olmaları, kendilerini rahat hissetmelerini ve verdikleri eğitimlerle ilgili düşüncelerini veya sorunlarını yöneticileriyle açık bir şekilde paylaşmalarını sağlamaktadır (Celep, 2000). Okulda yönetici konumunda olan okul müdürleri, aynı zamanda öğretim liderliği görevini de üstlenmektedir. Okul yöneticisinin, öğretmenleri denetlemesindeki amaç öğretmenlere yardımcı olmaktır. Gereksinimleri gideren yönetici, öğretmene yardım ederek öğretimi daha iyi hale getirmektedir (Ünal, 2010). Öğretmenlerin mesleki başarısını nesnel olarak değerlendirmek zordur. Bu nedenle okul yöneticisinin öğretmeni değerlendirmede izlediği yöntem, öğretmenin bu yöneticiye olan güvenini etkilediği gibi öğretmenin okula olan adanmışlığını da etkilemektedir. Yansız ve nesnel değerlendirme sonucunda öğretmenin okula karşı olan adanmışlığında artma söz konusu olabilmektedir (Celep, 2000).

Uluslararası düzeyde yapılmış araştırmalarda, diğer ülkelerle kıyaslandığında, Türkiye öğretmenlik mesleği algısında derece olarak iyi bir yeredir (Tedmem, 2014). Uluslararası düzeyde yapılan bir anketin sonuçlarında, mesleklerini sevmeyen bazı öğretmenlerin öğrencileriyle ilişkilerinde sorunlar yaşadıkları ve verdikleri eğitimin kalitesinde düşüsler yaşayabildikleri vurgulanmıştır (OECD, 2009). Meslek olarak öğretmenlik, daha çok kadınlar tarafından tercih edilmektedir. Araştırmalara göre, öğretmenlik İngiltere ve Amerika gibi gelişmiş ülkelerde, erkeklere oranla

kadınların daha fazla tercih ettiği bir meslektir. Türkiye’de de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı öğretmenlerin çoğunluğunu kadın öğretmenler oluşturmaktadır (Coşkun, 2011).

Öğretmenlik mesleğinde her daim bulunması gereken duygu sevgidir (Hangül ve Varol, 2014). Öğretmenin öğrencilerine ve mesleğine olan bağlılığı bu sevgiyi temsil etmektedir. Meslekte yaşanan bütün olumsuzluklara rağmen öğretmenin mesleği sevmesinde büyük pay sahibi olan ve öğretmeni bulunduğu yerde ayakta tutan en büyük etkenin sevgi olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, öğretmenlerin mesleklerinde yoğun olarak yaşadıkları duygular farklılık göstermektedir. Buradan hareketle, bu araştırmanın konusunu sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları duyguların neler olduğunun ve bu duyguların mesleklerine yansımalarının nasıl olduğunun incelenmesi oluşturmaktadır.

2.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sınıf öğretmenlerinin yoğun olarak yaşadıkları duyguların neler olduğunun ve bu duyguların mesleklerine nasıl yansıdığına derinlemesine incelenmesidir. Bu amacı gerçekleştirmek için araştırmada şu alt-sorulara cevap aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenleri mesleklerini nasıl tanımlamaktadırlar?
2. Sınıf öğretmenlerinin son zamanlarda yoğun olarak yaşadıkları duygular nelerdir? Öğretmenlere bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?
3. Sınıf öğretmenlerinin mesleğinin ilk yıllarında yoğun olarak yaşadıkları duygular nelerdir? Bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?
- 4.Sınıf öğretmenlerinin yaşadıkları duyguların ve bu duyguları yaşatan olayların mesleklerine yansımaları nasıldır?

3.Araştırmanın Önemi

Duygular, insan hayatında yadsınamaz bir öneme sahiptir. İnsanların kendilerini ifade etmeleri, başkalarıyla iletişim kurmaları, bunun sonucunda istediklerini ve hissettiklerini diğerlerine aktarmaları duygular sayesinde olur. Duygular enerjinin, etkinliğin ve bilginin içsel kaynağıdır. İnsan doğuştan ne iyi, ne de kötüdür; duygular da aynen bu şekildedir. Farklılık, üretilen enerji ve bilgiye dayanarak meydana gelen davranışlar sonucu ortaya çıkar. Duygular, yaşama anlam kazandırır. Duygular esasen insan varlığının temelini oluşturur. Bununla birlikte insanın varlığının temel sorunlarıyla yüzleşmesinde de önemli bir etkiye sahiptir (Cooper ve Sawaf, 1997).

Ailede başlayan eğitim, okulda öğretimle birleşerek devam etmektedir. Okulda eğitim ve öğretimin temeli, öğretmenler tarafından atılır. Bunu yapan, öğrencinin ilklerine tanıklık eden sınıf öğretmenleridir. Sınıf öğretmenleri ihtiyaç duydukları her anlarında öğrencilerinin yanındadır. Sınıf öğretmenleri, okul dışında ailesiyle ve arkadaşlarıyla, okulda idareyle, öğretmen arkadaşlarıyla, öğrenci velileriyle ve öğrencileriyle sürekli iletişim halindedir. Her insanda olduğu gibi sınıf öğretmenlerinin de iletişim içinde buldukları kişiler ve yaşamlarındaki diğer problemler yüzünden duygu durumlarında değişiklikler olmaktadır. Değişiklik gösteren bu duygu durumları, onları olumlu ya da olumsuz olarak etkilemektedir. Bunun sonucunda öğretmenler, hissettikleri duyguları mesleklerine yansıtmaktadır. Bu çalışmanın sonuçlarının sınıf öğretmenlerinin duygularının neler olduğunu ve bu duyguların mesleklerine nasıl yansıdığını göstermesi bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM 2

KURAMSAL/KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi hakkında bilgi verilmekte ve ilgili araştırmalar özetlenmektedir.

2.1. Duygu Nedir?

Duygu kavramını açıklamak amacıyla birçok tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalar kişilerin düşüncelerine göre çeşitlilik göstermiştir. Örneğin, Kleinginna ve Kleinginna (1981; akt., Pınar ve Kubilay-Pınar, 2015) yaptıkları duygu araştırmaları sonucunda yalnız İngilizcede doksan iki farklı duygu tanımı olduğunu belirtmiştir.

Duygu kelimesini, İngilizcede “*emotion*” sözcüğü karşılamaktadır. Bu sözcüğün Latince kökeninde, “*motion*” kelimesi “*hareket*” anlamına gelmektedir. Sözcüğün “*e*” harfi “*ex*” yani “*dışarı hareket*” anlamında kullanılmaktadır. Buna göre, “*emotion*” sözcüğü, bir kişinin kendisinde barındırdıklarını dışarı yansıtması olarak ifade edilmektedir (Tarhan, 2015, s. 46).

Duyguların sahibi ruhtur, çünkü duygular ruhla birlikte güçlenirler; bu nedenle duygulara ruhun etkinlikleri de denmektedir (Descartes, 2017). Bu yönüyle duygular, bireyin yaşadığı olayların, edindiği tecrübelerin kendisinde bıraktığı etkilere dayanarak gelecekte karşılaşacağı durumlarda göstermiş olduğu tepkiler, titreşimler ve çevreye aktarılan enerjinin tümüdür.

Her duygunun kendine has bir rolü vardır. Örneğin, öfke duygusunda kalp hızlı bir şekilde atar, kan akışı ellere yönelmiş durumdadır. Korku duygusunda, dikkat tehlikeye odaklıdır, kan akışı bacaklardan büyük iskelet kaslarına yönelmektedir. Mutluluk hissedildiğinde, beyin merkezinde kaygıyı durduran bir enerji vardır ve bu durum bedene dinlenme sağlayarak kişiyi hedefinde istekli olmasını sağlar. Sevgi duygusu, gevşeme tepkisi diye adlandırılan ve işbirliği yapılmasında yardımcı olan *parasempatik* uyarılmayı sağlamaktadır. Şaşkınlık duygusunda, kaşların kalkması sonucu görüş alanı genişler, retinaya fazla ışık girer

ve çevreden daha fazla bilgi edinilir. Tiksinme duygusunda, bir şeyin kendisi veya o şeklin düşüncede oluşması tat ya da koku olarak iğrenç şeklinde ifade edilmektedir. Üzüntü, hayattan zevk almayı zorlaştıran, enerjiyi azaltan bir duygudur. Üzüntünün ölüm gibi büyük kayıplara uyum sağlamayı kolaylaştıran, insanlara yardımcı olan bir işlevi de mevcuttur (Goleman, 2015).

2.1.1. Beyin-Duygu İlişkisi Nasıldır?

Yapılan araştırmalar sonucunda, duygularla beyin arasında güçlü bağların olduğu ortaya çıkmıştır. Duygular beyinle birlikte hareket etmektedir. Düşünceler hem akla hem de kalbe seslenmektedir. Duygu ve düşüncenin birlikte uyumlu bir şekilde çalışmasını sağlayan sinir hücreleridir. Bu sinir hücreleri beynin karar merkezini, beynin duygularımızla ilgili kısmına bağlar (Goleman, 2000).

Beyin sapının üzerinde, bağlantılı yapılardan oluşan bir kütle görünümünde olan *amigdala* bulunur. Amigdala, bireyin duygusal durumlarında önemli bir kısımdır, duygusal belleğin birikme yeridir. Tüm duygular amigdalaya bağlıdır. Amigdalanın uyarılması sonucunda *duygusal körlük* denilen bir durum ortaya çıkar (Goleman, 2015). Duygular, zerelerin beynin ortasındaki küçük guddeyi titreşim yayarak uyarması sonucunda oluşmaktadır (Descartes, 2017).

Sayı ve kelimelerle ilgilenen sol beyin, akılcı düşünceler üretip planlar yapar; duygusal olan sağ beyin ise yakınlığa önem verir, hızlı hareket edip acele karar verir. Ön beyin ise akılla duyguyu birleştirir, sağ ve sol beyni kontrollü bir şekilde yönetir. Aktif olarak ön beyni kullananlar, insan ve bilgiye daha çok değer vermektedir. Yoğun olarak sol beynini kullanan insanlar gerçekleri, sağ beynini kullanan insanlar duyguları, ön beynini kullanan insanlar ise doğruları değerlendirmede kabiliyete sahiptir (Tarhan, 2015).

2.1.2. Duygular Neden Önemlidir?

Duyguların birbirleriyle iletişim içerisinde olan insanlar için önemi büyüktür. Birbirlerine uyumlu insanlar, karşılıklı olarak duygu paylaşımında bulunurlar ve bunu yaparken aynı duyguları hissederler. Örneğin, biri belli bir durum karşısında

öfke veya korku gibi bir duyguyu hissettiğinde, diğeri de onun hissettiği duyguyu içinde yaşar (Goleman, 2016). Duyguların insanlar için önemi, aşağıdaki maddeler halinde özetlenebilir (Çetinkaya, 2006, s. 491-501).

- Duygular, insanlara yardım edecek gizli güce sahiptir.
- Duygular, insanların sosyal olarak hayata devam etmesini sağlar.
- Duygular, iyi kararlar almanın temelidir.
- Duygular, kişinin sınırlarını oluşturmasına yardım eder.
- Beden dili duyguları yansıtır.
- Beden dili, insanlarla iletişim kurulduğunda onlara neye ihtiyaç duyulduğunu söyler.
- Kişi ne kadar iyi iletişim kurarsa, kendisini o kadar iyi hisseder.
- Duygular, insanları birbirine bağlama gücüne sahiptir.

2.1.3. Duygu Türleri Nelerdir?

İnsanın varlık amacı, yaşadığı süre içerisinde doğru hareket edip ve güzel işler yapıp bunun sonucunda da mutlu olmaktır. Duygularla ilgili olan değerlendirmelerde, duyguları tek yönden değerlendirmek uygun değildir. Duyguları, dürtüsel boyutuyla değerlendirmenin yanında psikolojik yönüyle de değerlendirmek daha mantıklı sonuçlar ortaya koyar. Açlık, susuzluk, saldırganlık, üreme gibi temel güdülerini ifade eden dürtüsel duygular, hem insanlarda hem de hayvanlarda mevcuttur. Bununla birlikte, psikolojik boyutta hissedilen duygular ise sadece insanlara aittir (Tarhan, 2015).

Bazı kuramcılar temel duygu kümeleri olduğunu öne sürmektedir. Örneğin, Goleman'a (2015, s. 373-374) göre başlıca duygu kümeleri ve bu kümelerin içerdiği duygu halleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- *Öfke*: Hiddet, hakaret, içleme, gazap, tükenme, kızma, sinirlenme, hınç, kin, rahatsızlık, alınganlık, düşmanlık ve belki de en uç noktada, patolojik nefret ve şiddet.

- *Üzüntü*: Acı, keder, neşesizlik, kasvet, melankoli, kendine acıma, yalnızlık, can sıkıntısı, umutsuzluk ve patolojik olduğunda şiddetli depresyon.
- *Korku*: Kaygı, kuruntu, sinirlilik, tasa, hayret, şüphe, uyanıklık, vicdan azabı, huzursuzluk, çekinme, ürkme, dehşet; patolojik olduğunda ise fobi ve panik.
- *Zevk*: Mutluluk, coşku, rahatlama, tatmin, haz, sevinç, eğlenme, gurur, tensel zevk, heyecan, vecd hali, hoşnutluk, kendinden geçme, aşırı zindelik, kapris ve en uç noktada mani.
- *Sevgi*: Kabul görme, dostluk, güven, iyilik, yakın ilgi, sadakat, hayranlık, aşırı tutkunluk, muhabbet.
- *Şaşkınlık*: Şok, hayret, afallama, merak.
- *İğrenme*: Hor görme, aşağılama, küçümseme, tikslenme, nefret etme, hoşlanmama, itici bulma.
- *Utangaç*: Suçluluk, mahcubiyet, hayal kırıklığı, pişmanlık, küçük düşme, üzülme, çile ve nedamet.

Olumsuz duygular, özellikle de öfke ve kaygı kronikleştiğinde, insanların hastalıklara karşı direncini kırar; bunun sonucunda ortaya çıkan depresyon durumu ise özellikle ağır hastaların iyileşmesi açısından olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Böyle kronikleşmiş sıkıntılar, olumsuz sonuçlar ortaya çıkardığı gibi bunların karşıt duyguları da insanlarda adeta panzehir görevi görmektedir (Goleman, 2015).

Temel duygular insanda doğuştan var olan veya doğduktan hemen sonra oluşan öfke, korku, sevinç gibi duygulardır. Utanma, güven gibi sosyal duygular ise yaklaşık olarak iki yaşından itibaren çocuğun kendinin ve çevresindekilerin farkında olması ile oluşmaya başlar. Bununla birlikte sosyal duygular, insanı ahlaki açıdan kontrol altında tutmaktadır. Örneğin, birine hak etmediği şekilde davrandığımızda suçluluk duyarız. Bu duygu, yapılan yanlışın devam edilmemesi konusunda uyarıcı bir nitelik taşımaktadır (Goleman, 2016).

Descartes'e (2017, ss. 78-97) göre altı temel duygu vardır. Bunlar; *hayret*, *sevgi*, *nefret*, *arzu*, *sevinç* ve *kederdir*. Diğer duygular bu altı duyguyu temel alarak

gelişmiş duygulardır. Bu altı temel duygu ve her birinin kapsamı aşağıdaki şekildedir:

- *Hayret*: Ruhun çok sık karşılaşmadığı nesnelere dikkatini vermesini sağlayan ani şaşkınlığıdır. Hayret duygusu kalpte ve kanda değişime neden olmamaktadır. Bu nedenle bu duygu kalple ve kanla ilgili olmak yerine beyinle ilgilidir. Hayret, önceden bilmediklerimizi hafızamızda tutmamızı ve öğrenmemizi sağlar.
- *Sevgi-Nefret*: Ruhun kendisi için olumlu gördüğü şeylere isteğiyle katılmasını sağlayan zerrelere hareketinden sevgi, ruhun kendisine olumsuz gördüğü şeylerden kurtulmasını sağlayan zerrelere hareketinden nefret doğar. İkisi de ruhsal bir heyecan sonucu oluşur. Sevgi türleri nefret türlerine göre daha fazladır.
- *Arzu*: Ruhun gelecekte kendisi için uygun gördüğü şeyleri istemesini sağlayan zerrelere hareketidir. Arzu karşıtı olmayan bir duygudur. Sevgi ve nefret türünde ne kadar farklı tür varsa o kadar farklı arzu türü vardır. Beğeni ve irkilmeden doğanlar en güçlü arzulardır.
- *Sevinç*: Ruhun kendisininmiş gibi olan bir iyiliğe karşı heyecanıdır.
- *Keder*: Ruhun karşılaştığı olumsuz bir durumdan dolayı kaynaklanan rahatsızlıktır.

Duygular konusunda önemli çalışmalar yapan Tarhan (2015, ss. 65-200) duyguları, olumlu duygular ve olumsuz duygular şeklinde sınıflandırıp bu duyguları aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

Olumlu Duygular

- *Sevgi*: İnsanların birbiriyle etkileşimde bulunup yaklaşmasını sağlayan, insanda olumlu duygular uyandıran bağıdır.
- *Güven*: Kişinin doğumundan itibaren arayış içinde olduğu, kendini keşfetmesi için gerekli içgüdüsel ilgidir.
- *Ümit*: Duygusal zekânın ilk basamaklarından olup insanın gelecekle ilgili güzel hayaller kurarak beklenti içerisine girmesini sağlayan duygudur.

- *İyimserlik*: İnsanın geçmiş ve gelecekteki olayları, kendisi için olumlu yorumlamasıdır. Kişinin kendini harekete geçirmesine yardımcı olur.
- *Merhamet*: İnsanları ayırmadan, herkese eşit gösterilen acıma duygusudur.
- *Şefkat*: İnsanları tüm özellikleriyle kabul etmeyi sağlayan koşulsuz sevginin göstergesidir.
- *Empati*: Bir insanın karşı tarafın duygularını anlamasını sağlar, kişi olaylara başkasının bakış açısıyla bakar.
- *Mutluluk*: İnsanın huzurlu olmasını, hayattan zevk almasını sağlayan duygudur.
- *Estetik duygusu*: Güzel olana ilgi, hoş gözükmeye, güzellik arama eğilimidir.
- *Sorumluluk duygusu*: Kişinin kendisi için hedef piramidi belirlemesi, önem sıralaması yapmasıdır.
- *Vefa*: Sosyal öğrenme ile kazanılan, insanın kendine yapılmış olan iyiliği ve yardımları unutmamasıdır.
- *Adalet*: İyiliğe iyilikle karşılık vermek, kötülük yapana haksızlık yapmamaktır.
- *Sabır*: İnsanın engeller karşısında beklemesi ve engellere yaşanılmasını gerekli görüp toleransla yaklaşmasıdır.
- *Sonsuzluk duygusu*: Kişide kontrolü sağlayan, kişinin ölümlü olduğunu bilmesi ve sonsuz güçten pay aldığı farkında olmasıdır.

Olumsuz Duygular

- *Bencillik*: Kişinin her şeyin merkezine kendisini koymasındır.
- *Gurur*: Kibre yakın böbürlenme, kasılma duygusudur. Zihinde olumlu olarak algılanan onur, özgüven duygularından farklıdır.
- *Kibir*: Haksız olarak yüksek seviyede böbürlenmedir.
- *Üstünlük duygusu*: Gerçekte kendini değerli görmeyen insanların kendisini olmak istediği şekilde görmesi, özgüvenli olarak yansıtmasıdır.
- *Utanç*: İnsanların içinde rahat hissedememe, mahcup olma durumudur.

- *Şüphe*: Olumsuz şekilde, kaygı ve korkuyu artıran bir duygudur. Olumlu algılanacak olduğunda; aklını kullanan kimse bu duyguyla belirsizliği azaltır, kişiyi düşünceye yönlendirerek yeni şeyler keşfetmesini sağlar.
- *Kıskançlık*: Kişinin bir başka kişiye haset ederek bakması, bunu içinde gizlemesidir.
- *Öfke*: İnsanın belli durumlarda kısa bir süre boyunca aklını kontrol edememesidir.
- *Kin*: Kişinin öfkesini uzun süre biriktirmesi sonucu karşıdaki kişiye karşı düşmanlık beslemesi, kötülük yapma eğiliminde olmasıdır.
- *Üzüntü*: Kişinin olumsuz bir durumla karşılaştığında kontrolünü sağlayamaması, kendini kötü hissetmedir.
- *Nefret*: İnsanın karşıdakinin olumsuz özelliklerinden dolayı ondan uzaklaşması, karşıdakine beslediği iyi duyguların yok olmasıdır.

Duygular konusunda birçok araştırmacı sınıflamalarını kendi düşüncelerine göre yapmıştır. Buna rağmen birleştikleri noktalar ve ortak sayılabilecek görüşleri bulunmaktadır. Bireyin başkalarıyla iyi iletişim kurması için hem kendinin hem de iletişim içerisinde olduğu insanların duygularını tanıması ve anlaması gerekir. Bu durumda duygusal zekâ kavramının anlaşılması, bireyin çevresinde iletişim içerisinde olduğu insanlarla sağlam ilişkiler kurması açısından önemlidir. Ancak, öncelikle zekânın ne olduğu ile ilgili tartışmalara değinmekte fayda vardır.

2.2. Zekâ Nedir?

Duygu tanımında olduğu gibi zekâ tanımları da çeşitlilik göstermektedir. Araştırmacılar geçmişten beri insanların zihinle ilgili durumlarından ve göstermiş oldukları davranışlarından yola çıkarak zekâ hakkındaki düşüncelerini ortaya koymuşlardır (Bümen, 2004). Örneğin, Binet'ten önce *kalıtımsal zekâ* ve *performans zekâ* kavramları aynı anlamda kullanılırken, ilk zekâ testini hazırlamış olan Binet'ten sonra bu kavramların farklı olduğu anlaşılmıştır (Özgüven, 1994). Psikologların bir kısmı zekâyı kişinin çevresindeki yeni olaylara alışma ve çevreye uyum sağlama becerisi olarak, bir kısmı yeni şeyleri öğrenme becerisi olarak, bir kısmı ise kişinin soyut düşünebilme becerisi olarak ifade etmişlerdir. Binet ise zekâyı, kişinin olayları

iyi değerlendirmesi ve olaylar karşısında eleştirel bir bakış açısına sahip olması şeklinde ağıklamıştır (Özgüven, 1994).

Piaget'e göre zekâ, kişinin çevresiyle ilişkisini sağlayan, kişiye özel *biyolojik uyum* durumu, kişinin zihni ve çevre arasındaki denge, davranışların ortaya çıkmasına yardımcı sistemdir (Günce, 1971). Zekâ, kişinin potansiyelinin, bireyin karşısına çıkan fırsatlara ve bireyin kültüründeki değerlere göre ortaya çıkması veya kişinin ürün ortaya koyma becerisidir (Bümen, 2004).

Zekâ, insanın potansiyeline ve yaşanmışlıklarına bağlı olarak yeteneğe dönüşmektedir; dolayısıyla zekâ gelişim göstermektedir (Konrad ve Hendl, 2001). Zekâ çeşitlilik gösterir. Bu durum zekânın çok yönlü incelenmesi gerektiği sonucunu ortaya koyar. Bir başka ifadeyle zekâ, kişinin içindeki potansiyeldir; kalıtım ve çevreyle birlikte gelişir (Saban, 2010).

2.2.1. Çoklu Zekâ Alanları Nelerdir?

Zekâ, gelişen ve çeşitlilik gösteren bir yapıdadır. Bu nedenle zekâyı tek boyuta indirgemek doğru değildir. Bireyler farklı zekâ alanlarını farklı seviyelerde barındırır. Saban'a (2010) göre, zekâ çok yönlü bir kapasite olmasına rağmen kendi içinde bütünlük gösterir, farklı zekâ alanları birbirleriyle ilişki içerisinde, kişiler zekâ alanlarının her birisine farklı düzeylerde sahiptir, bireyler yeteneklerinin farkında olarak zekâlarını geliştirebilir, olanaklar sağlanırsa farklı zekâ alanlarının tümü istenilen düzeye ulaştırılabilir.

Çoklu zekâ kuramı, kişinin içindeki potansiyelini kullanarak karşılaştığı durumlara verdiği tepkileri açıklamaya çalışır. Howard Gardner'a göre insanda sekiz çeşit zekâ vardır; bu zekâ alanları kısaca aşağıdaki şekilde tanımlanabilir (Saban, 2010):

- **Sözel-Dil Zekâsı:** Kişinin kavramları kullanması, sahip olduğu dili etkili bir şekilde sözlü veya yazılı olarak kullanması becerisi.
- **Mantıksal-Matematiksel Zekâ:** Kişinin sayıları kullanması, olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkisini kurması ve mantığını anlaması becerisi.

- **Görsel-Uzamsal Zekâ:** Kişinin görsel-uzamsal dünyayı anlaması, dış çevreden gözlemlediklerini uygulaması becerisi.
- **Müziksel-Ritmik Zekâ:** Kişinin bir olayı müziksel olarak algılayıp yorumlaması ve bunu müzik formları çerçevesinde ifade etmesi becerisi.
- **Bedensel-Kinestetik Zekâ:** Kişinin bir şey ortaya çıkarmak veya bir problemi çözmek için ellerini, vücudunu kullanması becerisi.
- **Sosyal Zekâ:** Kişinin etrafındakilerin duygularının ve ihtiyaçlarının farkında olması, onları doğru değerlendirip iletişim içerisinde bulunduğu kişilere yansıtması becerisi.
- **İçsel Zekâ:** Kişinin olumlu ve olumsuz yanlarının, hedeflerine ulaşmak için ne yapması gerektiğinin farkında olması becerisi.
- **Doğacı Zekâ:** Kişinin doğaya karşı meraklı ve duyarlı olması, doğadaki canlıları gruplandırıp farklarını kavraması becerisi.

2.2.2. Zekâ Alanlarının Eğitimle İlişkisi Nasıldır?

Çoklu zekâ alanlarının bireylere öğrenme ile ilgili tercihler sunması bağlamında, bu zekâ alanları eğitimle yakın ilişkidir. Eğitimde çoklu zekâyı merkeze alan öğretim ortamlarındaki verim farkı yadsınamaz. Araştırmalar, çoklu zekânın eğitimde hem bilişsel hem de duyuşsal davranışlar kazandırmada etkili olduğunu göstermektedir. Örneğin, Kolaç'ın (2008) çalışmasına göre, çoklu zekâyı kullanarak yapılan öğretim sonucunda, öğrencilerin okuma ve anlama becerilerinde belirgin bir artış olduğu görülmüştür.

Başka bir çalışmada (Gün, 2012), farklı iki gruptan birine çoklu zekâ kuramı destekli basamaklı öğretim programıyla, diğerine ise o dönemdeki mevcut öğretim programıyla öğretim etkinlikleri uygulanmıştır. Çalışma sonucunda, çoklu zekâ destekli basamaklı öğretim programının öğrencilerin akademik yönden başarılarını ve motivasyonlarını artırdığı, öğrencilerin bilgileri akılda tutma düzeylerini uzattığı ve öğrencilerin derste daha aktif olmalarını sağladığı saptanmıştır.

Bümen'in (2003) yapmış olduğu diğer bir araştırmada ise bir dersin belli ünitesinin öğretiminde, gözden geçirme stratejisiyle desteklenen çoklu zekâ kuramı

ve geleneksel yöntemlerin kullanıldığı iki ayrı grup oluşturulmuştur. Çalışmanın sonucunda ünitenin öğretiminde, gözden geçirme stratejisiyle desteklenen çoklu zekâ kuramı uygulanan grupta (diğer gruba kıyasla); özellikle bilişsel alanın kavrama ve uygulama düzeylerinde, ünite konularının kalıcılığında, öğrencilerin dersle ilgili tutumlarında olumlu yönde bir fark bulunmuştur.

2.3. Duygusal Zekâ Nedir?

Duygusal zekâ; bireyin kendindeki yeteneklerin ve duyguların farkında olarak istediklerine emin adımlarla ilerlemesi, sadece kendinin değil çevresindekilerin de duygularını anlaması, onlara sorunları karşısında yardımcı olması ve karşılıklı iletişim içerisinde olmasını sağlayan becerilerdir (Bridge, 2003). Duygusal zekâ, bireyin kendisinin ve iletişim içinde olduğu insanların duygu ve düşüncelerinin farkında olması, olaylara empatik bakış açısıyla tepkiler vermesi, duygularını kontrol altında tutabilmesi becerisidir (Titrek, 2010). Bir başka deyişle duygusal zekâ, kişinin kendisi ve bir başkasıyla anlaşmasında yardımcı olan duyguları tanıyıp anlamasını, bu duyguları yaşamında sürekli olarak kullanmasını, kendisinin ve çevresinin ihtiyaçlarını doğru bir şekilde fark edip analiz etmesini, daha huzurlu bir yaşam geçirmesini sağlayan yeteneklerdir (Baltaş, 2006).

Duygusal zekâ; duyguların bıraktığı gücün, insanın içindeki enerji ve karşılıklı iletişim için gerekli olduğunu anlama ve onu uygun zamanda kullanma becerisidir (Cooper ve Sawaf, 1997). Kişinin karşılaştığı sorunlara rağmen umudunu yitirmemesi, ilerleyişini devam ettirmesi, kendini ve duygularını kontrol altında tutmayı başarabilmesidir (Goleman, 2015).

Yeşilyaprak (2001) duygusal zekâyı; kişinin kendisi ve başkalarının duygularını tanıyarak değerlendirmesi, kişinin bu duyguları gündelik hayatında sürekli olarak kullanması olarak açıklamıştır. Buna göre, kişi yaşamının her alanında duygularını etkin bir şekilde kullanıyorsa ve bunun sonucunda da istediklerine ulaşıyorsa duygusal bakımdan zekidir denilebilir.

Uzun yıllar duygusal zekâ konusunda çalışmalar yapmış olan Salovey ve Mayer'e (1990; akt., Doğan, 2005) göre duygusal zekâ; kişinin kendisi ve

etkileşimde olduğu diğer kişilerin duygularının farkında olması, bu durumun davranışlarını kontrol altında tutması, bunu kendisi için bir beceri haline getirmesi gibi kazanımlar içeren sosyal zekânın bir bölümüdür.

Duygusal zekâsı gelişmiş bireylerde duygusal olgunluk söz konusudur. Duygusal olgunluk için gerçekleri olduğu gibi kabul etmek, değişikliklere karşı uyumlu davranışlar sergilemek, korku durumunda fayda sağlayıcı davranışlar ortaya çıkarmak, çıkar gözetmeksizin sevmek, karşımızdakilerle iyi iletişim içerisinde olmak, potansiyelimizi işe yarar bir biçimde kullanmak ve pozitif düşünce yapısına sahip olmak gereklidir (Toktamışoğlu, 2003).

2.3.1. Duygusal Zekânın Gelişimi Nasıldır?

Duygusal zekâ kişinin kendisini tanımasına, yönlendirmesine ve insanlarla iletişiminin iyi olmasına bağlıdır. Burada karşıdaki kişinin düşüncesini, duygularını anlamak ve kendi duygularını bu yönde kullanmak önemlidir (Toktamışoğlu, 2003). Duygusal zekânın geliştirilebilir olduğu araştırmacılar tarafından vurgulanmaktadır. Bu gelişim için gerekli etkenlerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Duyguların Tanınması. İnsanın yaşamda bir yerde olmasını ve yaşamını devam ettirmesini sağlayan duygular, insanlar için önem teşkil etmektedir. Duygularımızı tanımak kendimizi tanımak demektir. Örneğin, insanlar korkma anında kaçma, saklanma gibi tepkiler verebilir. O insanın korku duygusunu hissettiğini, verdiği tepkiler ile anlarız. Kişi öfkeli olduğunda, yüzünde ve bedeninde öfkeli olduğunu anlatan farklı tepkiler verir. Başka bir durumda mutlu olduğunda, vücudun salgıladığı hormonlar sayesinde o insan huzurlu olur ve çevresine daha anlayışlı tepkilerde bulunur. Biz bunların tümünün duyguları tanıyarak farkına varırız (Ginott, 1980).

Duyguların Olduğu Gibi Kabul Edilmesi. Duyguları olduğu gibi kabul etmek kendimizi iyi hissettirir. Çünkü bir duyguyu tanıdığımız zaman ona karşı koymayız, değişen durumları daha rahat bir şekilde karşılayabiliriz (Bennett ve Goleman, 2003). İnsanların çoğu, duygularını karşısındakine nasıl yansıtması gerektiğini bilmemektedir. Kendisini karşılaştığı duygular konusunda, telkinlerle

yanlış yönlendirmektedir. Örneğin, kişi acı duygusuyla karşılaştığında kendisine cesur olması gerektiğini söylemekte, korku duygusunda ise aslında korkulacak bir durum yaşanmadığını kendisine kabullendirmeye çalışmaktadır. Aynı Şekilde, kk kardeşine kıskançlık besleyen bir çocuğu olan anne-baba, çocuğunun kardeşine kıskançlık besleyebilecek olmasını kabul etmek istemez. Bunu kabul etmeyip inkâr ederek bu duygunun çocuğunda azalıp yok olacağını düşünür. Çocuğun kardeşini sevdiğini hem çocuğa hem de kendilerine ispatlamaya çalışır. Olumsuz duygularını doğal bir Şekilde anlatamayan çocuklarda tırnak yeme, altını ıslatma, öksürük nöbetine girme gibi olumsuz davranışlar görülmektedir (Ginott, 1980).

Duygular eğitilebilir. Birçok kişi duygularını açık bir Şekilde ifade edememektedir. Örneğin, kendi huzursuzluğunu öfke olarak veya hissettiği kıskançlığı karşısındakiyle alay ederek gösterebilmektedir. Bu da olumsuz ilişkilere neden olmaktadır. Yaşamın neredeyse her alanında yaşanan sorunlar, temelde duyguların anlaşılamaması sorununa dayanmaktadır. Daha huzurlu bir yaşam için hem karşımızdaki kişinin duygularını anlamalı hem de onun duygularını anladığımızı göstererek kendi duygularımızı açık bir Şekilde ifade edebilmeliyiz (Bridge, 2003).

Duyguların Yüklediği Sorumluluğun Farkında Olunması. Ruh halindeki hafif değişiklikler bile düşünme sürecini etkilemektedir. Olumlu ruh halindeki kişiler, plan yaparken ya da karar alırken geniş düşünür ve olumlu bir düşünce yapısıyla hareket eder. Olumsuz ruh hali ise belleği olumsuz etkileyerek korkak, gereksiz derecede temkinli kararlar almaya sevk eder. Kontrolde çıkmış duygular bireyde algılamayı engelleyen bir sonuç ortaya çıkarır (Goleman, 2015).

Yıkıcı duygular, olumlu ve yararlı özellik gösteren duyguların yoğun bir Şekilde yaşanması sonucu zaman içerisinde olumsuz ve kişiyi rahatsız eden özellikte olmasındır. Örneğin, tutku, korku, kıskançlık duyguları yeterli düzeyde olursa insana sıkıntı yaratmaz; ama bu duygular çok yoğun bir Şekilde hissedilmeye başlandığında kişinin kontrol mekanizması zorluk çekmeye başlar ve bu duygular zamanla katlanılmaz boyuta ulaşır (Goleman, 2005). Descartes'e (2017) göre ruhun kendi duygularını tamamen ele geçirmesine irade engel olur. Cesur ruhlara sahip kişiler, iradeleriyle ruhlarına hâkim olmaya çalışan duygularını yenebilirler.

2.3.2. Duygusal Zekâ Neden Önemlidir?

Duygusal zekânın ara becerileri çocuklukta kritik dönemlerde ortaya çıkar. Her dönemin çocuk için yararlı duygusal alışkanlıkları vardır. Bir dönemde kazanılmayan bir alışkanlık, yaşamın sonrasında yaşanılacak duygusal olaylarda sorun yaşanmasına sebep olabilir (Goleman, 2015). Her insanın ruhsal durumunu etkileyen yapılar küçüklük döneminde temel alınıp, inşa edilerek belirli seviyeye getirilir (Adler, 2003). Örneğin, yalnızlık duygusunun temeli bebekliktedir. Bu duyguyu bebeklik döneminde güvenli bağ ile kazanan çocuk gelecekteki yaşamında daha sağlıklı ilişkiler kurar, karşılaştığı yeni durumlara kendini kolay alıştıırır, insanlarla zaman geçirirken onlarla rahat konuşur, çevresindekileri kaybetme korkusu yoktur. Tam tersi durumda olan (güvenli bir bağ kuramayan) çocuk ise herkese karşı güvensiz ve yalnızdır, ileriki yaşamında da böyle problemler yaşayabilir (Semerci, 2005).

Goleman (2015) *Duygusal zekâ neden IQ' dan daha önemlidir?* adlı kitabında Ulusal Klinik Bebek Programları Merkezi'nin bir raporunu ele almış, raporda çocuğun okulda göstereceği başarıyı tahmin ederken duygusal ve sosyal ölçümlerinin etkisinden söz edildiğini belirtmiştir. Bu rapora göre, okulda başarısız olan çocukların hemen hemen tümü duygusal zekâ öğelerinin bir veya birkaçını kendilerinde bulundurmamaktadır. Söz konusu duygusal zekâ öğeleri şunlardır: *Güven, merak, amaç gütmeye, öz denetim, ilişki kurabilme, iletişim yeteneği ve işbirliği yapabilme.*

Duygusal zekâ açısından umutlu olmak; karşılaşılan engeller karşısında aşırı bir kaygıya, teslimiyetçiliğe veya depresyona yenik düşmemektir. Umut besleyen kişiler, hedeflerine doğru giderken daha az kaygılıdır ve duygusal açıdan kendilerinde daha az sıkıntı barındırırlar (Goleman, 2015). Duygusal zekâsı yüksek bireyler duygularını tanıyan, ruh durumunun farkında olan, olumsuz bir duygu içerisindeyse bunun için önlem alıp çözüm üreten kişilerdir. Bu kişiler, duygularını kontrol ederek olumsuz bir durumla karşılaştığında bu durumun kaynağını bulmaya çalışırlar (Tarhan, 2015).

2.3.3. Duygusal Zekânın Yeterlikleri Nelerdir?

Duygusal zekânın tanımı gibi yeterlikleri de her araştırmacı tarafından farklı şekillerde gruplandırılmış ve açıklanmıştır. Örneğin, Toktamışoğlu (2003) duygusal zekânın yeterliklerini *öz bilinç, öz yönetim, sosyal bilinç ve ilişki yönetimi* şeklinde açıklamıştır. Öz bilinç ve öz yönetim kişinin kendisiyle ilgili olan ilişkilerinde, sosyal bilinç ve ilişki yönetimi ise kişinin başkalarıyla olan ilişkilerinde önemli bir yer tutmaktadır.

Titrek (2010) ise duygusal zekâ yeterliklerini *kişisel yeterlikler ve sosyal yeterlikler* olmak üzere iki grupta toplamıştır. Kişisel yeterlikler; *öz bilinç, duyguları yönetme, duyguları güdüleme* ile, sosyal yeterlikler ise *empati ve sosyal beceriler* ile ilişkilidir. Aşağıda bu yeterliklerin her biri kısaca tanıtılmaktadır.

Öz bilinç. Kişinin güçlü ve zayıf yanlarının farkında olması, bunun sonucunda duygularının davranışlarını nasıl etkilediğinin bilincinde olmasıdır. Böyle bir birey kendisinin başkasının gözüyle nasıl görüldüğünü bilen, kendisiyle ilgili değerlendirmesini doğru yaparak eksikliklerini tamamlayabilen bireydir (Titrek, 2010). Öz bilinç sahibi kişi, kendisinin olumsuz özelliklerini düzeltme, olumlu özelliklerini ise geliştirme bilincine sahiptir.

Duyguları yönetme. Kişinin her koşulda duygularının farkında olarak kendisini zor durumda bırakacak davranışlardan kaçınması, değişen durumlara alışma sürecini hızlandırmasıdır. Böyle bireyler uyumlu, güvenilir, olumsuz durumlarda sakin kalan kimselerdir (Titrek, 2010). Kişi her zaman duygularını kontrol edebilme ve yönetebilme becerisine sahip olmalıdır. Bu durum kişinin yaşamının her alanında önemlidir. Örneğin, kişi iş yaşamında kariyer yapmak istiyorsa, yeterli bir duygusal zekâ düzeyine sahip olmalıdır. Bu da kişinin duygularını hangi derecede yönettiğiyle ilgilidir (Geçikli, 2012).

Duyguları güdüleme. Kişinin hedeflerini gerçekleştirmek için sabırla, olumlu bakış açısı sergileyerek duygularını yönlendirmesidir. Böyle kişiler olumsuz bir durumla karşılaşmalar bile kendilerini toparlayıp hedeflerine tekrar odaklanırlar.

Böyle kişiler için zorluklar, hedeflerini gerçekleştirmede basamak konumundadır (Titrek, 2010).

Empati. Kişinin başkasının duygu ve ihtiyaçlarının farkında olarak doğru zamanda ve gerektiği gibi davranmasıdır. Böyle bireyler karşısındaki kişinin görüşüne saygı gösteren, hoşgörülü kimselerdir (Titrek, 2010). Empati, kendimizi bir başkasıymış gibi hissetmemizi ve onun gibi davranmamızı sağlar (Adler, 2003). Karşımızdakini anlamak, kendimize nasıl davranılmasını istiyorsak karşımızdakine de o şekilde davranmak demektir (Bridge, 2003). Empatide kişi kendisini başkasının yerine koymalı, olaylara onun bakış açısıyla bakmalı, karşısındakinin rolüne girmeli ve duygularını anladığını da ona hissettirmelidir (Dökmen, 1998). Empati duygusunda; başkasının gösterdiği tepkiyi uygun görmüyor olsak da onun geçmişini, yaşadıklarını bilerek neden böyle davranmış olduğunu anlayabiliriz (Bennett ve Goleman, 2003).

Sosyal beceriler. Sosyal yaşamda sağlam bir iletişim içerisinde olmak için kişide bulunması gereken, amaçlarını gerçekleştirmede kişiye yardımcı olan kişilerarası becerilerdir. Bu beceriler sayesinde birey çevresi tarafından kabul görür, insanlar tarafından lider konumunda görülür (Titrek, 2010).

2.3.4. Duygusal Zekâ Alanları Nelerdir?

Stein ve Book (2003) duygusal zekâyı *iç-dünya alanı*, *kişilerarası alan* ve *adaptasyon alanı* olmak üzere üçe ayırmış ve bu alanları aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

İç-Dünya Alanı. İç dünya alanı kendi içerisinde *duygusal farkındalık*, *dışa vurum*, *bağımsızlık*, *öz saygı* ve *kendini gerçekleştirme* olarak bölümlere ayrılmıştır. Stein ve Book'a (2003) göre *duygusal farkındalık*, farklı durumlarda hissedilen duyguların neler olduğunun farkında olma, farkında olunan duyguların nedenini anlama yeteneğidir. *Dışa vurum*, olumsuz durumlar da dâhil olmak üzere düşüncelerini açıkça ifade edebilme becerisidir. Böyle insanlar saldırganlık ve utangaçlık gibi özellikler taşımazlar. *Bağımsızlık*, karşısındaki insanların görüşlerini önemseyerek planlı bir şekilde karar alma, kararlarını rahat bir şekilde uygulama

becerisidir. *Öz saygı*, kişinin kendini yeterli hissetmesi, olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında olarak kendine saygı duymasdır. *Kendini gerçekleştirme* ise kişinin potansiyelini ortaya çıkarması, kendini geliştirip hayatında devamlı olarak kullanması becerisidir.

Kişilerarası Alan. *Kişilerarası alan empati, sosyal sorumluluk ve sosyal ilişkiler* olarak sınıflandırılmıştır. Stein ve Book'a (2003) göre *empati*, karşıdaki kişinin düşüncelerini ve duygularını değerli görme, ona göre davranma becerisidir. *Sosyal sorumluluk*, karşıdakinden bir şey beklemeden topluluk içerisinde duyarlı davranışlar gösterme becerisidir. *Sosyal ilişkiler* ise karşılıklı olarak uyumlu, rahat, güvenli ilişkiler içerisinde olma becerisidir.

Adaptasyon Alanı. Adaptasyon alanı kendi içinde *problem çözme, gerçekçi değerlendirme, esneklik, strese dayanma ve dürtü kontrolü* olarak bölümlere ayrılmıştır. Stein ve Book'a (2003) göre *problem çözme*, sorunları tespit edip planlı bir şekilde sorunlara çözüm üretme ve ürettiği çözümleri uygulama becerisidir. *Gerçekçi değerlendirme*, olayları asıl nedeni yönünden değerlendirip anlama becerisidir. *Esneklik*, kişinin farklı durumlara göre değişen duygu ve düşüncelerine uyum sağlaması becerisidir. *Strese dayanma*, kriz veya problem yaratan bir olayla karşılaşıldığında kişinin kendini kontrol altında tutması becerisidir. *Dürtü kontrolü* ise olumsuz bir durumda bireyin sakin kalarak dürtülerini kontrol altında tutması becerisidir.

2.3.5. Duygusal Zekânın Eğitimle İlişkisi Nasıldır?

Bireyin tüm zekâ alanlarını kullanarak eğitimine devam etmesi gerekir. Bu nedenle, eğitim açısından duygusal zekâyı kullanmak bir gerekliliktir denilebilir. Yeşilyaprak'a (2001, ss. 144-145) göre, duygusal zekânın eğitimle ilişkisi açısından aşağıdaki sonuçlar ortaya çıkarmaktadır:

- Duygusal zekâ kaliteli eğitimle daha iyi bir seviyeye getirilebilir.
- Duygusal zekâ kişilerin eğitim-öğretim hayatı boyunca her kademedede önemlidir.
- Öğrenme duygularla birlikte olur.

- Duygusal zekâsı gelişmiş bireyler akademik açıdan başarılıdır.
- Duygusal zekâ kişilerde farklı düzeylerde mevcuttur. Eğitim sürecinde öğrenciler bu düzeylerine göre aktiftirler.
- Eğitimde, öğretmenler her zekâ alanına uygun çalışmalar yapmalıdır.
- Öğretmenler yaptıkları çalışmalarda, duygusal zekâyı geliştirmeye yönelik etkinliklere yer vermelidir.
- Öğretmen öğrencilerinin duygularının ve ihtiyaçlarının farkında olmalıdır.
- Öğrenmenin zevkli hale getirilmesi için ders etkinliklerinde duygusal zekâdan yararlanılmalıdır.
- Yapılan etkinliklerde cinsiyet farkı göz önünde bulundurulmalıdır.
- Duygusal zekâyı kullanarak yapılan çalışmalarla beraber okuldaki yaşanabilecek sorunlar azalacaktır.
- Rehber öğretmenler tarafından okuldaki öğretmen ve yöneticilere duygusal zekâyı tanıtıcı, etkin kullanımına yardımcı olacak danışmanlık hizmetleri sunulmalıdır.

Okul yöneticileriyle gerçekleştirilen bir çalışmaya (Babaoğlu, 2010) göre, sınıf öğretmenliğinden gelen okul yöneticilerinin diğer branşlardan gelen okul yöneticilerine kıyasla daha yüksek duygusal zekâyâ sahip oldukları görülmüştür. Bunun nedeni ise iletişim içinde oldukları öğrencilerdir. Yaş grubu küçük öğrencilere hitap eden sınıf öğretmenleri, öğrencilerinin her ihtiyacına yetişmekte, onların gelişimine yarar sağlayacak ortamlar hazırlamakta, sorunlarının çözümü için öğrencilerine yardımcı olmaktadır. Bu durum, öğretmenlerin duygusal zekâ düzeylerini olumlu olarak etkilemektedir.

Duygusal zekâ, yaşamın her alanında olduğu gibi eğitimde de aktif hale getirilerek insanlara büyük faydalar sağlamaktadır. Eğitim alanında özellikle öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmenler, duygusal zekâyı kullanmanın getirilerinin farkında olmalı, bu konularda araştırmalar yapıp kendi aralarında fikir alışverişinde bulunmalıdır. Öğretmenler, duygusal zekâ yeterliklerinin (*öz bilinç, duyguları yönetme, motivasyon, empati ve sosyal ilişkiler*)

derslerine nasıl faydalı olabileceğini düşünerek planlamalar yapmalıdır. Derslerinde bu kavramlarla ilgili uygulamalara yer vermelidir (Yeşilyaprak, 2001).

Duygusal zekâ yeterlikleri geliştirilebilmektedir. Bunun için eğitimin her kademesinde, duygusal zekâ yeterliklerinin geliştirilmesine yardımcı olacak çalışmalar yapılmalıdır. Öğretmen yetiştiren kurumlarda duygusal zekâyı geliştirici düzenlemeler yapılmalıdır. Öğretim programlarında duygusal zekâ yeterliklerini geliştirici etkinliklere uygun yöntemlerle yer verilmelidir (Somuncuoğlu, 2005).

2.4. Meslek Olarak Öğretmenlik

Bir meslek olarak öğretmenlik, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 43. maddesinde "Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. Öğretmenler bu görevlerini Türk Millî Eğitiminin amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdürler." (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973) şeklinde tanımlanmaktadır. Öğretmen, insan davranışlarının oluşma sürecinde, bu oluşuma katkısı olan, bu süreç içerisinde oldukça zor ve karmaşık yapıda bir göreve sahip uzman kişiye denir (Alkan, 2003).

Duygusal zekânın yaşamın her alanında olduğu gibi iş yaşamındaki etkisinin büyük olduğu kabul edilmektedir. Bu yüzden iş yaşamında duygusal zekâyı kullanan liderlere ihtiyaç duyulmaktadır (Doğan ve Şahin, 2007). Bunu eğitim sisteminde gerçekleştirecek olan kişiler ise öğretmenlerdir. Bu yönüyle öğretmenler, liderlik vasfına sahip olmalıdırlar.

İnsanların dinleyerek ve konuşarak yöneten liderlere, emreden yöneticilerden daha çok ihtiyacı vardır. Liderlik üstlenen kişiler; sorumluluk sahibi olan, bir işe girerken korkusuz özellikler gösteren, gerçekçi, sabırlı bir şekilde hedefinden vazgeçmeyerek hareket eden, yardımsever, kendini sürekli geliştiren, bunu yaparken kendisi gibi olmaktan vazgeçmeyen, karşısındaki kişilerin potansiyeline inanan, onların hayatında önemli bir yerde olan kişilerdir (Cüceloğlu, 2005). Öğretmenler lider kişilerin taşıyacağı tüm özellikleri kendilerinde barındırması gereken bireylerdir.

Öğrenciler, öğretmenlerini yaşadıkları ve algıladıkları dünyanın temsilcileri gibi görürler. Öğretmenler, öğrencilerinin birer rol modelidir. Dış görünüşleri, sevecen, hoşgörülü, disiplinli oluşları, ders sırasında kullandıkları teknikler gibi birçok faktörle öğrencilerinin yaşamında iz bırakırlar (Kılıç ve Özbey, 2014). Öğrencisinin yaşamında iz bırakabilen öğretmen ise çocuğa değer verir ve onun gücünün farkında olur. Cüceloğlu'na (2016) göre, her çocuğun bir potansiyel olduğunu gören öğretmen öğrencilerini soru sormaya, keşfetmeye yönlendirir. Soru soran öğrencinin kendine güveni gelir, öğretmenin gözünde kendini değerli hisseder. Öğretmenin esas amacı bilgi vermek değil, öğrencilerin gelişimine katkı sağlamaktır. Çocuğun bir potansiyel olduğunu göremeyen öğretmenin asıl amacı ise ezbercilik, bilgiyi olduğu gibi vermektir. Korku temelli bir yaklaşım ve sessizlik hâkimdir. Soru sormak, anlatılanlar üzerinde düşünce üretmek/belirtmek öğretmen tarafından olumlu karşılanmaz.

İlişkilerin korku temelli olması, çalışma ortamı için uygun değildir. Örneğin, ilişkilerin korku temelli olduğu bir ailede çocuk ceza almaktan korkarak işlerini isteksiz bir biçimde yapar. Bunun gibi korku temelli bir eğitim sisteminde de öğretmenler müfettişlerden korkarak eğitimi devam ettirirler. Bu eğitim sonucunda gelişme olmaz, bürokratik bir eğitim ortaya çıkmış olur (Cüceloğlu, 2005).

Öğrencinin olduğu kadar öğretmenin de değer görmeye, önemsenmeye ihtiyacı vardır. Örneğin, okul öncesi öğretmenlerinin iş doyum düzeylerini çeşitli etkenlere göre inceleyen Şahin ve Dursun (2009), takdir görmemenin iş doyumunda etkili olduğunu bulmuştur. Okulda yöneticilerden takdir gören öğretmenlerin takdir görmeyenlere kıyasla iş doyum düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmen, aynı zamanda öğrenci ve veli gözünde de kendini değerli hissetmek ister. Bir öğretmenin öğrenciler adına yaptıklarının takdir görmesi, öğrenci velileri tarafından destek verilmesi, onun bu duyguyu hissetmesinde yardımcı olur (Cüceloğlu, 2016).

2.5. Öğretmenlikte Yaşanan Duygular

Öğretmenliğin ilk yılları öğretmenler açısından çeşitli duyguları içinde barındırır. Öğretmenlik mesleğinin ilk günü bu çeşitliliğin, karmaşa boyutunda yaşanabileceği günlerden biridir. Öğretmenliğin ilk gününde yoğun olarak hissedilen iki duygu, heyecan ve korkudur. Bu ilk gün, öğrencinin ilkokula başladığı ilk güne de benzetilebilir. Öğretmenler düzene ayak uydurmak, çevresindekileri tanımaya çalışmak, kuralları öğrenmek, arkadaş ortamı kurmak gibi birçok faktörden ötürü kendilerinde baskı hissederler (Kılıç ve Özbey, 2014). Bunun yanında mesleğe başladıktan sonra pişmanlık, endişe, önyargı, ümitsizlik, hoşnutsuzluk gibi duyguları yaşayan öğretmenler de mevcuttur. İlk günle ilgili olumsuz duyguları paylaşan öğretmenler; öğrenci başarı düzeyi, bölgenin fiziki şartları, lojmanların bakımsız olması, birleştirilmiş sınıf uygulaması, farklı bir kültürle tanışılmış olması, yaşanan belirsizlikler gibi nedenler öne sürmektedirler (Uluçınar ve Ay, 2014).

Öğretmenler, mesleğe ilk başladığı zamanlarda beklenti içine girebilirler. Yapılan bir çalışmada (Hangül ve Varol, 2014) öğretmenlerin daha çok okulun fiziksel şartları ve öğrencilerin başarı durumları ile ilgili beklentilerinin olduğu görülmüştür. Bazı öğretmenler, beklentilerinin üzerinde bir okul yapısı ve öğrenci düzeyi ile karşılaştıklarından motivasyonları da artmıştır. Beklentilerini daha az karşılayan tam tersi bir durumla karşılaşan öğretmenler ise hayal kırıklığı yaşamışlardır.

Öğretmenlik mesleği insanın yaşamını devam ettirdiği her yerde vardır. Ülkemizin en doğusundan en batısına kadar her yerinde sürdürülen öğretmenlik mesleğinde, kırsal yoksulluk önemli bir sorun teşkil etmektedir. Bu durum, yaşam seviyesini düşürdüğü gibi eğitim seviyesini de düşürmektedir. Bazı öğretmenler bu durum yüzünden mesleğine küsmektedir (Kahveci ve Bayrak-Özmutlu, 2014). Özellikle sınıf öğretmenlerinin ilk atandığı yerler, doğu bölgelerinin az nüfuslu yerleri olduğundan, öğretmenlerin karşılaştığı problemlerin başında birleştirilmiş sınıf uygulaması ve dil sorunu gelmektedir. Bu durum, öğretmenlerin hayal kırıklığı yaşamalarına sebep olmaktadır.

Günümüz koşullarında köylerde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorunlarını, öğretmen görüşlerine göre belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri getirmek amacıyla Özpınar ve Sarpkaya'nın (2010, ss. 24-25) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmaya göre aşağıdaki bazı önemli hususlar söz konusudur:

- Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin en çok karşılaştıkları sorunlar arasında *tiyatro, sinema gibi kültürel faaliyetlerden yoksun kalınması, deney, uygulama ve araştırma yaparken malzemelere ulaşmada sorun yaşanması ve milli eğitim müdürü/şube müdürlerinin köye ziyarete gelerek destek olmaması* yer almaktadır. Köyde görev yapan sınıf öğretmenleri, milli eğitim müdürü, şube müdürü ve müfettişlerden (malzeme temin etme konusunda) yaşadıkları sorunlara ilişkin yardım beklemektedir.
- Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin en az karşılaştıkları sorunlar arasında *köy halkı tarafından saygı görmemesi, köy halkının öğretmenine güven duymaması ve köyde görev yapmanın ruh sağlığını olumsuz olarak etkilemesi* yer almaktadır. Özellikle geçmişinde köy hayatına uygun öğretmen yetiştirme politikalarından yararlanmış olan deneyimli sınıf öğretmenlerinin, köy halkıyla daha kolay iletişim kurduğu görülmüştür.
- Köyde görev yapan kadın sınıf öğretmenleri, erkek sınıf öğretmenlerine kıyasla *mesleki memnuniyet* boyutunda daha yüksek, *barınma* boyutunda ise daha düşük düzeyde sorunlar yaşamaktadırlar. Barınma konusunda, köyde yaşayan insanların erkek öğretmenlere kıyasla kadın öğretmenlere daha fazla yardımcı olduğu görülmüştür.

Öğretmenlerin eğitimsel, çevresel ve sosyal sorunlarına ilişkin Şırnak ilinde yapılmış olan başka bir araştırmanın (Özdemir, Civelek, Çetin, Karapınar ve Özel, 2015) sonucuna göre ise öğretmenlerin eğitimsel alanda yaşadıkları sorunlar arasında dilden kaynaklanan sorunlar, öğrenci devamsızlığı, çocuk sayısı fazlalığı, yetersiz öğretmen sayısı, öğretmenlerin kısa süre içerisinde başka yerlere tayin istemeleri, fiziki alt yapıdaki sorunlar, eğitim materyallerine ulaşmadaki zorluk ve eğitim programlarındaki aksaklıklar yer almaktadır. Öğretmenlerin sosyal ve çevresel sorunlarının genellikle kalacak yer sorunu, alt yapı sorunu, ulaşım problemleri, sağlık

hizmetlerinin yetersizliği, sosyal ve kişisel yönden bireyi geliştirci etkinliklerin sınırlı olması gibi sorunlar olduğu görölmüştür.

Öğretmenler, aday öğretmen olarak atandıktan sonra, atanmadan önceki düzeni ve alışkanlıkları ile atandıktan sonraki düzeni ve alışkanlıkları arasındaki farkı kavramasıyla birlikte ve aniden değişmiş olan yaşamında duygusal boşluk içine girmektedir (Kılıç ve Özbey, 2014). Bu durum, öğretmenin yaşamında zor günler yaşamasına sebep olmaktadır. Bu süreci çabuk atlatan öğretmenler olduğu gibi, uzun süre içinde duygusal boşluk hisseden öğretmenler de vardır. Aday öğretmenken; atandığı yerde bulunma amacının ne olduğunu kendine sürekli hatırlatan, olumlu düşünce yapısına sahip olan, mesleğini gerçekten benimseyip seven öğretmenler bu duygusal boşluk durumunu, daha hızlı ve kolay bir şekilde geçirmeyi başarmaktadır. Süreci hızlı ve kolay geçiren öğretmen hem kendisine hem de öğrencilerine daha faydalı olmaktadır.

2.6. İlgili Araştırmalar

Kılıç ve Özbey (2014) öğretmenlerin adaylık sürecinde mesleğe yeni başlama, diğer meslektaşlarıyla iletişimlerdeki sıkıntılar, ilk yıldaki tecrübesizlik nedenleriyle sorunlar yaşadıklarını, bununla birlikte atandıkları ve öğretmen oldukları için mutlu olduklarını rapor etmiştir. Çalışmada, aday öğretmenler için gönüllü olarak onlara rehberlik edecek, onları mevzuat ve kurallar konusunda bilgilendirecek, ilk yılın getirmiş olduğu tecrübesizliklerine yardım edecek bir öğretmenin (mentörün) gerekliliği vurgulanmıştır.

Kahveci ve Bayrak-Özmutlu (2014) öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda yöneticilerle, öğretmen arkadaşlarıyla ve öğrencilerle çeşitli nedenlerden ötürü problem yaşadıklarını rapor etmiştir. Diğer taraftan, çalışmaya katılan öğretmenlerin karşılaştıkları zorluklar, çaresizlikler veya haksızlıklar olmasına rağmen öğretmenlik mesleğini hakkıyla yapma hedefinde oldukları görölmüştür. Öğretmenler genel olarak adaletsizlikten, kişisel olarak yapılmış gereksiz hırs ve bencillikten rahatsız olduklarını, bu nedenle daha iyi bir dünya ve sorumluluk sahibi bir toplum için ellerinden gelen çabayı verdiklerini belirtmişlerdir.

Uluçınar ve Ay'ın (2014) çalışmasında, öğretmenlerin dil farklılığından dolayı zorluklar yaşadıkları görülmüştür. Çalışmada, okul öncesi eğitimin Türkçe konuşmada etkisinin büyük olduğu, televizyonun dil öğrenmede faydasının bulunduğu, iletişimlerde Türkçe bilen öğrencilerden yardım alınabildiği görülmüştür. Ana dilden kaynaklı sorunlara öğretmenler; anasınıfının yaygınlaştırılması, hizmet-içi dil eğitimi, Türkçenin bir dil olarak ayrı öğretimi, velilere Türkçe eğitim kurslarının verilmesi gibi çözümler önermişlerdir.

Hangül ve Varol'un (2014) çalışmasında, köye atanan öğretmenlerin ilk gün farklı bir ortam ve öğrencilerden kaynaklı olmak üzere heyecan, merak, endişe, şaşkınlık gibi duygular yoğun olarak yaşadıkları dile getirilmiştir. Köyde görev yapan öğretmenlerin fiziki şartlar ve ulaşım yönünden yaşanan sıkıntılar, birleştirilmiş sınıf, öğrencilerle yaşanan dil problemi, öğretmenlik mesleği dışında farklı sorumluluklar alma zorunluluğu gibi sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir. Köyde öğretmen olmanın öğrencilere model olma, öğrencilerin samimi sevgisini görme ve öğretmen olduğunu bütünüyle hissetme gibi olumlu yanlarının da olduğu belirtilmiştir.

Armağan ve Gül'ün (2014) çalışmasında, varoş bölgelerde görev yapan öğretmenlerin genel olarak öğrencilere karşı ilk izlenimlerinin olumsuz olduğu, öğrencilerin disiplin sorunlarının ve davranış problemlerinin olduğu, şiddet eğilimli olduğu, velilerin çocuklarına karşı ilgisiz olduğu görülmüştür. Çalışmada, öğretmenlerin bir kısmının öğrencilerle iletişimlerinde otoriteyi kullandıkları, bir kısmının ise öğrencilerle ortak bir paydada buluşarak anlaşmaya çalıştığı tespit edilmiştir. Varoşlarda görev yapmanın öğretmenlerin bir kısmını psikolojik olarak etkilediği ve görev yerinin özel hayatına etkisinin büyük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yılmaz ve Tombak (2014) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin mesleğindeki ilk zamanlarda heyecan, mesleğine olan sevgi, idealizm gibi olumlu duygular hissetmekle birlikte görev yaptıkları bölgelerdeki fiziki şartlar, yeni insanlara alışma süreci, barınma problemi, kalabalık sınıflar gibi nedenlerle sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Çalışmada, öğretmenler unutamadıkları anları arasında

görevlerini yaparken mutlu ve huzurlu olmaları, başarılarının takdir edilmesi, yıllarca emek verdikleri öğrencilerinin başarılarına şahit olmaları ve hedeflerini gerçekleştirmiş olmanın gururu gibi durumları belirtmiştir.

Park (2004) tarafından yapılan çalışmada, Türkiye ve Güney Kore örneklerinde öğretmenlik mesleğinde cinsiyete dayalı farklılıklar incelenmiştir. Çalışmada, Türkiye’de görev yapan kadın öğretmenlerin çalışma saatleri ve mesleki saygınlık nedenleriyle, erkek öğretmenlerin ise daha çok iş güvencesi yönünden meslekten memnun oldukları saptanmıştır. Çalışmaya göre, öğretmenlerin mesleklerinden en çok rahatsızlık duydukları konu ise mesleğin ekonomik getirisinin yeterli olmamasıdır. Güney Kore örneğinde ise hem kadın hem de erkek öğretmenlerin en çok çalışma ortamlarından memnun oldukları, diğer taraftan çalışma saatlerinin uzunluğu ve bu nedenle kendilerine ayırdıkları zamanın yetersizliği yönünden ise rahatsız oldukları görülmüştür.

Özpolat’ın (2002) Zonguldak ilinde yaptığı çalışmada, öğretmenlerin büyük çoğunluğu öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün düştüğünü, öğretmenlere verilen değerın geçmişe kıyasla gittikçe azalmakta olduğunu belirtmiştir. Öğretmenler, gösterdikleri çabanın karşılığını alamadıklarını ve devletin kendilerine yeterince önem vermediğini düşünmektedir. Çalışmada, veli ve öğrencilerin eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe, öğretmenlik mesleğini seçme oranının da azaldığı görülmüştür. Bu da öğretmenlik mesleğini seçen kesimin genellikle toplumun alt ve orta sınıfına mensup kişilerden olduğunu göstermiştir.

Tedmem (2014) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenlerin mesleğe karşı olumlu bir bakış açısına sahip oldukları görülmüştür. Öğretmenler mesleklerini isteyerek seçmişlerdir ve mesleklerini saygınlığı olan, gurur verici ve manevi hazzı yüksek olan bir meslek olarak nitelendirmişlerdir. Diğer taraftan, öğretmenler toplumdaki mesleki imaj ve ekonomik getirileri yüzünden tekrar tercih hakları olsa, bir daha bu mesleği seçmeyeceklerini ve çocuklarına bu mesleği önermeyeceklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin toplum tarafından genellikle maddi çıkarlar ve tatil için tercih edilen bir meslek olarak algılandığını belirtmişlerdir.

Topçu (2009) Ankara ilinde görev yapan sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği genel yeterliklerini ve öğrenme ihtiyaçlarını incelemiştir. Çalışmada, sınıf öğretmenlerinin öğrencilere değer verme yeterlik algısının en yüksek düzeyde, öğrenmeleri için çaba harcama, sosyal ve kültürel farklılıkları analiz edip öğrencinin gelişimine olumlu yönde katılımda bulunma yeterlik algılarının ise düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Sınıf öğretmenlerinin teknolojik yönden kendilerini ileriye taşıma çabası içinde oldukları, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerinin etkin olmalarını sağladıkları, materyal hazırlama ve zamanı iyi kullanma konusunda oldukça iyi düzeyde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Göloğlu-Demir (2016) sınıf öğretmenlerinin mesleki görevlerine yönelik ders dışı zaman kullanımları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını incelemiştir. Çalışmaya göre, öğretmenler öğretime hazırlık sürecinde zamanlarının büyük çoğunluğunu, materyal/etkinlik hazırlama ve çoğaltma işine ayırmaktadır. Kadın öğretmenlerin ve mesleğinin ilk beş yılında bulunan öğretmenlerin diğerlerine kıyasla mesleki görevlerine daha fazla zaman ayırdıkları görülmüştür. Çalışmada, kadın öğretmenlerin mesleklerini erkek öğretmenlere oranla daha fazla önemsedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Kaplan (2011) öğretmenlerin meslek yaşamındaki yalnızlık duyguları ile örgütsel güven düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda, kadın öğretmenlerin, 20-25 yaş grubunda bulunan öğretmenlerin ve bekâr öğretmenlerin diğerlerine kıyasla meslekte daha fazla yalnızlık duygusu yaşadıkları görülmüştür. Çalışmada, iş yaşamında yalnızlık duygusunu daha yoğun yaşayan öğretmenlerin okullarındaki örgütsel güven düzeylerinin de düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Süral (2013) çalışmasında, öğretmenlerin öğretim stilleri, sınıf yönetimi yaklaşımları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada, bilgi aktarıcı ve otoriter öğretim stillerinde kadın öğretmenlerin, rehber ve danışman öğretim stillerinde ise erkek öğretmenlerin lehine anlamlı sonuçlar ortaya çıkmıştır. Sınıf yönetiminde kadın öğretmenlerin daha öğrenci-merkezli, erkek öğretmenlerin ise daha öğretmen-merkezli oldukları görülmüştür.

Güler (2017) öğretmen ve öğrencilerde ortaya çıkan duyguların öğretmen-öğrenci ilişkilerine etkilerini incelemiştir. Çalışmaya göre, sınıfta öğrencilerin derse olan ilgisi ve katılımı yükseldikçe, öğretmen davranışlarında pozitif yönde bir değişme olmaktadır. Tam tersi, öğrencilerin negatif yönde olan ifade ve davranışlarının öğretmenlerin duygu durumlarında negatif etkisinin olduğu görülmüştür. Öğrencilerin kavga etmeleri, yalan ifadelerde bulunmaları ve şikâyetçi bir tutum sergilemeleri, öğretmenleri sınıf ortamında olumsuz etkilemektedir. Bu durum öğretmen-öğrenci ilişkilerinde bilişsel ihtiyaçların yanında duygusal ihtiyaçların ne derece önemli olduğunu göstermektedir.

Karadaş (2017) ilkokullarda anadili Türkçe olmayan öğrencilerin bulunduğu sınıflarda görev yapan öğretmenlerin okuma-yazma öğretirken yaşadıkları problemleri ve bu problemlerin giderilmesine yönelik görüşlerini incelemiştir. Çalışmada, öğretmenlerin anadili Türkçe olmayan öğrencilerle iletişim sorunları yaşadıkları, öğretim programında anadili Türkçe olmayan öğrencilere yönelik ders içeriklerinin ve kazanımlarının olmadığı, bu kazanımları gerçekleştirmek için ek sürenin bulunmadığı ve bu öğrencilere yönelik uyum çalışmalarının yapılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çolak (2017) yaptığı çalışmada, ilkokul ve ortaokulda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerini incelemiş ve genel olarak her iki grubun da tükenmişlik düzeylerinin düşük olduğunu rapor etmiştir. Ancak, öğretmenlerin sınıf mevcudu, velilerin eğitimsiz olması, öğrencilerin ilgisizliği, eğitim sistemi gibi bazı konulardan rahatsızlık oldukları ve bunların da kendilerinde aşırı yorgunluk ve tükenmişlik hissi oluşturduğu görülmüştür. Öğretmenler öğrencilerin saygısız ve ilgisiz davranışlarının yıpratıcı olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, mesleğin yoruculuğunun öğretmenlerin çoğunda yorgunluk, halsizlik, bir kısmında ise isteksizlik ve buna bağlı olarak motivasyon kaybına sebep olduğu vurgulanmıştır.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler verilmektedir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmadaki probleme hangi bilimsel yolla güvenilir bir şekilde çözüm sağlanacağını gösteren yol, araştırmanın modeli (İslamoğlu, 2003) olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmada, nitel araştırma desenlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmaları, nitel araştırmalarda yaygın bir şekilde kullanılmaktadır.

Durumlar farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Durum çalışması, bir olayı, ortamı veya birbirine bağlı sistemleri ayrıntılı bir biçimde incelemek amacıyla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Nitel durum çalışmalarında ise temel amaç, durumun birçok etken göz önünde bulundurularak ayrıntılı bir şekilde ve bütüncül bir bakış açısıyla incelenmesi ve ortaya çıkan sonuçların açıklanmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Durum çalışması yaparken öncelikle yapılan araştırma için sorular oluşturup alt-problemler oluşturulmalı, analiz birimi ve çalışılacak durumun ne olduğu belirlenmeli, çalışmaya katılacak olan bireylerin seçimi yapılmalı, veriler toplanarak bu verilerin alt-problemlerle ilişkisi saptanmalı, veriler analiz edilerek araştırmacı tarafından yorumlanmalı, son olarak da yapılan durum çalışması raporlaştırılmalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu araştırma, sınıf öğretmenlerinin son zamanlarda ve ilk atandıklarında yoğun olarak yaşadıkları duyguların neler olduğunu ve bu duyguların mesleklerine nasıl yansıdığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, 12 haftalık bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlere görüşme formu aracılığıyla açık-uçlu sorular yöneltilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, İstanbul ili Gaziosmanpaşa ilçesinde görev yapmakta olan 240 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Çalışma grubuna sınıf öğretmenleri gönüllülük esasına göre dâhil edilmiştir.

Katılımcılar hakkındaki kişisel bilgiler Tablo 3.1’de gösterilmektedir.

Tablo 3.1: Katılımcılar Hakkındaki Kişisel Bilgiler

		<i>F</i>	<i>%</i>
Cinsiyeti	Kadın	150	62,5
	Erkek	90	37,5
Medeni Durumu	Evli	96	40
	Bekâr	144	60
Yaşı	25-34 arası	171	69
	35 ve üzeri	69	28,75
Hizmet Süresi	1-5 yıl	75	31,25
	6-10 yıl	93	38,75
	11-15 yıl	39	16,25
	16 yıl ve üzeri	33	13,75
Mezuniyet Durumu	Lisans	234	97,5
	Yüksek Lisans	6	2,5
Mezun Olunan Fakülte	Eğitim Fakültesi	222	92,5
	Diğer	18	7,5

Tablo 3.1’e göre, araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin:

- 150’si kadın, 90’ı ise erkektir.
- 96’sı evli, 144’ü ise bekârdır.
- 171’i 25-34 yaş arasında, 69’u ise 35 yaş ve üzerindedir.
- 75’i 1-5 yıl, 93’ü 6-10 yıl, 39’u 11-15 yıl, 33’ü ise 16 yıl ve üzeri hizmet süresine sahiptir.
- 234’ü lisans, 6’sı ise yüksek lisans mezunudur.
- 222’si eğitim fakültesinden, 18’i ise diğer fakültelerden mezundur.

3.3. Verilerin Toplanması

Görüşme, nitel araştırmalarda en fazla kullanılan veri toplama aracıdır. Çünkü görüşme, kişilerin düşünce, duygu ve deneyimlerini anlamada önem teşkil etmekte ve konuşmayı öne çıkarmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Görüşmenin üç amacı

vardır: işbirliği ile hareket etmek, kendine güveni artırmak, araştırma için veri toplamaktır. Görüşme bireylerin bir konuda ne düşündüğünü, ne hissettiğini ve bunların nedenlerinin neler olduğunu öğrenmek için kullanılan en etkili yoldur (Karasar, 1999). Görüşme, insanların hissettiklerini ve dünyayı nasıl algıladıklarını öğrenmemizi sağlayan etkili bir yöntemdir (Merriam, 2013). Görüşme yönteminde katılımcılarla iş birliği sağlanarak iletişim içerisinde olunması avantajken, verilerin analiz edilmesi sürecinin uzun zaman gerektirmesi ise dezavantaj oluşturmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016).

Bu araştırmada, çalışma grubundaki sınıf öğretmenleriyle yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yapılandırılmış görüşme, görüşmeci yanlılığını azaltan ve çok katılımcı üzerinde uygulanabilen bir görüşme türüdür (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Yapılandırılmış görüşmede çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanan sorular görüşme yapılacak olan kişilere bir değişiklik yapılmadan uygulanır (Karataş ve Yavuzer, 2015).

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılmak üzere dört açık-uçlu sorudan oluşan bir görüşme formu geliştirilmiştir (bkz. EK A). Araştırmanın verileri, bu görüşme formu aracılığıyla elde edilmiştir. Bu aşamada gönüllülük esasıyla öğretmenlere görüşme formundaki sorular yöneltilmiştir. Öncelikle öğretmenlerden telefon yardımıyla randevu talep edilmiş ve görüşmeler öğretmenlerin belirlediği saatlerde yapılmıştır. Bütün görüşmeler öğretmenlerin ders saatleri dışında gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında ses kaydı yapılmasına izin veren öğretmenlerle ses kaydı yapılmıştır. Ancak, az sayıda öğretmen ses kaydını kabul etmiştir. Ses kaydını uygun görmeyen öğretmenlere, görüşme formu yazılı olarak uygulanmıştır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun tercihi de bu şekilde olmuştur. Ayrıca, bazı öğretmenlerin isteği üzerine, bu öğretmenlere görüşme formu e-mail yoluyla gönderilmiş, cevaplara da aynı şekilde ulaşılmıştır.

Öğretmen görüşme formunda yer alan açık-uçlu sorular şunlardır:

- Mesleğinizi nasıl tanımlarsınız?

- Son zamanlarda mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Size bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?
- Mesleğinizin ilk yıllarında yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Size bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?
- Mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duyguların ve bu duyguları yaşatan olayların mesleğinize yansımaları nasıl olmuştur?

3.4. Verilerin Analiz Edilmesi

Nitel araştırmacıların en çok zorlandığı aşama veri analizidir. Verilerin analizi sonucunda bulguları rapor haline getirme süreci kolay olmamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Çalışmada verileri analiz etmek için betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde ulaşılan veriler, daha önce belirlenmiş olan temalara (alt-sorulara) uygun olarak özetlenip yorumlanmaktadır. Görüşme yapılan kişilerin düşüncelerini yansıtmak amacıyla alıntılar fazlaca kullanılmaktadır. Betimsel analizde amaç, ulaşılan bulguları okuyucuya belirli bir düzen içerisinde yorumlayarak sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel yöntemde, çalışmayı gerçekleştiren araştırmacının, çalışmaya konu olan olaya karışmadan o olayı veya düşünceyi olduğu gibi aktarması gerekir (Karasar, 1995).

Araştırmada öncelikle, sınıf öğretmenlerinin görüşme formundaki sorulara vermiş oldukları cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Öğretmenlerin cinsiyeti ve hizmet süreleri göz önünde bulundurularak kodlamalar yapılmıştır (örneğin, Ö1, K, 6-10 için: Ö1, öğretmenin sıra numarasını; K harfi, cinsiyetini; 6-10 rakamları ise mesleki deneyimlerini yıl aralıkları olarak göstermektedir). Daha sonra, sınıf öğretmenlerinin görüşme formundaki sorulara verdikleri cevaplar incelenmiş ve birbirlerine yakın olan düşünceler alt-gruplara ayrılmıştır. Bu gruptaki benzer düşünceler birkaç cümleyle özetlenmiştir. Araştırmacı, gruptaki düşünceleri ilişkilendirip yorumlamış ve buna bağlı olarak ortak düşünceleri ön plana çıkarmıştır. Bununla birlikte yorumları desteklemek amacıyla, bazı öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplardan doğrudan alıntılar yapılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmadaki bulgulara ve bulgulardan yola çıkılarak yapılan yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Öğretmenlik Mesleğinin Tanımlanması/Kavramsallaştırılması

Araştırmada, öğretmenlere ilk olarak “*Mesleğinizi nasıl tanımlarsınız?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler aşağıda örneklendirilmiştir.

“Öğretmenlik, ailede başlayan çocuğun kişilik ve ahlak gelişiminin tamamlanmasında etkili olan, bunun yanında çocuğun hayatında yardımcı olan, bilgileri öğrenmesini sağlayan önemli bir meslektir.” (Ö17, E, 11-15)

“Sınıf öğretmeni toplumun temelini oluşturan çocukları yetiştiren, onları topluma faydalı bir birey olarak hayata hazırlayan, sabır ve fedakârlık ekseninde hareket eden kişidir.” (Ö4, K, 1-5)

“Öğretmenlik, eğitim bilimleri, genel kültür, genel yetenek alanlarında lisans yapmış olmakla birlikte, bilgilerini aktarabilme, paylaşabilme yeteneğine yani öğretim becerisine sahip olan, empati kurabilen, ne anlattığına değil nasıl anlattığına özen gösteren, içinde yaşadığı topluma örnek olabilmeyi kapsayan bir meslektir. Bir ihtisas mesleğidir.” (Ö21, K, 6-10)

“Emek, saygı, hoşgörü ve sabır isteyen, bize hayatın içinden kesitler sunan, öğretirken öğrenebileceğimiz, bizi giderek daha fazla yoran ve emeğimizin karşılığını tam olarak alamadığımız kutsal bir meslek.” (Ö8, K, 6-10)

“Kişinin kendi bilgi ve deneyimlerini okul kurumu içerisinde belli bir zaman diliminde sorumluluğundaki öğrencilere aktarmasına öğretmenlik denir.” (Ö22, K, 1-5)

“Topluma yön veren, toplumun bel kemiğini oluşturan meslek grubudur öğretmenlik.” (Ö24, E, 16 ve üzeri)

“Öğretmenlik, insanı temel aldığı için önemi yadsınamaz derecede büyük olan, kutsal mesleklerden biridir.” (Ö12, K, 6-10)

Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, bazı öğretmenler tanımlamalarında öğretmenlik mesleğinin kutsallığını, gerekliliğini, önemini ve toplumu yönlendirmedeki rolünü ön plana çıkarmıştır. Bilgi aktarımı ve toplumu yönlendirme, öğretmenlik mesleğinin en temel özellikleri olarak vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra, öğretmenliğin zor ve insanın vicdanıyla ilgili olduğunu düşünen öğretmenler de olmuştur. Bu öğretmenler, öğretmenlik mesleğinin zor ve çaba gerektiren bir meslek olsa da yıllar sonra bu çabanın sonucunun alınacağından söz etmiştir. Örneğin:

“Mesleğimiz ülkenin temellerini yetiştiren bir meslektir. Genç nesillerin oluşumuna, gelişimine katkı sağlayan bir meslektir. Önemi bana göre çok büyük, tabii hakkıyla yapılırsa. Vicdan olgusunu içinde en çok barındıran meslektir.” (Ö12, K, 1-5)

“Öğretmenlik vicdan işidir. Zor olduğu kadar da kutsal bir meslektir.” (Ö15, E, 1-5)

“Çok kolay olmayan, yıllarca emek verilmesi gereken ve diğer mesleklerle kıyaslandığında vicdan olgusunun en fazla olduğu meslektir.” (Ö30, K, 6-10)

“Öğretmenlik kutsal bir meslektir. Aynı zamanda zor bir meslektir. Vicdan işidir. Emeğinin karşılığını yıllar sonra görebileceğin bir meslektir.” (Ö32, K, 1-5)

“Bilgilerin temiz beyinlere ve küçük güzel yüreklere aktarıldığı, vicdan duygusunun başrolde olduğu tek meslek öğretmenliktir.” (Ö15, K, 6-10)

Öğretmenlerin bazıları öğretmenliği sevgi, sabır, hoşgörü, özveri, empati duygularını içinde barındıran bir meslek olarak algılamaktadır. Ayrıca, çocukları ve mesleklerini severek yapan öğretmenlerin, aynı zamanda mesleklerinden daha fazla haz aldıklarını da belirtmişlerdir. Örneğin:

“Sabır ve sevginin başrolde yer aldığı, haz almanın yüksek olduğu bir meslek olarak tanımlayabilirim. Çocukların geleceğini şekillendirecek olmanın verdiği bir idealistlik gerekiyor.” (Ö1, K, 1-5)

“Öğretmenlik bana göre kalbe dokunmaktır.” (Ö1, E, 11-15)

“Severek yapılması gerektiğine inanıyorum. Aksi durumda dünyanın en zor mesleği olur. Çünkü hamurumuz insan ve biz insana şekil veriyoruz.” (Ö5, K, 1-5)

“Mesleğim sabır gerektiren bir meslek. Bunun için mesleğimi tanımlarken sabırlı, sevecen ve çocuk sevgisi taşınmalı diye tabir edilebilir.” (Ö6, K, 1-5)

“Sabır, azim, özveri, çocuk sevgisi, empati, yorgunluk, rehberlik, model alma gibi birçok konuyu içinde barındıran bir meslektir öğretmenlik.” (Ö7, K, 6-10)

“Emek, saygı, hoşgörü ve sabır isteyen, bize hayatın içinden kesitler sunan, öğretirken öğrenebileceğimiz, bizi giderek daha fazla yoran ve emeğimizin karşılığını tam olarak alamadığımız kutsal bir meslek.” (Ö17, K, 6-10)

“Sabırlı olmayı gerektiren, severek yapıldığı takdirde dünyanın en güzel mesleği öğretmenliktir.” (Ö36, K, 11-15)

“Çokça sabır isteyen, empati kurma yeteneğini gerektiren, zorlu ama aynı zamanda da manevi olarak iyi hissettiren, bilgi dağıtan, bunu gururla yapmayı sağlayan bir meslek.” (Ö53, K, 1-5)

“Temelleri sabır tavrıyla örülmüş, fedakârlık duygusunun yoğun kullanıldığı, öğrencilerin sevgisinin en temiz ve karşılıksız olduğu, karşılıklı bağlanmanın daha kolay olduğu, çilesi fazla ama meyvesi de bir o kadar güzel olan bir meslektir.” (Ö76, K, 1-5)

Araştırmanın alt-sorularında ve görüşme formunda yer almamasına rağmen, bazı öğretmenler ise öğretmenlik mesleğini çeşitli benzetmelerle açıklamaya çalışmıştır. Örneğin:

“Öğretmenlik fırtınalı, karanlık bir gecede deniz feneri gibidir. Her zaman bilgisiyle, görgüsüyle, görüntüsüyle ışık saçmalıdır öğretmen.” (Ö13, K, 11-15)

“Öğretmenliği domino oyununa benzetiyorum ben. Dominoda bir taş diğerini etkiliyor. Sınıfta da böyle, her öğrenci birbirini etkiliyor. Öğretmeni de oyunu başlatan kişinin yerine koyuyorum. Oyuncu ne kadar tecrübeli, istekli ve başarılı bir başlangıç yaparsa o kadar iyi bir sonuç alınacaktır. Öğretmen için de bu geçerli bir durumdur.” (Ö18, K, 6-10)

“Tarlada çiftçilerin sebze yetiştirilmesi gibi görüyorum. Çiftçiler sebzelerin yetişmesi için uzun süre emek veriyor. Her gün suluyor, gübreleme çalışması yapıyor. Bir sorun olduğu zaman bakımı ile ilgileniyor. Sonunda çabana göre ürünler alıyorsun. Öğretmenlikte de çiftçilik gibi sürekli çocuklara emek veriyorsun, onların sorunları ile ilgileniyorsun. Verdiğin emekler sonucunda öğrencilerin yetişiyor.” (Ö20, E, 1-5)

“İlaç prospektüsüne benzetiyorum. İyileşmemiz için, ilacı kullanırken o prospektüste yazılanları mutlaka yapmalıyız. O ilacı nasıl kullanmalıyız, dozu nasıl olmalı, fazla veya eksik kullanımında ne yapılması gerekir gibi iyi olmamız için gerekli her şey bu prospektüsün içindedir. Öğretmen de öğrencilerinin hem bilgi hem de davranış yönünden iyi seviyeye gelmesi için ne yapılması gerektiğini iyi bilen bir danışmandır.” (Ö27, E, 1-5)

“Ağacın ağaç olması için dallarının da olması gerekir. Bu dallar ağacı tamamlar, ondan bir parçadır. Öğretmeni de öğretmen yapan öğrencileridir. Bu yüzden öğretmenlik parçaların oluşturduğu bir bütündür.” (Ö28, K, 6-10)

“Toprağında çeşit çeşit çiçek olan bir bahçeye benzetiyorum öğretmenliği.” (Ö23, K, 1-5)

“Öğretmen vücuttaki beyin gibidir. Tüm organlar beyinden aldığı komutlarla çalışır. Organların düzenli ve verimli bir şekilde görevini yapması için beyin düzgün çalışması gerekir. Öğretmenliği de bu şekilde düşünecek olursak, öğrenciler öğretmenlerinden edindikleri bilgileri ve davranışları onun istediği şekilde uygular. Eğer öğrenciler öğretmenlerinden olumlu davranışlar ve yararlı bilgiler aldıysa ona göre kazanım elde edip davranışlarını sergilerler. Bunun tam tersi de söz konusudur.” (Ö34, K, 6-10)

“Öğretmenlik bir oyunda, parçaların bir araya gelerek tamamlanmasında yardımcı kılavuz gibidir. Oyunu kılavuz olmadan nasıl düzgün ve tam bir şekilde bitiremezsek, öğretmen olmadan da öğrencileri eğitim-öğretim yönünden tamamlamak imkânsızdır.” (Ö35, K, 1-5)

“Çocukların hayatına dokunmak, onları şekillendirmektir öğretmenlik. Tıpkı bir meyve-tohum ilişkisi gibidir. Tohumu güzel bir şekilde beslersen meyvelerini alırsın.” (Ö42, K, 1-5)

“Sınıf öğretmenliği, çocukları yetiştiren, hayata yeni tohumlar eken bir meslektir.” (Ö44, K, 1-5)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenin bir bütünü (bir sistemi) oluşturan parçalar içerisindeki en önemli parça olduğu, bu önemli parçanın sağlam ve işlevsel olarak diğer parçaları da etkilediği anlaşılmaktadır. Öğrencilerin davranışlarıyla öğretmeni olumlu veya olumsuz olarak yansıttıkları ve öğretmenin verdiği çabanın öğrencilerde zaman içerisinde görüldüğü vurgulanmaktadır. Bununla birlikte, öğretmen eğitim-öğretim sürecinde bir rehber olarak görülmektedir.

Öğretmenlerin mesleklerini yüceltici benzetmeler yapması, onların öğretmenliği yüksek seviyede ve değerli gördüğünü göstermektedir. Öğretmenlik mesleğini olumlu ifadelerle yücelten bu tür benzetmelerin yanında, aşağıda verilen bazı ifadelerden/tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere, mesleğinden memnun olmadan öğretmenliği sürdüren öğretmenler de bulunmaktadır. Örneğin:

“Öğretmenlik özünde çok önemli fakat son yıllarda çok fazla müdahale edilen ve istenildiği gibi yapılamayan bir meslek.” (Ö19, E, 6-10)

“Yanlış zamanda yanlış yerde olmak gibi. Günümüz toplum yapısı, öğretmenlik anlayışı ve eğitim sistemi içinde yapılması çok zor bir meslek olarak görüyorum.” (Ö3, E, 1-5)

“Yorucu, yıpratıcı, bıktırıcı, gürültülü, az keyif verici bir meslek.” (Ö20, K, 6-10)

“Hazzı ile maddi getirisi arasında bir uçurum olan meslek.” (Ö18, K, 1-5)

“Para kazanmak için elimden gelenin en iyisini yaptığım, özveri isteyen, buna rağmen çoğu insanın gözünde itibarsız bir meslek.” (Ö22, E, 6-10)

“Mesleğinden memnun olmayan, benim gibi insanların zorunluluktan fakat hakkıyla yapmaya çalıştığı, kişiyi erken yaşlandıran meslektir öğretmenlik.” (Ö54, K, 6-10)

“Öğretmenlik yorucu, erken yaşlandıran, çocuk gürültüsü sebebiyle bazen bıkkınlık yaratan, yapılan işin ve verilen emeğin görülmediği, parayı idareli kullanmayı öğreten bir meslektir.” (Ö30, K, 6-10)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin mesleklerinden keyif almamaları, öğretmenlik mesleğini yorucu ve yıpratıcı bulmaları, öğretmenlik mesleğinin ekonomik getirisinin düşük olduğunu düşünmeleri, mesleklerini devam ettirirken gösterdikleri çabanın karşılığını alamamaları ve yeterince takdir görmemeleri nedenleriyle bu mesleği olumsuz olarak tanımladıkları görülmüştür.

“*Mesleğinizi nasıl tanımlarsınız?*” sorusuyla ilgili elde edilen veriler genel olarak incelendiğinde, öğretmenlik mesleğinin çocuğa genel bilgilerin aktarılması yanında onun kişilik ve karakterini geliştirici bilgilerin aktarıldığı; sevgi, sabır, hoşgörü, özveri, empati, vicdan, çokça emek gerektiren ve verilen emeğin sonucunun zamanla alındığı; bunun yanında mesleği sürdürmenin kolay olmadığı, yıpratıcı, yorucu ve kutsal bir meslek olarak kavramsallaştırıldığı anlaşılmaktadır.

4.2. Son Zamanlarda Yoğun Olarak Yaşanan Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar

Araştırmada, öğretmenlere ikinci olarak “*Son zamanlarda mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler aşağıda örneklendirilmiştir.

“Son zamanlarda yaşadığım duyguların başında pişmanlık geliyor. Mesleğimi çok sevsem de mesleğimin değersiz görüldüğünü düşünüyorum. Şu an okulumda sınıfım çok kalabalık ve birinci sınıflara eğitim-öğretim veriyorum. Öğretimden çok eğitim veriyorum. Çocuklara o kadar çok emek vermeme rağmen maalesef bazı velilerimi mutlu edemiyorum. Okuma-yazma bilmeyen bir velim var ve evde çocuğunu çalıştıramadığını söylüyor. Çocuk ilk dönemden beri ödevini yapmadan okula gönderiliyor. Velimle konuştuğumda ‘hocam ben cahilim sen benim çocuğu idare et, çocuğa kızma, üzülüyor’ diye söylemlerde bulunuyor. Öğrencim sınıf seviyesinin çok altında, böylece verdiğim emeklerin boşa gittiğini görüyorum. Bu mesleği tercih ettiğim için çoğu zaman inanılmaz pişmanlık yaşıyorum.” (Ö22, K, 1-5)

“Pişmanlık ve hayal kırıklığı. Bu mesleği seçerken güzel hayallerim vardı. Bu hayallerimin birçoğunu yaşayamıyorum. Bu mesleği keşke seçmeseydim. Geçenlerde bir velim yanıma gelerek çocuğu çok sevdiğim bir öğrencim olmasına rağmen çocuğunu sevmemekle suçladı. Nedenini sorduğumda, kendisinin öyle hissettiğini söyledi. O kadar değişik insanlarla karşılaşıyoruz ki, hayal kırıklığı son zamanlarda çok fazla yaşıyorum. Bu yüzden de pişmanlık yaşıyorum.” (Ö25, E, 6-10)

“Pişmanlık. Öğrencilerimi seviyorum aslında, çocukları seviyorum ben. Ama sadece çocukları sevmekle olmuyor. Sınıfta bazı öğrencelerim o kadar umursamaz ki, öğretmen ders mi anlatmış, umurunda bile değil. En azından davranış kısmını hallederim diyorum. O da yok. Bu mesleği seçtiğim için pişmanım. Bir daha olsa seçer miydim? Bilemiyorum, belki.” (Ö12, K, 6-10)

“Bu aralar en fazla hissettiğim duygular pişmanlık ve bıkkınlık. Bu yıl birinci sınıf okutuyorum. Öğrencilerimin yaşları küçük olduğundan yeterince sorumlu davranış gösteremiyorlar. Birçoğu ana sınıfına da gitmediği için evde annelerine yaptıkları şımarık davranışları okulda da göstermeye devam ediyor. Evde bir dedikleri iki edilmediği için, okulda da sürekli istediklerinin olmasını bekliyorlar. Olmayınca ya küsüp surat asıyorlar ya da okula gelmek istemiyorlar. Okula anne zoruyla da gelince öğretmenleri olarak öncelikle derse alıştırma sürecini gerçekleştirip sonra derse geçiyorum. Çoğu zaman çocuk deyip hoşgörüle yaklaşıyor olsam da bu durumun sürekli olması ve diğer öğrencilerin de böyle yapanları örnek alması sonucu bıkkınlık oluşuyor. Kendimi öğretmenden çok bakıcı gibi hissediyorum. Bu mesleği seçtiğim için pişmanım diyebilirim.” (Ö29, K, 1-5)

“Pişmanlık. Meslekte verilen bu kadar emek karşılığında maddi getirisi çok az. Manevi olarak çocukların sevgisi güzel olsa da en ufak bir hatan veli ve idare tarafından büyütülüyor.” (Ö18, K, 1-5)

“Kendi isteğimle öğretmen oldum. Bir daha bana meslek seçme şansı verseler sanırım yine öğretmen olurdu. Ama sınıf öğretmeni olmayı istemezdim. Tamam, sonuçta çocuklar masum. Ya velileri? Açıkça söyleyeyim çocuklarını sevsem de bazı velilerimin davranışlarından hiç hoşlanmıyorum. Çocukları için söylediğim hiçbir şeyi ciddiye almıyorlar. Çocuklar okulda ne yapıyorlarsa o, evde tekrar yok. Veliye söylüyorum, ‘hocam benim evde işim çok, çocukla ilgilenemiyorum’ diyor. Dolayısıyla, son zamanlarda sınıf öğretmeni olduğum için pişmanım.” (Ö30, K, 6-10)

“Mesleğimi seviyorum ve isteyerek bu mesleği seçtim. Yine de üniversite tercihlerimi yeniden yapma şansım olsa, asla bu mesleği seçmezdim. Sanırım bir pişmanlık durumu söz konusu. Okulda idareyle, sınıfta öğrencilerle, okul dışında velilerle uğraşmak zorunda kalıyorum. Bu şartlar beni çok yoruyor. Belki de çevreyle alakalı bir durum bu. Okulum daha iyi bir çevrede olsaydı, öğrencilerle ve velilerle daha iyi anlaşacağımı düşünüyorum. Bu durumda işimi istediğim gibi yapar idareyle de daha az sorun yaşadım. Sonuç olarak

her mesleğin zorluğu var kabul ama öğretmenlik çevre bakımından kenar mahalle olarak nitelendirebileceğimiz bir okulda maalesef çok zor.” (Ö37, E, 6-10)

“Pişmanlık. Görev yaptığım yer çok gelişmiş bir çevrede değil ve sınıfım çok kalabalık. Sınıfta ders işlerken kontrolü sağlamada güçlük çekiyorum, öğrencilerin kontrolsüz davranışları var, bu yaşıma kadar duymadığım ağza alınmayacak türde sözleri öğrencilerim birbirlerine söylüyor. Bu mesleği şu durumu yaşamak için seçmedim ben. Veliler desen bahsettiğim öğrencilerimin aileleri. Aynı hoş olmayan tutum kendilerinde de mevcut ve saygısızlar. Bu nedenle pişmanlığı özellikle son zamanlarda yoğun olarak yaşıyorum.” (Ö40, E, 6-10)

“Hayal kırıklığı. Mesleğime gerekli değerin verilmediğini düşünüyorum. Bu mesleği isteyerek seçtim. Şu anda keşke başka meslek seçseydim diyorum.” (Ö30, K, 6-10)

“Pişmanlık. Bu mesleği isteyerek seçmiştim fakat şu an pişmanım bu mesleği seçtiğim için. Bu mesleği sevmiyorum, bu nedenle mutsuzum. Örneğin, velilerle problem yaşıyorum. Birçoğu kendisini öğretmenlerden daha bilgili görüyor ve işimizi öğretmeye çalışıyor. ‘Hocam şöyle yapın, böyle yapın’ gibi hadsiz cümlelerle başlayan konuşmalar yapıyorlar.” (Ö32, K, 1-5)

“Kesinlikle hayal kırıklığı. Ailemde öğretmen olan kişi sayısı çok, bu nedenle çocukluğumdan beri hep öğretmen olmak isterdim ve oldum da. Öğretmenliği çocukları çok sevdiğim için isteyerek seçtim, ama şu an pişmanım. İstedğim hiçbir şeyi gerçekleştiremiyorum. Çok çabalıyorum ama gerek veliler gerekse öğrencilerin tutumları yüzünden büyük bir hayal kırıklığı yaşıyorum.” (Ö51, K, 6-10)

“Mesleğimi seviyorum ve mesleği hakkıyla yapmak için çok uğraşıyorum. Sınıfımın mevcudu 50. Öğrencilerime öğrensinler diye çeşitli tekniklerle ders işliyorum. Sonuç sınıfın yarısı halen gösterdiğim hiçbir bilgiyi öğrenememiş.

Kalabalık bir sınıfta öğretmen olmak çok zor ve hayal kırıklığı yaşıyorum.”
(Ö33, E, 1-5)

“Son zamanlarda pişmanlık. Bence sınıf öğretmenliği erken yaşlandıran bir meslek. Her mesleğin zorluğu var ama o mesleklerin ekonomik olarak getirisi de yüksek. Çok yoruluyoruz ve yıpranıyoruz ama bunun karşılığını manevi olarak alsak da maddi olarak yeterince almıyoruz. Tabi ne olursa olsun bu mesleği isteyerek seçtim, şimdi pişman olsam da çocuklar için çabalamaya devam edeceğim.” (Ö42, K, 1-5)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin mesleklerini isteyerek seçmelerine, çocukları sevmelerine ve ellerinden gelen çabayı göstermelerine rağmen, son zamanlarda görev yaptıkları çevre, öğrenci profili, sınıfların kalabalık oluşu, veli ilgisizliği ve haksız tutumları, idareyle yaşanan sorunlar, mesleğin ekonomik olarak getirisinin düşük olması gibi sebeplerle “hayal kırıklığı” ve “pişmanlık” yaşadıkları görülmüştür. Bunun yanında, “bıkkınlık”, “yorgunluk” ve “umutsuzluk” yaşayan öğretmenler de bulunmaktadır. Örneğin:

“Umutsuzluk diyebilirim. Mesleğin geleceği hakkında çok endişeliyim. Mesleğe saygı azaldıkça bu endişem devam ediyor. Son zamanlarda gündemde olan performans değerlendirme ve buna benzer uygulamalar yüzünden maalesef öğretmenlik mesleğinin saygınlığı azalıyor. Veliler şu anda bile öğretmenlere her istediklerini yaptıracaklarını zannederken bu değerlendirme hayata geçirildiğinde bu saçma düşünceleri perçinlenmiş olacak. Okul başında bir velim öğrencisiyle ilgili yaşadığım bir sorunda beni müdüre şikâyet edeceğini söylemişti. Öyle bir durumda neler yaşanabileceğini tahmin bile edemiyorum.” (Ö23, K, 6-10)

“Bu mesleğin içine girmeden önce çok idealisttim. Hala öyle olmaya çalışıyorum. Çocuklara en doğru eğitimi vermek için kendimi geliştirmeye çalışıyorum, ancak velilerin kaprislerinin beni çok yordüğünü hissediyorum.”
(Ö21, E, 6-10)

“İsteyerek öğretmen oldum. Öğrencilerim bir şeyler öğrensin diye de çok çabalıyorum. Ama bakıyorum şimdi öğrencilerimin seviyelerine, düşük. Tamam, iyi öğrencilerim de var ama genelin durumu kötü. Hadi öğretim kısmını geçtim, eğitim kısmına bakıyorum çocuklarda ne bana ne de birbirlerine karşı saygı yok. Öğrenciler ilkokulda olmalarına rağmen son zamanlarda bıktım bu durumdan, her gün mutlaka bir sorun. Küçük sorunları görmezden geliyorum ama yıldım artık.” (Ö33, K, 6-10)

“Yorgunluk. Okulum fiziki çevre bakımından iyi sayılmayacak bir yerde, bu nedenle okulumun olduğu mahallede yaşamıyorum. Sabahları çok erken kalkıp okula gidiyorum. Her gün aynı trafiği yaşamak, insanı hissedilen bir şekilde yoruyor. Sınıfım da kalabalık olduğu için her gün ister istemez maruz kaldığım bir gürültü söz konusu. Bu şartlarda elimden gelenin en iyisini yaptığıma inanıyorum.” (Ö41, E, 11-15)

“Son zamanlarda yoğun olarak yorgunluk, bıkkınlık hissediyorum. Velilerin tavrı, her yeni gelen neslin değişmesi, çocukların öğretmene karşı tavrı, öğretmenin değersizleştirilmesi, mesleğimize saygının kalmaması, öğretmene şiddet, vb.” (Ö45, E, 6-10)

“Sabahları çok pozitif bir şekilde derse başlıyorum, okul bittiğinde çok yorgun bir şekilde sınıftan çıkıyorum. Sınıfımın öğrenci mevcudu fazla olduğu için gürültü, öğrencilerin kendileriyle ilgilenilme ihtiyaçları beni çok yoruyor. Bu da yetmezmiş gibi okulla ilgili gereksiz sorunlarla uğraşıyorum. Ama sorsan ‘öğretmenlik en kolay meslek’. Böyle diyenleri benim şartlarımda bir ay çalışmaya davet ediyorum. Bazen bu meslekten bıktığımı hissediyorum.” (Ö53, K, 1-5)

“Mesleğimin önemini kaybettiğini düşünüyorum. Benim görev yaptığım okulda özellikle veliler her şeyden anladıklarını zannediyorlar. Öğrencilerinin aldıkları not yüzünden veliler tarafından tehdit edilen arkadaşlarım bile var. Notu öğrenci alıyor ama öğretmenin öğrenciye bilerek düşük not verdiği

düşünüyor, bu da yetmezmiş gibi tehdit ediliyor. Gerçekten böyle olayları duydukça ve yaşadıkça giderek umutsuzluğa kapılıyorum.” (Ö27, K, 6-10)

“Sanırım sinirlilik ve bıkkınlık. Özellikle son zamanlarda çocuklara ve velilere o kadar çok sinirleniyorum ki, bazen sabrımın zorlandığını hissediyorum. Öğrenci sayısı fazla bir okulda çalışıyorum. Sınıflar çok kalabalık ve birinci sınıf öğretmeniyim. Öğrencilerin birçoğu terbiyesiz diye nitelendirebileceğim şımarıklıkta. Geçenlerde dersimi dinlemek için okul müdürü sınıfıma geldi. Müdür Bey gelmeden önce hepsine küçük uyarılarda bulundum. Müdür Bey sınıfa girince bir öğrencim o kadar uyarıma rağmen birden ayağa kalkıp lakayt bir tavırla anlamsız şekilde bağırmağa başlayınca sinirlendim. Daha birinci sınıf öğrencisi olmasına rağmen, böyle saygısızca konuşmasına bu gereksiz özgüvene anlam veremiyorum. Bu ve bunun gibi durumlardan bıktım artık.” (Ö46, E, 11-15)

“Son zamanlarda mesleğimizle ilgili yapılan itibarsızlaştırma politikası nedeniyle artık meslekten zevk alamaz olduk. Öğrenci ve veli üzerinde hatta toplum üzerinde hiçbir yaptırımımız kalmadı. Adeta insanların oyuncağı haline geldik. Bu durum, mesleki kalitemizi düşürmekte.” (Ö50, K, 1-5)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin mesleklerini isteyerek seçtikleri, çocukları sevdikleri, idealist bir tavırla hareket ettikleri ve öğrencileri için gerekli çabayı gösterdikleri anlaşılmaktadır. Buna rağmen kalabalık sınıflar, öğrencilerin yetiştirilme tarzından kaynaklı sorunlar, velilerin her şeyden anladıkları düşüncesi ve hoş olmayan tavırları, veli ve öğrenci gözünde öğretmenlerin saygınlığının azalması, öğretmenlik mesleğinin geleceği hakkındaki bilinmezlik gibi birçok faktör öğretmenlerin “bıkkınlık”, “yorgunluk” ve “umutsuzluk” gibi duyguları yoğun olarak yaşamalarına neden olduğu görülmektedir. Bazı öğretmenlerin “kırgınlık” ve “üzüntü” hissettikleri de görülmektedir. Örneğin:

“Son zamanlarda mesleğimizin önemsizleştirildiğini düşünüyorum. Gerek sistem gerek iş bilmeyen idareciler, beni son zamanlarda bu şekilde düşünmeye yönlendiriyor. Duygularımı tarif edecek olursam bu ara kırgın ve

mutsuzum. Eğitim sistemimizi rahatlatacak yenilikler yapmak zorundayız.” (Ö5, E, 6-10)

“Mesleğimin saygınlığını ve kutsallığını kaybetmesi, bu durum ciddi manada üzülmemize neden oluyor. İnternet haberleri, sosyal medyada yaşananlar ve ana haber bültenlerindeki gelişmeler, vb.” (Ö1, E, 11-15)

“Son zamanlarda hissettiğim duygu üzüntü. Bu sene yeni bir okula atandım. Önceki okulumu çok seviyordum. Buraya pek alışamadım. Veliler çocuklarına karşı ilgisiz, öğretmen arkadaşlar arasında gruplaşmalar var. Samimiyetsiz bir öğretmen odasına girmek insanı iyi hissettirmiyor. Bu kadar anlayışsız bir grubun içinde olduğum için çok mutsuzum. Veliler de bu mantıkta, ‘öğretmenler bir hata yapsa da şikâyet etsek’ diyen veliler bile var. Değişik bir okul, değişik bir çevre.” (Ö21, K, 6-10)

“Öğrencilerime çeşitli yöntemlerle ders anlatıyorum. Onların öğrenmede bireysel farklılıklarını dikkate alıyorum. Anlattığım konuyla ilgili pekiştirici çalışmalar yapıyorum. Sonuç, öğrenen öğrenci daha ilk anlattığımda bilgileri kavriyor. Diğerlerine konuları ne kadar, ne şekilde anlatsam da ilerleme kaydedemiyorum. Zaten evde çalışmıyorlar, böyle çocukların velilerinin de bilinçli olduğunu düşünmüyorum. Verdiğim emeğin karşılığını alamıyorum. Son zamanlarda üzüntü hissediyorum.” (Ö32, K, 1-5)

“Sanırım üzüntü. Nedeni saymakla bitmez. Öğrenciler ilgisiz, veliler saygısız, okulda öğretmen arkadaşlar kendi âleminde, idare böyle bir ortamda her şeyi mükemmel bekliyor. Doğrusu üzülyorum, nasıl bir yerdeyim, o kadar yıl çalışıp atanmamın sonucu böyle mi olacaktı diye. Tek tesellim öğrencilerimi her şeye rağmen çok seviyorum.” (Ö35, K, 1-5)

“Emeklerimin boşa gitmesi, kıymet bilinmemesi son zamanlarda yaşadığım olumsuz duygular. Çaba gösterdiğim ve her öğrencime eşit yaklaşılmaya çalıştığım halde şikâyet edilmiş olmam beni çok üzdü. Hak etmediğim şeyleri yaşadım ve bu beni mesleki anlamda çok yıprattı. Söz hakkının biz

öğretmenlerden çok velilere-öğrencilere verilmesi mesleki ve kişisel itibarımı zedeledi.” (Ö38, K, 6-10)

“Son zamanlarda yaşadığım duygu üzüntü. Gerek idare gerekse veliler tarafından öğretmenlere değer verilmediğini düşünüyorum. Okullarda çoğu zaman kendimi öğretmenden çok bilgi verici bir robot olarak görüyorum. Verilmeyen değer yüzünden üzüntü yaşıyorum.” (Ö22, E, 6-10)

“Bu meslekte bütün duyguları yaşamak mümkün, genelde kızgın ruh hali ve bunun sebebi de çocukların bütün sorumluluğunun bende olması.” (Ö36, E, 6-10)

“Sabrımın tükendiğini hissediyorum. Bu duyguyu yaşatan, çocuklarımın beni dikkate alarak dinlememesi, akıllarının tabletlerinde kalması.” (Ö39, K, 1-5)

“Son zamanlarda açıkçası üzüntü hissediyorum. Bunun sebebi eğitim sistemindeki başarısızlıkları ve yanlışları, sürekli toplumun öğretmenler üzerinden tartışması ve mesleğin itibarsızlaştırılması. Bunda eğitim sisteminde devamsızlık, disiplin cezası, sınıf tekrarı gibi önleyici unsurların öğretmenlerden alınarak velilere BİMER ya da telefon ile şikâyet gibi suiistimale açık kozların verilmesi ile öğretmenlerin ellerinin kollarının bağlanması en büyük sebep.” (Ö28, K, 1-5)

“Sürekli bir değişkenlik. Genel olarak üzüntü. Hiçbir şeyin net olmayışı insanı sürekli diken üstünde tutuyor. Medya üzerinde öğretmenlere gösterilen yanlış tavırların mesleğe yansiyarak itibarsızlaştırılması bunun da üzerimizde hissettirdiği baskılanma duygusu.” (Ö47, K, 1-5)

“Öğretmenlerin eski itibarının kalmadığını düşünüyorum. Bu durum beni hem çok kızdırıyor, hem de bu değersizleştirme durumuna destek verilmesi çok üzüyor. Özellikle sosyal medyada konuşulanlar beni böyle düşünmeye sevk ediyor.” (Ö29, K, 1-5)

“Kızgınlık. Öğretmen olamamış veya ekonomik getirisi ve erken yıpranmamak için öğretmenlik mesleğini seçmemiş insanların gerek

yüzümüze gerekse sosyal medya üzerinden ahkâm kesmesine çok kızgınım. ‘Hiçbir şey olamazsan öğretmen ol’, ‘Üç ay tatiliniz var, rahatsızsınız’, ‘aman otur otur git evine dinlen’ mantığına sahip insanların algılarına çok kızgınım. Özellikle son zamanlarda öğretmenliğin değersizleşmesinde en büyük sebep, böyle insanların ortalığa yaydığı düşünceler ve buna inanan insanlar. Öğretmenliği hakkıyla yapmayanlara ve onlar yüzünden hepimizin zan altında kalmasına ayrıca kızgınım.” (Ö52, K, 6-10)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, gösterdikleri çabanın görülmemesi, öğrencilere verilen emeğin karşılığının alınmaması, sınıfların fiziki şartları ve kalabalık oluşu sebebiyle istenilen eğitimin verilememesi, velilerin yaşanan sorunlarda öğretmeni şikâyetle tehdit etmesi, öğretmenlerin kendi aralarında ve idareyle yaşadıkları sorunlar, eğitim sistemindeki sorunlar, medyada öğretmenler aleyhine olan tavırlar, öğretmenlik mesleğinin değersizleştirilmesi sebepleriyle öğretmenlerin “kızgınlık” ve “üzüntü” hissettikleri görülmektedir. Tablo 4.1, öğretmenlerin son zamanlarda yaşadığı olumsuz duyguları ve bu duyguları yaşatan olayları özetlemektedir.

Tablo 4.1. Öğretmenlerin Son Zamanlarda Yaşadığı Olumsuz Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar

Olumsuz Duygular	Bu Duyguları Yaşatan Olaylar
Hayal kırıklığı	- Görev yapılan çevre
Pişmanlık	- Öğrenci profili
Bıkkınlık	- Sınıfın fiziki şartları ve kalabalık oluşu
Yorgunluk	- Veli ilgisizliği
Umutsuzluk	- İdareyle yaşanan sorunlar
Kızgınlık	- Öğrencilerin yetiştirilme tarzından kaynaklı sorunlar
Üzüntü	- Velilerin haksız tutumları ve hoş olmayan tavırları
	- Veli ve öğrenci gözünde öğretmenlerin saygınlığının azalması
	- Öğretmenlik mesleğinin geleceği hakkındaki bilinmezlik
	- Öğretmenlerin gösterdikleri çabanın takdir görmemesi
	- Öğrencilere verilen emeğin karşılığının alınmaması
	- Olanaksızlıklar yüzünden istenilen eğitimin verilememesi
	- Velilerin yaşanan sorunlarda öğretmeni şikâyet/tehdit etmesi
	- Öğretmenlerin kendi aralarında yaşadıkları sorunlar
	- Mesleğin ekonomik getirisinin düşük olması
	- Eğitim sistemindeki sorunlar
	- Medyada öğretmenler aleyhine olan tavırlar
	- Öğretmenlik mesleğinin değersizleştirilmesi

İkinci soruya ilişkin öğretmenler tarafından genel olarak olumsuz duyguları içeren görüşler belirtilmiş olsa da olumlu duyguları içeren ifadeleri kullanan öğretmenler de olmuştur. Örneğin:

“Çocukların dinamikliği, yıllar içindeki değişimleri, gelişimleri beni hep mutlu etmiştir. Onların büyüdüğüne şahit oluyorum. Anneler ve babalar çocukları ilk yürüdüğünde, ilk kez konuştuğunda neler hissederse, bir öğretmen olarak öğrencilerimin çoğu ilkinde şahit oluyorum. Bu çok mutluluk verici bir durum.” (Ö10, K, 1-5)

“Özellikle son zamanlarda sevgi ve umut olarak düşünüyorum. Öğrencinin öğrenme motivasyonu bence sevgi. Okulunu sevmesi, sınıfını sevmesi, arkadaşlarını sevmesi, öğretmenini sevmesi, denklemin diğer tarafına derslerini sevmesi ve doğal olarak öğrenmeyi sevmesi olarak yansıyor. Sevgi temelli gerçekleşen bir eğitim de geleceğe umutla bakmamı sağlıyor.” (Ö6, K, 1-5)

“Öğrenmenin verdiği sevinç, özgüvenin gelişmesini gözlemledim. Yoğun olarak yaşadığım duygu gurur ve sevinçtir.” (Ö11, K, 1-5)

“Her ne kadar sistematik olarak ‘değersizleştirilme’ çabasına maruz kalsak da benim en sık yaşadığım duygu mutluluk ya da gurur. Öğrencilerim verdiğim bilgileri öğrendiğinde çok mutlu oluyorum. Gösterdikleri güzel davranışlar beni gururlandırıyor.” (Ö13, K, 11-15)

“Genel olarak mesleğimi yaparken yaşadığım duygular mutluluk ve bazen stres oluyor. Öğrencilerin yüzündeki heyecanı görünce mutlu oluyorsunuz. Ancak eğitim sisteminin size dayattığı angarya işlerden bazen stres hissedebiliyorsunuz. Tüm zorluklara rağmen ‘iyi ki öğretmenim’ diyorum.” (Ö14, K, 6-10)

“İlk öğrencilerimi mezun ederken onlara kep ve cübbelerini kendim giydirerek fotoğraf çekimi yapmıştık. O esnada onları sanki ben büyütmişüm

de yuvadan uçuyorlar gibi hissettim. Bu mesleği tercih ettiğim için çok mutluyum.” (Ö17, E, 11-15)

“Son zamanlarda mesleğimde yoğun olarak yaşadığım duygular, mutluluk ve gurur. Sınıfa girdiğimde öğrencilerimin gözünün içinin gülmesi, bilgiye aç bir şekilde çalışma azmi ile hareket etmeleri, düzenli bir şekilde kitap okumaları beni mutlu ederken, öğrencilerimin daha sonra gittikleri okullarda başarılı olmaları da benim açımdan gurur verici oluyor.” (Ö31, E, 6-10)

“Öğrencilerimin başarılarını gördüğüm zaman gerçekten kutsal bir meslek olduğunu düşünüyorum. En son öğrencilerim okumaya geçtiklerinde mutluluk ve gurur hissetmişim.” (Ö43, E, 6-10)

“Öğretmenlik mesleği zaman sıkıntısı nedeniyle zor. Öğrencilerle uğraşmak, velilere dert anlatmak, acaba öğrencilere yetebiliyor muyum düşüncesi, eve gidince evle ve çocuklarla ilgilenmek. Bu sıkıntılara rağmen bu mesleği sürdürmekten mutluyum. Çocukların gözünde o kadar özel ve değerliyim ki bunu her gün hissediyorum. ‘Öğretmenim sizi çok seviyorum’ diyen bir öğrencim tüm sıkıntılarımı unutturuyor. Kısacası küçük kalplerin içindeki sevgiyi hissetmek her şeye değer.” (Ö48, K, 6-10)

“Mezun ettiğim öğrencilerimin şu anki durumları ile çok olumlu ve güzel dönütler almaktan duymuş olduğum haz ve mutluluk.” (Ö49, E, 16 ve üzeri)

“Daha çok mutluluk hissediyorum. Öğrencilerim öğrenmeye çok istekli, onlara bir şey öğrettikçe mutlu oluyorum.” (Ö10, E, 6-10)

“Her sene öğrencilerim ve velilerimle, sokakta yaşayan kediler için kışın soğuktan koruması amacıyla ‘kedi evi’ yaparız. Bu sene ‘kedi evi’ yapımı her seneki tarihten bir süre gecikince bazı velilerim yanıma gelip ‘hocam ne zaman yapıyoruz, bu sefer için hem straför hem de halıyla kaplayalım, tahtaları şimdiden kestirdik, çocuklar sabırsızlanıyor’ gibi cümleler kurdu. O gün o kadar mutlu oldum ki. Bilgi, bence bir şekilde kazanılır ama güzel davranış kazandırmanın mutluluğu tarif edilemez.” (Ö55, K, 6-10)

“Öncelikle öğrencilerimi çok seviyorum. Velilerle problem yaşamıyorum, yaşıyorum ama orta yolu mutlaka buluyoruz. İnsanın olduğu her yerde sorun var sonuç olarak. Mesleği seçtiğim için mutluyum, bu okulda görev yaptığım için mutluyum, öğrencilerimin başarısını gördüğüm için mutluyum.” (Ö13, K, 6-10)

“Genel olarak mutluluk. Onların mutluluğunu da üzüntüsünü de paylaşmak bambaşka bir durum. Çocuklara öğrettiklerimi onların gerek başarılarında gerekse davranışlarında görmek ayrı bir sevinç. Onların başarılarını takdir ettiğim, küçük bir ‘aferin’ dememle yüzlerinin aldığı mutluluk. İşte o mutluluğu tabiri caizse kalbimde hissediyorum. Öğretmen olmak o anlarda harika.” (Ö56, E, 16 ve üzeri)

“Öğrencilerime karşı ilgili bir öğretmenim. Onların hem öğretim anlamında hem de eğitim anlamında geliştirmek için elimdeki tüm imkânları kullanıyorum. Velilerimle iyi bir iletişimim olduğunu söyleyebilirim. Öğrenci velilerimle hem öğretmen hem de arkadaş gibiyim. Böyle olması beni mutlu ediyor. Bu yıl başarı belgesi aldığımda çok mutlu oldum. Verdiğim çabanın görülmesi beni çok mutlu etti.” (Ö57, K, 6-10)

“Masum öğrencilerimin karşılıksız yaptıkları iyilikler beni mutlu ediyor. Okula geldiğimde beni güler yüzle karşılamaları, sıkıntılı olduğum zamanlarda yanımda olduklarını hissettirmeleri, onların güzel sevgilerini görmek mutluluk verici.” (Ö76, K, 1-5)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin okulda öğrencilerle, idareyle, velilerle yaşadıkları sorunlar, özel hayatlarında yaşadıkları sorunlar, zamanı yetiştirememeye gibi sıkıntıları yaşamalarına rağmen, öğrencilerin saf sevgisi ve heyecanı, verilen emek sonucunda elde edilen başarı, öğrencilerin gelişim sürecine tanıklık etmeleri, velilerin ve öğrencilerin olumlu tutumu, velilerle iyi iletişim sağlanması, geleceğe yönelik gösterilen çaba, yetiştirilen öğrencilerin hedeflerini gerçekleştirmesi, gösterilen çabanın takdir edilmesi sonucu son zamanlarda “mutluluk”, “sevgi”, “umut” ve “gurur” gibi olumlu duygular yaşadıkları

görülmüştür. Tablo 4.2, öğretmenlerin son zamanlarda yaşadığı olumlu duyguları ve bu duyguları yaşatan olayları özetlemektedir.

Tablo 4.2. Öğretmenlerin Son Zamanlarda Yaşadığı Olumlu Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar

Olumlu Duygular	Bu Duyguları Yaşatan Olaylar
Mutluluk	- Öğrencilerin saf sevgisi ve heyecanı
Sevgi	- Verilen emek sonucunda elde edilen başarı
Umut	- Öğrencilerin gelişim sürecine tanıklık etmek
Gurur	- Velilerin ve öğrencilerin olumlu tutumu
	- Velilerle iyi iletişim sağlanması
	- Hedeflerin gerçekleştirilmesi
	- Geleceğe yönelik gösterilen çaba
	- Gösterilen çabanın takdir edilmesi

4.3. İlk Yıllarda Yoğun Olarak Yaşanan Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar

Araştırmada, öğretmenlere üçüncü olarak “*Mesleğinizin ilk yıllarında yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler aşağıda örneklendirilmiştir.

“Heyecan ve insan yetiştirme tutkusu. Saf, temiz ve masum öğrencilerin bize bakışları.” (Ö1, E, 11-15)

“İlk atandığımda heyecan vardı. Atandığım bölge doğuydu. Batıdan doğuya gittiğimde her şeyin çok farklı olduğunu gördüm. Tabi doğu bölgelerinin durumu şehirden şehre göre değişiyor. Benim gittiğim yer bir ilçeydi ve maalesef gelişmemişti. İlk atanmanın verdiği heyecan, daha sonrasında şartları görüp yerini hayal kırıklığına bıraktı.” (Ö2, K, 1-5)

“Mesleğimin ilk yıllarında yaşadığım duygular heyecan, sevinç, mutluluk, kaygı. İlk yıllarda en çok yaşadığım duyguların başında heyecan, çünkü yepyeni bir ortam, öğrencilikten öğretmenliğe geçiyorsunuz. İstenilen mesleğe ulaşmış olmanın sevinç ve mutluluğunu yaşadım. Kaygım, öğrencilerin seviyesine uygun bir şekilde bilgiyi aktarmada oldu. Müfredatta belirtilen kazanım ve hedeflere ulaşmamda gecikme olabilir mi kaygısını yaşadım.” (Ö3, K, 6-10)

“Mesleğimin ilk yılında fazlasıyla yaşanan duygu heyecandır. Öğrencilere kavuşma heyecanı, görülen eğitimlerin sonunda uygulamaya geçileceği heyecanı.” (Ö4, K, 1-5)

“Heyecan, öğretme arzusu. Mesleğimi hakkıyla yapacağıma inanarak seçmiştim. Bu nedenle heyecanlıydım. Bu duygum şimdi ilk yılımdaki kadar çok değil.” (Ö8, E, 11-15)

“En yoğun duygular heyecan ve acemilik. Acaba yapabilir miyim, becerebilir miyim gibi kendine sorulan sorular. Bunun sebebi mesleğe yeni başlamış olmak, bilinmeyen daha önce görülmemiş bir şehre gitmiş olmaktan kaynaklanıyordu.” (Ö9, K, 1-5)

“Mutluluk ve heyecan. Atandığım için çok mutluydum. Mesleğe yeni başlayacak olmamın getirdiği bir heyecan vardı. Genel olarak her sınıf öğretmeninin ilk atanma yeri olan bir köye atandım. Öğrencilerin gözlerindeki heyecan ve sevgi parıltılarını hiç unutmuyorum. Onların gözlerine baktıkça mutlu olurdum.” (Ö14, K, 6-10)

“Heyecan. Üniversiteden mezun olduktan sonra öğretmen olduğum için çok heyecanlıydım. Öğrencilerimle tanıştığımda bu heyecan doruktaydı. İlk yıllarda elimden gelenin en iyisini yaparak onlara güzel davranışlar ve bilgiler kazandırmaya çalıştım.” (Ö28, K, 6-10)

“Mesleğimin ilk yıllarında daha çok heyecan diyebilirim. Yeni atanmışım, güzel gözleriyle bakan çocuklar vardı. Bir şey anlatırken beni çok dikkatli dinlerlerdi. Onlara ders anlatırken büyük zevk alırdım. Bu heyecan ilk yılımda çok yoğundu diyebilirim.” (Ö31, E, 6-10)

“Mutluluk. Üniversiteyi bitirdikten sonra küçük bir köye atanmışım. İlk günü çok iyi hatırlıyorum, okula gittiğimde herkesin gözü benim üzerimdeydi. Köy şartlarına kendimi hazırlamışım bu yüzden gördüğüm hiçbir şey moralimi bozmamıştı. Okula alışma dönemimde bu mutluluk, küçük sorunlar yaşasam da hep devam etti. Çünkü çocukları çok seviyordum.” (Ö56, E, 11-15)

“Son yıllarda sınıf öğretmenlerinin atamasının ne kadar zor olduğunu tahmin edersiniz. Bu yüzden atandığım için mutluydum. Nereye atandığımı çok da önemsemedim. İlk yıl zorlansam da atanamayan birçok arkadaşımı görüp halime şükrettim.” (Ö11, K, 6-10)

“Mesleğimin ilk yıllarında heyecan ve mutluluk vardı. Öğrencilerimi çok seviyordum. Hepsi bana karşı çok saygılıydı. Velilerim de aynı şekilde bana çok değer verirlerdi. Onların yanında kendimi çok iyi hissedirdim. Emeklerimden dolayı bana hep dua ettiklerini söylerlerdi. Ben de elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışırdım. Öğrencilerimi kendi çocuklarımmış gibi sahiplenir, onlara o şekilde yaklaşırdım. En ufak sorunlarında onlara yardımcı olmaya çalışırdım. Onların derslerinde daha başarılı olması ve davranışlarının daha düzgün olması için uğraşırdım.” (Ö57, K, 6-10)

“Heyecan ve mutluluk. İlk atandığım yer bir köydü. Biz sınıf öğretmenleri üniversitede kendimizi bir köye atanacağız diye şartlıyoruz. Bu nedenle çok büyük hayallerle göreve başlamıyoruz. En azından benim dönemimde atanan öğretmen arkadaşlarım için bu durum geçerliydi. Atandığım için çok mutlu ve öğretmen olduğum için çok heyecanlıydım. Öğrencilerimin beni her gün küçük çiçeklerle karşılaması çok mutlu ederdi. Onların bana ‘öğretmenim seni çok seviyorum’ demeleri bile kendimi çok iyi hissetmemi sağlardı.” (Ö58, E, 6-10)

“Atandığım için mutluluk, yeni bir hayata başladığım için heyecan. İlk yıl güzeldi benim için. Bir köye atandım insanlar sıcaktı, öğrenciler saygılıydı, köy şartları beklediğim gibiydi.” (Ö14, K, 6-10)

“Heyecan. Mesleğe yeni başlamam, bilinmezlik, tanıştığım kişilerin tavrı, farklı bir coğrafyayı tanıyacak olmamın verdiği mutluluk ve heyecan.” (Ö16, K, 1-5)

“Mesleğimin ilk yılında en çok heyecan hissettiğimi hatırlıyorum. Mesleğe başlayacağım için çok heyecanlıydım. Yeni bir hayat, yeni bir çevre, yeni yüzler. Kısacası her şey benim için yeniydi ve bu beni çok

heyecanlandırıyordu. Bu heyecanım ilk yıl çok azalmasa da ikinci yıлымda azalarak yok oldu diyebilirim.” (Ö60, K, 1-5)

“Heyecan, mutluluk, biraz endişe ilk yıllarımda yoğun olarak yaşadığım duygular. Çocukların ilgili bakış ve tavırları. Az sayıda çocukla ilgilenebilmek ve yeni şeyler yaşayabilmek gibi durumlar bana bu duyguları yaşattı.” (Ö61, K, 6-10)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, birçok öğretmenin ilk atama yönünden bir bilinmezlik içerisinde olduğu ve ilk atandıkları yerin köy olacağını bilerek kendilerini hazırladığı görülmüştür. Öğretmenlerin mesleğe yeni başlama, bulunduğu çevreden başka bir çevreye girme, fiziksel çevre bakımından hayatın zorlu yanılla yüzleşme, yeni insanlarla tanışma, ilk öğrencileriyle karşılaşma ve mesleki tecrübesizlik nedenleriyle “heyecan” duygusu hissettikleri görülmüştür. Bununla birlikte öğretmenler ilk atama, zorlu bir sınavdan geçerek hedeflerini gerçekleştirme, hayata gerçek anlamıyla başlama gibi nedenlerle “mutluluk” duygusunu yoğun olarak hissetmişlerdir. Bu duygulara ek olarak, mesleğin ilk yılında “sevgi”, “şefkat”, “isteklilik”, “yenilikçi olma”, “idealistik”, “umut” gibi duyguları hisseden öğretmenler de olmuştur. Örneğin:

“Mesleğimde yaşadığım hazzın en doruklarda olduğu bir dönem. Birleştirilmiş sınıf, sobalı bir okulda bütün imkânsızlıklar arasında imkân yaratmak mesleğini hakkıyla yapma hissini artırıyor.” (Ö1, K, 1-5)

“Mesleğimin ilk yılında yoğun olarak sevgiyi hissettim. İlk atandığım yer küçük bir köydü. Çocuklar beni çok seviyordu. Ben de aynı şekilde onları çok seviyordum. Her gün buldukları kâğıtlara beni ve kendilerini çizip hediye olarak bana verirlerdi. O sevgi çok başkaydı.” (Ö2, E, 11-15)

“İlk yıllarımda daha yenilikçiydim. Heyecan verici buluyordum. O küçücük bakışların beni örnek alması her şeye değerdi.” (Ö5, E, 6-10)

“Heyecan ve idealizm. Bu duyguları yaşamanın en önemli sebebi tabii ki eğitimci olarak bir şeyler öğretebilmek ve çocuklara evrensel, ahlaki ve bilimsel değerleri aktarabileceğime inanmamdı.” (Ö5, K, 1-5)

“Mesleğimin ilk yıllarında oldukça idealisttim. Çocuklara bir şeyler öğretme arzusu içerisindeydim. Öğrencilerime hem eğitim hem de öğretim açısından faydalı olduğumu düşünüyordum. Bu idealistliğim maalesef şimdi eskiden olduğu gibi değil.” (Ö6, K, 1-5)

“Mesleğin ilk yıllarında daha hevesliydim. Atanma heyecanı ve mesleğe başlamam mutlu olmama sebebi. Öğrencilerimin de en az benim kadar derste istekli olmalarını görmek çok güzeldi.” (Ö7, K, 6-10)

“Mesleğimi çok sevdiğim için ilk yıllarda da yeni bilgiler vermek bana çok güzel duygular kazandırmıştır. İlk yıllarda Diyarbakır’da öğrencilerin Türkçe bilmemesine rağmen onlara yeni kelimeler öğretmek beni çok mutlu ediyordu. Onları hayata hazırladığımı bilmek bana umut veriyordu.” (Ö16, E, 16 ve üzeri)

“Mesleğimin ilk yıllarını Bitlis’te geçirdim. Hem bulunduğum yer hem insanları olarak unutamayacağım bir yerdir. İlk göz ağrım olduğu için de olabilir. Oradaki velilerimin, çocuklarımla ve öğretmen arkadaşlarımla sıcaklığını hiçbir yerde bulamıyorum. Orada velilerim o kadar saygılı ve iyi velilerdi ki, öğrencilerim de çok iyiydi. Öğretmenliğimin en güzel zamanlarının o zamanlar olduğunu düşünüyorum.” (Ö27, E, 1-5)

“Mesleğimin ilk yıllarında idealist duygularla hareket ediyordum. Doğu görevini yaptığım bölgede bana ihtiyacı olan öğrencilerin olması beni daha istekli hale getiriyordu. Ancak fiziki şartlar mesleğimi yapma konusunda isteksizliğe yol açmıştı.” (Ö63, K, 6-10)

“İlk atandığım yer bir köydü. Öğrencilerim öğrenmeye çok isteklidirler. Ağzımdan çıkan her kelimeye önem verirlerdi. Öğrencilerimle vakit geçirdikçe bilişsel olarak gelişmelerinin yanında davranışlarında da

değişmeler olduğunu gördüm. Ben köydeki kedilere yemek verirdim. Bir süre sonra her gün öğrencilerimin de sabah okula gelirken küçük kaplara yemek koyduklarını gördüm. O zaman verdiğim emeklerin karşılığını bir gün mutlaka alacağıma olan inancım arttı. Geleceğe o yıllarda umutla bakardım.” (Ö64, E, 11-15)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin birçoğunun yaşadığı tüm zorluklara rağmen ilk yıllarını güzel anılarla hatırladığı görülmektedir. Mesleğin ilk yıllarında bilmedikleri bir çevrede tanımadıkları kişilerden gelen yardımlar, öğrencilerin öğretmenlerine olan saf sevgisi ve kendisini model almaları, mesleğe yeni başlamanın getirdiği istekli olma durumu, öğrencilerin bilgiyi öğrenme hevesleri, tüm zorluk ve imkânsızlıklara rağmen çabalayan öğrencilerle karşılaşma, öğrencilerin seviyesini daha iyiye taşıma isteği, öğrencilerin bilgi birikiminde ve davranışlarında görülen olumlu değişiklikler gibi nedenlerle öğretmenler “sevgi”, “şefkat”, “isteklilik”, “yenilikçi olma”, “idealistlik”, “umut” duygularını yoğun olarak hissettiklerini belirtmişlerdir. Tablo 4.3, öğretmenlerin ilk yıllarda yaşadığı olumlu duyguları ve bu duyguları yaşatan olayları özetlemektedir.

Tablo 4.3. Öğretmenlerin İlk Yıllarda Yaşadığı Olumlu Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar

Olumlu Duygular	Bu Duyguları Yaşatan Olaylar
Heyecan	- Mesleğe yeni başlama/atanma
Mutluluk	- Zorlu bir sınavdan geçerek hedeflerini gerçekleştirme
Sevgi	- Bulunduğu çevreden başka bir çevrede yaşamaya başlama
Şefkat	- Fiziksel çevre bakımından hayatın zorlu yanıyla yüzleşme
İsteklilik	- Yeni insanlarla tanışma
Yenilikçi olma	- İlk öğrencileriyle karşılaşma
İdealistlik	- Mesleki tecrübesizlik
Umut	- Hayata gerçek anlamıyla başlama
	- Bilmediği bir çevrede tanımadığı kişilerden gelen yardımlar
	- Öğrencilerin saf sevgisi ve kendisini model alması
	- Mesleğe yeni başlamanın getirdiği istekli durum
	- Tüm imkânsızlıklara rağmen çabalayan öğrencilerle karşılaşma
	- Öğrencilerin bilgiyi öğrenme hevesleri
	- Öğrencilerin seviyesini daha iyiye taşıma isteği
	- Öğrencilerin bilgi birikimindeki değişiklikler
	- Öğrencilerin davranışlarında görülen olumlu değişiklikler

Bununla birlikte, azımsanmayacak sayıda öğretmen, mesleğinin ilk yılında “hayal kırıklığı”, “üzüntü” ve “pişmanlık” yaşadığını da belirtmiştir. Örneğin:

“Bu mesleği seçmemdeki en büyük etken babamın da öğretmen oluşudur. Babam, ilk atandığımda, atandığım köyün evlerinin ve okulunun çok modern olduğunu söyledi. Ben de bu duygularla umutlu bir şekilde köye gittim. Köye vardığımda evlerin toprak damlı ve kerpiçten, okulun ise çok bakımsız olduğunu görünce hayal kırıklığına uğradım. Kış geldiğinde şehir merkezine ihtiyaçlarımızı gidermek için giderdik. Yolculuk yaptığımız otobüste ellerimizde şemsiyeler, koyunlar ile yolculuk yapardık. Çok zor koşullarda görev yaptığımı söyleyebilirim.” (K24, E, 16 ve üzeri)

“Mesleğimin ilk yılında doğudaydım. İlk atandığımda çok mutlu olmuştum, çünkü atandığım dönemde sınıf öğretmenlerinin atanması çok zordu. İlk günü hiç unutmuyorum. İlk gün hevesiyle şık bir kıyafet giyip okula gittim. Daha önce internette resmi olmadığı için okulu görmemiştim. Nasıl bir durumla karşılaşacağımı bilmediğim için kendimi kötüye alıştırdım. Buna rağmen çok büyük bir hayal kırıklığı yaşadım. Yaşadığımız çağda halen böyle yerlerin olacağını düşünememişim. Sınıfta o gün hiç oturmamışım, her yer maalesef çok pisti. Hayal kırıklığı çok derin yaşadığımı söyleyebilirim.” (Ö65, K, 6-10)

“Mesleğimin ilk yılında bu mesleği isteyerek seçtiğim için bir heyecan vardı. İlk bir hafta bu heyecan, okula her girdiğimde devam etti. Sonra beklediğim ve hayal ettiğim hiçbir şeyin gerçekleşmediğini gördüğüm için heyecanım yerini hayal kırıklığına bıraktı. Bir köye atandım. Köyde öğretmenliğin zorluğunu bilerek göreve başladım, bunun bilincindeydim yani. Buna rağmen öğrencilerin bu kadar okulu hiçe sayar bir kişilikte olacağını tahmin etmemiştim. Öğrenciler ödevlerini yapmıyorlardı, güzellikle sürekli onlara telkinler veriyordum. Okulda derslerde öğretilen çalışmaları, teknikleri sürekli uyguladım. Ama bu durum beni çok yordu, çünkü o kadar emeğe rağmen öğrencilerdeki ilerleme çok yavaştı. Hayal kırıklığımanın en büyük sebebi de bu oldu.” (Ö66, E, 1-5)

“Hayal kırıklığı. Atandığım için tabi mutluydum ama resmen dağın başına atanmışım. Okula nasıl gideceğimi bilmiyordum. Atandığım yeri

söylediğimde insanlar acıyarak bakıyordu. Zaten orada anladım kötü bir yer olduğunu. Kendimi de hazırladım, daha doğrusu öyle sanıyordum. Gidince nasıl bir yer burası, insanlar burada nasıl yaşıyor diye uzunca düşündüm. Kötüydü ilk gün olarak. O yıl da pek farklı geçmedi. Okulun eksikleri, öğrencilerin düzeylerinin düşüklüğü, evrak işleri, vb. Atanamayan arkadaşlarıma ‘üzülmeyin buraya atanacağınıza bir sene daha çalışın’ dediğimi bile hatırlıyorum. Şimdi hatırladıkça bile bir sıkıntı basıyor.”(Ö19, K, 1-5)

“Pişmanlık. Doğu bölgesinde bir köye atanmışım. Muhtarla görüştüğümde köyde kalacak lojman ve kiralık ev olmadığını söyledi. Okulun ilk günü öğretmen arkadaşlarla kendi imkânlarımızla bir araba kiraladık. İlçedeki insanlar köy yollarının tehlikeli olduğunu, bu nedenle usta bir şoförle gitmemizi söylediler. Ben insanların abarttıklarını düşünsem de, ne olur ne olmaz diyerek yolları bilen birinin götürmesini istedik. İyi ki de öyle yapmışız. Filmlerde yolu olmayan yerler görmüştüm de, yüksek uçurumların olduğu toprak yolu olan bir yeri ilk defa o gün gördüm. Bizi götüren şoför ‘kışın araba çıkmıyor’ deyince, pişmanlığın nasıl bir duygu olduğunu o dakika öğrendim.” (Ö67, E, 6-10)

“O zamanlar her şey çok farklı geliyordu. ‘Türk bayrağının dalgalandığı her yerde öğretmenlik yaparım’ mantığında bir insan olduğum için ‘atandığım yerin il merkezi veya köy olması fark etmez’ diyordum. Köyde kaldıkça bu fikirlerim değişti. Mesleğimin ilk yılında büyük üzüntü yaşadım. Hayat şartlarım bir anda değişti, düşüncelerim değişmeye başladı, haksızlıklara tanık oldum. Şu an tekrar düşünüyorum ‘yaşadığım onca zorluğu göze alıp bu mesleği seçer miydim’ diye. Kesinlikle seçmezdim.” (Ö35, E, 6-10)

“Doğuda 2013 yılında bir köyde göreve başladım. İlçeye gidiş geliş imkânı zor bir yerd. Öğretmen arkadaşlarla lojmanda kalıyorduk. Lojmanda uzun süre su yoktu. Arkadaşlarla sırayla çeşmeye gider taşıma suyla temizlik yapardık. O zamanlar çok söyledim ‘hangi devirde yaşıyoruz, çok pişmanım

öğretmen olduğum için' diye. Hayatın gerçekleriyle o dönemde tanıştım.” (Ö68, K, 6-10)

“Mesleğe yeni atılmış bir öğretmen olarak istekli, idealist ve verimli çalışma süreci yaşayacağımı düşünürken, eğitim ortamının yeterli düzeyde donanımına sahip olmaması, bulunulan çevre ve kültür düzeyi farklılığı, eğitime ve öğretmene verilen önemin en alt seviyede olmasından dolayı pişmanlık, üzüntü ve kendimi verimsiz hissetme gibi duygular yaşadım.” (Ö71, K, 1-5)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin ilk atandığı yerlere idealist duygularla, hevesli, umutlu bir şekilde ve beklentilerini düşük tutarak kendilerini hazırladıkları anlaşılmaktadır. Buna rağmen öğretmenlerin genel olarak fiziki şartlar nedeniyle hayal ettiklerini bulamama, beklentilerinin karşılanmaması, öğrencilerin hazır bulunuşluğunun düşük olması, öğrencilerin dersler ve ödevler konusunda yeterli bilince sahip olmaması, velilerle yaşanan problemler sonucunda “hayal kırıklığı”, “üzüntü” ve “pişmanlık” duygularını yoğun olarak yaşadıkları görülmektedir. Buna ek olarak, bazı öğretmenler “korku”, “yalnızlık”, “özlem”, “kaygı”, “tedirginlik”, “çaresizlik” gibi duygular hissettiklerini de belirtmişlerdir. Örneğin:

“Mesleğe ilk olarak Ağrı'nın bir köyünde başladım. Köy maalesef çok sorunlu bir yerdi. Çocuklarda ve tabii ki yetişkinlerde hırsızlık, dolandırıcılık, şiddet olayları görülüyordu. Yalan söyleme özellikleri de çok fazlaydı. Eğitim beni en çok uğraştıran ve yoran şey oldu orada. Öğretim konusunda da benim sınıfım geri kalmıştı. Şubat ataması olduğum için yarıdan başlamak zor oldu.” (Ö4, K, 6-10)

“Değişim, korku duygularını yaşadım. Değişim, gittiğim yeri bilmemek, yaşayacaklarımı bilememek korkuya sebep oldu.” (Ö10, K, 1-5)

“Mesleğimin ilk yıllarında yaşadığım duygu tedirginlik ve mesleğimi hakkıyla yapabilecek miyim korkusuydu.” (Ö11, K, 1-5)

“Mesleğin ilk yıllarında yaşadığım en büyük iki duygu, özlem ve çaresizlikti. Özlemin sebebi anlaşılabilirken, çaresizlik geldiğimiz bu çağda bu teknolojiye insanı daha çok zorluyordu. Tabi ki memleketin her karışı bizim ve görev almak bir gururdur. Ancak evinden binlerce kilometre uzağa giden bir öğretmene kalacak bir yer, bir jeneratör, bir sıcak su, daimi elektrik ve su sağlamak gereklidir. Bu şartlar altında oralara gitmek istemeyenleri tembel, korkak gibi yaftalamak ise çok kolay. Eminim ki yukarıda bahsettiğim şartlar sağlansa, o bölgelerde öğretmen istikrarını sağlamak daha kolay olurdu.” (Ö3, K, 1-5)

“Öncelikle korkuydu. Yeni ve hiç ait hissedemediğim topraklara gelmişim tek başıma ve korkuyordum. Kendimi sevdirememenin, kısacası mesleğimi hakkıyla yapamamanın korkusu vardı. Bu korku bir süre beni çaresizliğe ve endişeye sevk etti. Zamanla alıştım, korkunun anlamsız olduğunu ve giderek istediğim öğretmen olabileceğimi fark ettim. Sonrasında cesaret ve tutku mesleğime ve bana yön verdi.” (Ö6, K, 1-5)

“İlk yılımda çocukların Türkçe bilmemesinden kaynaklı sorunlar yaşadım. Bu da benim ve çocukların birbirimize alışmasını zorlaştırdı. Yoğun stresli zamanlar geçirdim. Gittiğim yerde yalnızdım. Tek öğretmenli birleştirilmiş sınıftı. Konuşacak kimsenin olmaması, yalnızlık hissi, beni çok zorlamıştı.” (Ö38, K, 6-10)

“Çaresizlik duygusu çok ağırdı. Atandığım yer tahmin edeceğiniz gibi her sınıf öğretmenin kaderi olan bir köy okuluydu. Okulda sınıflar sobalıydı. Sobayı öğretmenler olarak kendimiz yakardık. Ben köylülerden de çok yardım görmedim. Van Çaldıran’ın kış şartları çok ağırdır. Servisi arkadaşlarla kaç kere ittiğimizi hatırlamıyorum bile. Okula zorla varıyorduk. Her gün sobayı yakmak için verdiğim çabayı hiç unutmuyorum. Odunlar bitince çocuklardan isterdim, odun yerine tezek yollarlardı. Soba zaten anca bir saat doğru düzgün ısıtırdı. Elektrik desen çoğu zaman yok. Eğitim-öğretim hep ikinci plandaydı o zamanlar. Çaresizlik tam ne demek bilmiyorum, ama orada çok iyi öğrendim.” (Ö25, K, 1-5)

“Özlem ve yalnızlık. Ailemden ilk kez ayrılıyordum. Atandığım yer küçük bir köydü. Gittiğim yerde beni çok iyi karşıladılar. Sağ olsun köylüler her ihtiyaç duyduğumda yanımda olmaya çalıştılar. Ama ailenin yerini kimse tutmuyor. Kendimi çok yalnız hissettim o dönem. Ailemi çok özledim. Sinemaya gitmeyi, arkadaşlarımla sohbet etmeyi, istediğim kitabı satın almayı bile özlediğimi anımsıyorum.” (Ö59, K, 6-10)

“İlk yıllar hep özlem vardı. Ben erkek olarak bu duyguyu bu kadar hissetmişsem kim bilir bizden daha duygusal kadın arkadaşlarımız ne durumda olmuştur. Ailemi ilk yıl çok özledim, tabi evdeki rahatlığımı da özledim ama yabancı bir yerde kimseye güvenmediğin bir ortamda ailemin desteğini hep hissetmek istedim. Yani, okuldaki şartlar beni zorlamadı desem yalan olur. Ama kafa olarak zaten yaşayacaklarıma hazırdım. Okuldaki sorunları zamanla hallettim, ama özlem hiç geçmedi.” (Ö37, E, 6-10)

“Çok fazla duyguyu bir arada hissettim ama bunların en baskın olanı yalnızlıktı. Atandığım yerde öğretmen arkadaşlar vardı ama kimse ailen gibi olmuyor. Ben ailemden ilk kez atandığımda ayrıldım. Belki de bu yüzden bu kadar çok hissettim yalnızlığı, bir de kimseye güvenemiyorsun. Öğrenciler düzey olarak iyi değildi, sınıfta teknolojik yönden hiçbir şey yoktu, sonra birçok şey yavaş yavaş düzeldi. Aradan kaç yıl geçmiş, şu anda da yalnızlık duygusu var ama eskisi kadar değil, alışyorsun.” (Ö74, K, 6-10)

“İlk atandığım zaman bilinmezlik yüzünden tedirgindim ve korku hissettim. Doğu bölgelerinde çalışan arkadaşlarım beni rahatlatsalar da bu tedirginlik devam etti. Gittiğim yerde iyi karşılandım ama açıkça söylemek gerekse ilk yıl kimseye güvenmemiştim. Köyde insanlarla aramda hep bir sınır vardı. Öğrencilerim güzel çocuklardı, dersleri iyi olmasa da saygılıydılar. Onlarla ilgili ders kısmı hariç çok sıkıntı yaşamadım. İlk yıldan sonra velilere biraz daha güvendim ama oradan başka bir yere atanana kadar tedirginliğim geçmedi.” (Ö75, E, 6-10)

“Öğrencilerime karşı yeterli olamama endişesi. Çünkü farklı dili konuşuyor olmaktan kaynaklanan iletişimsizlik oldu. Onlar okuma-yazma öğrendikçe korkularım azaldı.” (Ö77, K, 1-5)

“Sanırım kaygı daha çok. İlk kez atanmışım, fakültede öğretim dersleri gördük, okullarda staj yaptık, ama yaşamak çok farklı. Zaten birleştirilmiş sınıftı. Tek sınıfta nasıl öğreteceğimi düşünürken bir de iki sınıfı bir arada okuttum. Benden önce atanmış bir öğretmen vardı, müdür yetkili olmadığım için yine de şanslıydım. Çocuklar doğru düzgün Türkçe bilmiyordu. ‘Okumaya geçecekler mi’ kaygısını bu yüzden yaşadım. Ama sonuç olarak zor olsa da her şey halloldu.” (Ö38, E, 1-5)

“Tedirginlik. Atandığım yer doğuda bir köydü. Atandığım yerle ilgili ailem ve ben çok tedirgindik. Atandığım dönemde o bölgede sorunlar vardı. Bunu göze alarak gittim. Kendi köyümde öğretmenlere karşı bir saygısızlıkla karşılaşsam da yakın köylerde öğretmen arkadaşlarımı tehdit edenler, okuldaki bayrağı defalarca indirenler olmuştu. Yakın köyler olduğu için aynı aracı kullanıyorduk ve tehdit sebebiyle can güvenliği gibi büyük bir sorunumuz vardı. O zamanlar bu durum beni çok tedirgin etmişti.” (Ö78, K, 6-10)

“Kesinlikle korku. Memleketten kilometrelerce uzağa hiç bilmediğimiz yerlere gidip, yabancıymış gibi yaşamak. Sanırım yanlış bir mesleği seçtim diyecek kadar korktuğumu hatırlıyorum. Tabi birbirimize, sınıfımıza alıştıktan sonra mutluluk yine başrole geçti. Korkuların üzerine gitmek iyi bir çözüm yoluymuş.” (Ö79, K, 1-5)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin ilk atandıklarında bilmedikleri coğrafya, kültürel alışkanlıklar, yeni ortama alışmama, mesleğe yeni başlama gibi nedenlerle “korku” yaşadıkları görülmüştür. Ailesinden ve sevdiklerinden ayrılıp alışkanlıklarından vaz geçmek zorunda kalıp farklı bir ortama alışmaya çalışan ve güven problemi yaşayan öğretmenler “özlem” ve “yalnızlık” duygularını hissetmişlerdir. Öğretmenlerin dil farklılığından kaynaklı sorunlar,

öğrencilere kendini sevdirememe ve öğrencilere bilgi aktarımında yetersiz olma gibi sebeplerle “kaygı” duygusunu yaşadıkları görülmüştür. Öğretmenler özellikle doğu bölgelerindeki fiziki şartlar ve siyasi sebeplerden ötürü o bölgelerde yaşanan sorunlar sebebiyle “tedirginlik” hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenler köyün fiziki şartları nedeniyle ısınma, su ve elektrik problemleri, teknolojik yetersizlik gibi nedenlerle “çaresizlik” yaşamışlardır. Bazı öğretmenlerin yaşadıkları duygular alışma sürecinden sonra değişim gösterirken, duyguları değişim göstermeyen öğretmenler de olmuştur. Tablo 4.4, öğretmenlerin ilk yıllarda yaşadığı olumsuz duyguları ve bu duyguları yaşatan olayları özetlemektedir.

Tablo 4.4. Öğretmenlerin İlk Yıllarda Yaşadığı Olumsuz Duygular ve Bu Duyguları Yaşatan Olaylar

Olumsuz Duygular	Bu Duyguları Yaşatan Olaylar
Hayal kırıklığı	- Fiziki şartlar nedeniyle hayal ettiklerini bulamama
Üzüntü	- Beklentilerinin karşılanmaması
Pişmanlık	- Öğrenci hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması
Korku	- Öğrencilerin ödevler konusunda yeterli bilince sahip olmaması
Özlem	- Velilerle yaşanan problemler
Yalnızlık	- Bilmedikleri coğrafya, kültürel alışkanlıklar
Kaygı	- Yeni ortama alışamama
Tedirginlik	- Mesleğe yeni başlama
Çaresizlik	- Aileden ve sevdiklerinden ayrılma
	- Alışkanlıklarından vaz geçmek zorunda kalma
	- Güven problemi yaşama
	- Dil farklılığından kaynaklı sorunlar
	- Öğrencilere kendini sevdirememe
	- Öğrencilere bilgi aktarımında yetersiz olma
	- Siyasi sebeplerden ötürü bölgelerde yaşanan sorunlar
	- Fiziki şartlar nedeniyle ısınma, su ve elektrik problemleri
	- Teknolojik yetersizlik

4.4. Yoğun Olarak Yaşanan Duyguların ve Bu Duyguları Yaşatan Olayların Mesleğe Yansıması

Araştırmada, öğretmenlere son olarak “*Mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duyguların ve bu duyguları yaşatan olayların mesleğinize yansıması nasıl olmuştur?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler aşağıda örneklendirilmiştir.

“Mesleğimi yaparken duyduğum başarı hazzı, daha çok motive olmama ve istekli olmama olanak sağlıyor. Mutlu oldukça yaratıcılık da gelişiyor.” (Ö1, K, 1-5)

“Mutlu olduğum zamanlarda derse daha mutlu giriyorum ve dersi daha verimli geçiriyorum. Moralim bozuk olduğunda ise derste isteksizlik oluyor, vaktin hızlı bir şekilde geçmesini istiyorum.” (Ö2, K, 1-5)

“Mesleğimde yaşadığım duyguların başında öz-eleştiri geliyor. Kendimi sorgulayarak her şeye yaklaşıyorum. Bu işi daha iyi nasıl yapabilirim diyerek kendimi sorguluyorum. Bu durumun mesleğe yansımaları ise işimi dinamik, araştırmacı, sorgulayan bir ruh ve bilinçle yapmama sebebiyet verdiğini düşünüyorum. Ayrıca yoğun olarak yaşadığım duygulardan biri de çocuk sevgisi. Çocuklara bir şey öğretmek beni mutlu eden duygulardandı. Severek yapılan her meslekte hem kendinizi hem karşınızdakileri mutlu edersiniz. Bunun mesleğe yansımaları size enerji verir. Bir diğer yoğun olarak yaşadığım duygulardan biri de bazen kısa bazen uzun vadede görebildiğim ‘ektiğimizi biçmek!’ Öğrettiğimiz bilgilerin sonuçlarını görebilmekten doğan haz duygusu.” (Ö3, K, 6-10)

“Gurur duyma. Genellikle başarılı ya da başarısız olsun okuma bayramı ya da törenlerde farklı bir etkinlik yaptığımda, onların o işe fazladan verdiği önem bana gurur vermiştir.” (Ö9, E, 6-10)

“Birçok duyguyu yaşayabiliyorum bu meslekte. Öğrencilerin öğretmenini sevmesi kişiyi mutlu ediyor. Onları iyi, doğru yetiştirmek beni mutlu ediyor. Model olmak, doğru davranış kazandırmak, öğretmenliğin güzel yanları. Bunun yanında bazı davranışlar sinirlendiriyor, yoruyor. Sabır gerekiyor.” (Ö7, K, 6-10)

“Yaşadığım duygular sayesinde çabuk sinirlenmemeyi, sürekli yaratıcı ve yeni fikirler üretmek durumunda olmayı, çözümcü olmayı, her sorun için, her öğrenci için ayrı stratejiler geliştirmeyi öğrendim.” (Ö9, K, 1-5)

“Mesleğimi yapmaktan, öğretmen olmaktan mutluyum. Öğrencilerimin gözünde en doğru kişiyim. Beni örnek alıyorlar. Ünlü bir kişi bir kıyafet giydiğinde, yaptığı bir davranışta nasıl bir akım oluşturuyorsa, sınıfta da öğrencilerimin gözünde öyle bir yerim var. Beni örnek alıyorlar, benim konuştuğum gibi konuşuyorlar, onlara nasıl davranırsam birbirlerine öyle davranıyorlar. Bu durum beni iyi hissettiriyor. Mesleğimi daha çok sevmemi sağlıyor, derslerimi daha zevkli işliyorum, sürekli kendimi nasıl geliştirebilirim diye düşünüyorum.” (Ö34, K, 6-10)

“Mesleğimi seviyorum, bu nedenle mutluyum. Derslere genelde enerjik giriyorum. Öğrencilerle aram iyi, onlar için gerçekten çabalıyorum, araştırıyorum. Böyle olunca içim de çok rahat.” (Ö48, K, 6-10)

“İnsanların hayatına dokunmak ve onlara yardımcı olmak bana huzur ve mutluluk veriyor.” (Ö49, E, 16 ve üzeri)

“Küçük kalpleri kazanmak, velinin bu sevgiye hayret etmesi, öğrencilerin öğretmenin sözünün üstüne söz söyletmemesi, yolda giderken birden önüne ‘öğretmenim’ diyen bir gencin çıkması, aranıp sorulmak, hayır duası ile anılmak. İşte en güzeli bu.” (Ö56, E, 16 ve üzeri)

“Yaşadığım iyi olaylar da kötü olaylar da hep bana bir şeyler kattı. Büyüdüm kesinlikle, olaylara karşı bakış açım değişti. Zorluklara karşı daha dirençli olmayı öğrendim ve çabalamayı. Sonuç olarak yansıması olumlu oldu.” (Ö24, K, 1-5)

“Mesleğimde yoğun olarak mutluyum. Çocuklarla kendi çocuklarımız gibi aramızda bağ oluşuyor. Bu yüzden onları her gün daha iyiye taşıma gücünü hissediyorum kendimde. Bazen beraber gülüp, beraber üzülebiliyoruz. Aile ortamında çalışıyorum hissi her şeye bedel.” (Ö62, E, 1-5)

“Daha önce de belirttiğim gibi başarılı bir öğretmenim. Mesleğimde aldığım başarı belgeleri ve ödüller sayesinde çok yoğun mutluluklar yaşadım ve bu

duygu beni mesleğimde hep daha iyi olmaya yönlendirdi.” (Ö69, E, 16 ve üzeri)

“Mutlu bir gün geçirdiğimde derste daha enerjik oluyorum. Öğrenmeyi istekli hale getiren öğretmenimdir. Böyle zamanlarda öğrencilerimle zevkli ve kaliteli zaman geçiriyorum.” (Ö31, E, 11-15)

“Öğrencilerimin hepsinin benim üzerimde olgunlaştırıcı bir etkisi olduğunu, mesleğimi daha ayakları yere basan bir şekilde icra etmemi kolaylaştırdığını düşünüyorum.” (Ö70, K, 1-5)

“Mesleğimle ilgili şu anda doyum yaşıyorum. Çünkü artık belirli bir tecrübe kazandım. Mesleki anlamda kendimden eminim, çocukların belirli bir aşama kaydetmiş olmaları beni mutlu ediyor.” (Ö72, K, 6-10)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, yoğun olarak olumlu duygular hissedilen öğretmenlerin meslekte daha istekli oldukları, motivasyonlarının daha yüksek olduğu, derslerini daha keyifli işledikleri, yaratıcı ve başarılı oldukları, araştırmacı oldukları, kendilerini geliştirme çabası içerisinde oldukları, çözüm odaklı oldukları, mesleklerini daha çok sevdikleri ve mesleklerinden daha çok gurur duydukları görülmektedir. Ayrıca, öğretmenler öğrencilerinin sevgisini hissetmelerinden ötürü hayatlarında mutlu, enerjik ve huzurlu olduklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, yaşadıkları olumsuzlukların/olumsuz duyguların mesleklerine yansımalarının da olumsuz olduğunu belirten öğretmenler de olmuştur. Örneğin:

“Daha sabırsız ve sinirli bir öğretmen olma yolunda ilerliyorum. Öğrenci ve velilerimin başarısızlıklarının sebebini sürekli bana bağlamaları, beni daha sabırsız ve sinirli kılıyor.” (Ö6, K, 1-5)

“Mesleğim değersiz, iki paralık oldu. Her dört yıllık üniversite mezunu ücretli öğretmen oluyor. İşimden soğudum. Maddi zorunluluktan dolayı çalışıyorum.” (Ö8, E, 11-15)

“Şu an meslekte bir korku, stres var. Velinin ve öğrencinin oyuncağı olmuş bir öğretmen ne duygusu yaşayabilir? Mesleğimi özgürce yaşayamıyorum.” (Ö39, E, 11-15)

“Bulduğumuz yerde insanların davranışları, eğitimin sisteminin üzerimizde oluşturduğu psikolojik baskı, toplumun saygısız davranışları artık bu ülkede öğretmenlik yapılmaz düşüncesini aklıma getiriyor. Çocukların elinde oyuncak edilmemiz, itibarsızlaştırma, değersizleştirme vs. tabi bu ‘sözleşmeli öğretmenlik’ olayı da çok can sıkıcı. Birçok haktan mahrum kalınması ziyadesiyle bizi üzüyor. Kısacası artık öğretmenlik mesleğinden olumlu bir duygusal beklentim yok.” (Ö12, K, 1-5)

“Mesleğimde yaşadığım duygu bıkkınlık ve saygısızlık. Veliler en ufak bir olayda bizi şikâyet ediyor. Kaç kere veliler tarafından tehdit aldık. Öğrenciye sesimizi yükseltince bile uyarı alıyoruz. Bu bizi yordu ve bıktırdı.” (Ö73, E, 6-10)

“Mesleğimle alakalı stres, sinirlilik, pişmanlık gibi duygular hissediyorum. Bu da maalesef yaşamıma olumsuz yansıyor. Mesleğimi isteyerek seçtim. Tam da bu yüzden yaşadığım olumsuzluklara katlanıyorum. Örneğin, veliyle yaşadığım bir sorun o gün kendimi kötü hissetmeme neden oluyor. İster istemez çevreme de bu olumsuzluğu yansıtıyorum. Bu durumdan açıkça söylemek gerekirse hiç memnun değilim.” (Ö42, K, 1-5)

“Yaşadığım olaylar ve duygular sonucunda çalışma sürecindeki motivasyonumun olumsuz yönde etkilendiğini, köreldiğimi ve sıradan bir öğretici konumuna dönüştüğümü düşünüyorum.” (Ö44, E, 11-15)

“Sınıfta, okulda yaşadığımız olumsuz duygular, mesleğe çok az saygı duyan arkadaşlarım, benim için mutsuzluk, stres ve yetersizlik duygusuna sahip olmamıza sebebiyet veriyor. Arkadaşlarım çoğu zaman mesleği bırakmaktan bahsediyor. Böyle bir ortamda başarı mümkün değil.” (Ö80, K, 6-10)

“Bazen o kadar bunalıyorum ki bu mesleği bırakmayı düşünüyorum. Mesleğimi ve çocukları sevmeme rağmen yaşadığım olumsuzluklar, meslekten soğumama neden oldu.” (Ö45, K, 1-5)

“Mesleğimizde yoğun olarak yaşadığımız duyguların psikolojimize etkisi oluyor. Her ne kadar bunu sınıf ortamına yansıtılmaya gayret etsek de mutlaka kendimizi iyi hissettiğimiz kadar faydalı olabiliyoruz.” (Ö81, E, 6-10)

“Pişmanlık, hayal kırıklığı ve mutsuzluk. Bu duygular yoğun olarak hissedildiği için insanlar çabuk yaşlanıyor. Şu anda da daha hızlı yaşlandığımı hissediyorum. Bu duyguların bir an önce değişmesini umuyorum.” (Ö82, K, 6-10)

“Öğrencilerin sevgisi iyi ki bu mesleği yapıyorum dedirtiyor. Sınıftaki kargaşa, sınıf mevcudunun fazlalığı ise nerden düştüm bu mesleğin içine dedirtiyor. Müfredatın tam olarak kesinleşmeyişi mesleğinizi belli bir düzene oturtmanıza engel oluyor.” (Ö49, K, 1-5)

“Hızlı yaşlandığımı düşünüyorum. Fiziksel olarak olmasa da ruhsal olarak mesleğim yüzünden kendimi yaşlanmış hissediyorum. Eminim mesleğimde daha mutlu olsaydım, tam tersi olurdu. Hayat enerjim şimdiki gibi kaybolmuş olmazdı.” (Ö85, E, 11-15)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, mesleğinde yoğun olarak olumsuz duygular hisseden öğretmenlerin mesleklerini severek yapmadıkları, meslek seçiminden dolayı pişmanlık yaşadıkları, mesleği sürdürmede isteksiz oldukları, sabır konusunda eksiklerinin olduğu, motivasyonlarının düşük olduğu, baskı altında olduğunu hissettikleri, gelecekle ilgili korku içinde oldukları, kendilerini sadece öğretici yerine koydukları, kendilerini ve mesleklerini değersiz hissettikleri, psikolojik yönden kendilerini genel olarak “mutsuz”, “yorgun”, “yetersiz”, “sinirli” ve “bunalmış” olarak tanımladıkları görülmektedir. Bazı öğretmenler ise ilk yıllarındaki olumsuz yansımaların giderek olumlu olarak devam ettiğini ifade

etmişlerdir. Bu öğretmenler sayıca azınlıktadır. Bu öğretmenlerin görüşleri aşağıda örneklendirilmiştir.

“İlk yılların heyecanının yerine daha profesyonel baktığımız zaman sıkılma durumu oluşabiliyor. Sınıf yönetme tecrübesi arttıkça ders içi ve arası etkinliklerde keyif alınabiliyor. Çocukların kazanmasını istediğimiz davranışları yaptığını görmek geçici bir mutluluk yerine, keyif veren bir durum oluşturuyor.” (Ö26, E, 6-10)

“Öğretmenliğimin ilk yıllarında her şey beni çok zorluyordu. O yıllar pişmanlığı, hayal kırıklığını çok yaşadım. Mutsuzdum. Şu an yaşadığımı hissediyorum. Öğretmenliğin öğretim boyutuyla tanışmak benim için son iki yılda oldu. Artık başarı odaklıyım, daha mutluyum, derse daha fazla hazırlık yapıyorum, daha istekliyim.” (Ö68, K, 6-10)

“Eskiden öğrencilere karşı çok sabırsızdım. Niye anlamıyor bu çocuk diye kendimi yıpratırdım. Şimdi farklı yöntemler deneyerek öğretmeye çalışıyorum. Kendimi eskisi kadar yorgun hissetmiyorum. Derslerden aldığım verim çoğaldı.” (Ö75, K, 1-5)

“Bana göre tecrübe farkı oluyor. Tecrübe arttıkça hem sınıfı daha iyi yönetebiliyorsun hem de verimli oluyorsun. Önceden gürültüye katlanamıyordum, üzerimde hep bir stres vardı. Şimdi çocuklara eskiye göre daha fazla hoşgörülle yaklaştığım zamanlar çoğaldı.” (Ö34, E, 6-10)

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin ilk yıllarında tecrübesiz, ne yapacağını tam olarak bilemez halde, özellikle çalıştığı yerle ilgili olarak zorluklar yaşadıkları, bunun yansımalarının da meslekte isteksizlik, pişmanlık, derslerde verimin tam alınamaması gibi sonuçları ortaya çıkardığı görülmektedir. Öğretmenlerin hissettikleri olumlu duyguların psikolojilerine olumlu etki edip onları daha mutlu, hoşgörülü ve sabırlı hissettirdiği, dersleri edindikleri tecrübeyle daha keyifli ve istekli işledikleri ve öğrencilerinin başarısı için daha fazla çaba harcadıkları anlaşılmaktadır. Bazı öğretmenler ise ilk yıllarındaki olumlu yansımaların giderek olumsuzlaştığı yönünde görüş bildirmiştir. Örneğin:

“Mesleğimin ilk yılında daha güzel duygular hissettiğim zamanlarda daha mutluydum. Yaşama da daha olumlu bakıyordum. Şu son zamanlarda ise bu mesleği seçmemle alakalı bir pişmanlık yaşıyorum. Bu pişmanlık yüzünden hayatta daha mutsuzum ve geleceğe yönelik de bir umutsuzluk söz konusu.” (Ö2, E, 11-15)

“Mesleğin başlangıcında olumlu duygular yaşanır elbette, bu da öğretmende pozitif bir etki yaratır. Öğretmenin derste daha verimli olmasını sağlar. Aynı şekilde yaşanan olumsuz duygular da oluyor. Bunların da öğretmen üzerinde olumsuz etki bırakması kaçınılmazdır. Şimdiki durumum böyle. Ancak öğretmen bunu en iyi şekilde telefı edip atlatmalıdır.” (Ö4, E, 1-5)

“Mesleğime çok severek başladım ama maalesef hevesim kırıldı. Şu an çalıştığım kurumda, hakkımda şikâyet olmasına rağmen, memnunum. Çocuklarımı ve ortamı genel olarak seviyorum. Parasal konularda sıkıntı yaşanması işimi zorlaştırıyor. Şikâyeti de bu konuda almış olmam, bu işlere girmek istememi engelliyor. Maddiyat olmayınca da yapacağım, yapmak istediğim şeyler kısıtlı oluyor. Beni en çok yoran konulardan birisi budur. Bir de bazı şeyleri anlattığım, izah ettiğim halde anlayılamamak beni çok yoruyor. Bu hem velilerde hem de öğrencilerde böyle.” (Ö4, K, 6-10)

“Bunun farkını ilk senemde yaşadığım ve şu aralar yaşadığım duyguları düşündüğümde daha iyi anlıyorum. İlk senemde olumlu olan duygular daha yoğun ve bu duygular sayesinde mesleğimi daha isteyerek devam ettirdiğimi söyleyebilirim. Şu son zamanlarda ise mesleğimi sürdürürken isteksiz olduğum zamanlar çoğunlukta.” (Ö14, E, 6-10)

“Mesleğimin ilk yıllarında köy hayatında çok zorluk çektim, fakat mutluydum. Öğretmene verilen değeri orada hep hissediyordum. Son zamanlarda ise bir pişmanlık hissediyorum. Keşke bu mesleği seçmeseydim diyorum, yaşadığım pişmanlık yüzünden fiziksel ve psikolojik olarak yorulduğumu hissediyorum. Bu duygular hayattan zevk almamı maalesef engelliyor.” (Ö58, E, 6-10)

“Eskiden daha mutluydum. Öğrenciler de veliler de daha saygılıydı. İlçede yaşarken ekonomik yönden de daha rahattım. Şu an büyük şehirde maddi yönden sıkıntılar yaşıyorum, öğrencilerin ve velilerin tavırları yüzünden mutsuzum. Mesleğe kimse önem vermiyor. Öğretmenlikte istek falan kalmadı bende.” (Ö41, E, 6-10)

“Okulda iyi olduğum günler psikolojik olarak rahat olduğum için hayatıma olumlu yansıyor. Bununla birlikte özellikle son zamanlarda hissettiklerimin psikolojime de olumsuz yansıdığını düşünüyorum. Çünkü son zamanlarda stres altında, mutsuz ve huzursuzum. Bunda en büyük pay kesinlikle mesleğimde yaşadığım sorunlar.” (Ö61, K, 6-10)

“İlk atandığım zamanlar mutluydum çünkü zorluklar yaşasam da emeklerimin karşılığını aldığımı düşünüyordum ve kesinlikle mesleğimi yaparken daha istekliydim. Şu an ise mesleğimi yapma isteğim çok azaldı ve azalmaya da devam ediyor. Okula giderken bazen ayaklarım geri geri gidiyor. Derse, bitse de eve gitsem diyerek giriyorum. Elimden geldiğince aldığım parayı hak etmeye çalışıyorum. Ama bence öğretmenlikte ‘aldığım parayı hak ediyorum muyum’ diye bir düşünce asla olmamalı. Bu düşüncede olan insanlar bu meslekte azalmalı, buna kendim de dâhil.” (Ö64, E, 11-15)

“Mutlu olunca mesleğinde de yaşadığın her soruna daha sabırlı yaklaşıyorsun. Küçük sorunları görmezden geliyorsun veya çok büyütüyorsun. Tam tersi olduğunda ise küçük şeyler gözünde büyük bir hal alıyor. Sürekli neden diye sormaya başlıyorsun. Bu aralar böyle hissediyorum.” (Ö43, E, 1-5)

“Özellikle ilk yıllarda çok mutluydum. Yoğun bir heyecanım vardı ve çevreme pozitif enerji verdiğimi hissediyordum. Son zamanlarda ise maalesef içten bir şekilde bile gülemediğimi hissediyorum. Kısacası meslekte yaşadığım duygularım hayatımı büyük ölçüde etkiliyor.” (Ö86, K, 6-10)

“Ben hissedilen duyguların meslekte başarıyı etkilediğini düşünüyorum. Çünkü kendime baktığımda, mesleğimin ilk yıllarında daha başarılı

olduğumu düşünüyorum. Şu an ise mesleğimi zorla olmasa da daha zor bir şekilde sürdürdüğümü söyleyebilirim.” (Ö87, K, 1-5)

“Sanırım olumlu duygular kendimi daha iyi hissetmeme neden oluyor. Çünkü mesleğimin ilk yılında heyecan duygumla birlikte kendimi daha iyi hissediyordum, şimdi son zamanlarıma bakıyorum, mutsuzum. Derslerde öğrencilerime tahammül sınıırımın düştüğünü hissediyorum. İlk senelerde öğrencilerimin davranışlarına daha hoşgörü ile yaklaşıyordum. Şu anda maalesef bu yok oldu.” (Ö88, E, 6-10)

“Son zamanlarda mesleğe karşı tavırlarım değişti. Bunun en büyük nedeni velilerle yaşadıklarım. Eskiden dersi daha keyifli işlerdim. Öğrenci anlamış mı, anlamamış mı daha çok ilgilenirdim. Öğretmenliğin itibarı kalmadı. Özellikle son yaşadıklarımın sonra ne anlatacaksam anlatıp dersimi bitiriyorum. Öğrencilerimle eskisi kadar ilgilenmek içimden gelmiyor. Yaşananlar psikolojiyi çok etkiliyor bence.” (Ö50, E, 11-15)

Tablo 4.5, mesleğinde yoğun olarak olumlu veya olumsuz duygular hisseden öğretmenlerin genel olarak özelliklerini özetlemektedir.

Tablo 4.5. Olumlu ve Olumsuz Duygular Hisseden Öğretmenlerin Özellikleri

Olumlu Duygular Hisseden Öğretmenin Özellikleri	Olumsuz Duygular Hisseden Öğretmenin Özellikleri
<ul style="list-style-type: none">- Mesleğinde daha isteklidir- Motivasyonu yüksektir- Derslerini keyifle işlerler- Yaratıcı ve başarılıdır- Araştırmayı sever- Kendini geliştirme çabası içerisindedir- Çözüm odaklıdır- Sevgiyi hisseder- Hayatında mutlu, enerjik ve huzurludur- Mesleğini daha çok sever- Mesleğinden gurur duyar	<ul style="list-style-type: none">- Mesleğini severek yapmaz- Meslek seçiminden dolayı pişmandır- Mesleği sürdürmede isteksizdir- Sabırsızdır- Motivasyonu düşüktür- Baskı altında olduğunu hisseder- Gelecekle ilgili korkuları vardır.- Kendini sadece öğretici yerine koyar- Kendini ve mesleğini değersiz hisseder- Psikolojik yönden genel olarak mutsuz, yorgun, yetersiz, sinirli ve bunalmıştır

Yukarıdaki ifadeler incelendiğinde, mesleğinin ilk yıllarında yoğun olarak olumlu duygular hisseden öğretmenlerin, son zamanlarda olumsuz duygular hissetmesinden ötürü görüşlerinin değiştiği ve bu durumun mesleklerine

yansımasının belirgin olduğu gör÷lmektedir. Bu öğretmenlerin önceki yıllarda daha başarılı, mutlu, sabırlı, mesleği sürdürmede istekli ve heyecanlı iken, okul idaresi ve velilerle yaşadıkları olumsuz olaylar, öğrencilerin eğitim-öğretiminde yaşadıkları sorunlar, mesleğin itibarsızlaşması, ekonomik sıkıntılar sonucu olumsuz duyguları da artmıştır. Öğretmenler hissettikleri bu olumsuz duygular neticesinde kendilerini daha “mutsuz”, “stresli”, “huzursuz” ve “sabırsız” olarak, “pişmanlık” yaşayan biri olarak ve gelecekle ilgili “umutsuz” ve mesleği devam ettirmede “isteksiz” olarak tanımlamaktadırlar.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular tartışılmakta ve bu bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen önerilere yer verilmektedir.

5.1. Tartışma

Araştırmada, öğretmenlere ilk olarak “*Mesleğinizi nasıl tanımlarsınız?*” sorusu sorulmuştur. Öğretmenler tanımlamalarında, öğretmenlik mesleğinin kutsallığını, gerekliliğini, toplumu yönlendirmedeki rolünü ve önemini vurgulamışlardır. Ayrıca, öğrencilerin davranışlarıyla öğretmeni olumlu veya olumsuz olarak yansıttıkları ve öğretmenin verdiği çabanın öğrencilerde zaman içerisinde mutlaka görüleceğine dair görüş bildirmişlerdir. Bazı öğretmenlerin mesleklerini tanımlarken yüceltici benzetmeler yapması ise onların mesleği yüksek seviyede ve değerli gördüklerinin önemli bir göstergesi sayılabilir.

Tanımlamalardan, mesleklerini severek yapan, çocukları seven, mesleğinden haz alan öğretmenler olduğu kadar, mesleği memnun olmadan sürdüren öğretmenlerin de olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin mesleklerinden keyif almamaları, öğretmenlik mesleğinin yorucu ve yıpratıcı olması, ekonomik getirisinin düşük olması, mesleklerini devam ettirirken gösterilen çabanın karşılığının alınmaması ve yeterince takdir edilmemeleri nedenleriyle mesleklerini olumsuz kavramlarla tanımladıkları görülmektedir. Öğretmenlerin ifadeleri genel olarak incelendiğinde ise öğretmenlik mesleğinin öğrencilere genel bilgilerin yanında onların kişilik ve karakter yönünden geliştirici bilgilerin aktarıldığı; sevgi, sabır, hoşgörü, özveri, empati, vicdan, çokça emek gerektiren, mesleği sürdürmenin kolay olmadığı, yorucu ve kutsal bir meslek olarak tanımlanabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada, öğretmenlere ikinci olarak “*Son zamanlarda mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin ifadeler incelendiğinde, öğretmenlerin mesleklerini isteyerek seçmelerine, çocukları sevmelerine ve ellerinden gelen çabayı göstermelerine rağmen, son zamanlarda görev yaptıkları

çevre, öğrenci profili, sınıfların kalabalık oluşu, veli ilgisizliği ve haksız tutumları, idareyle yaşanan sorunlar, mesleğin ekonomik olarak getirisinin düşük oluşu sebebiyle “hayal kırıklığı” ve “pişmanlık” duygularını yoğun olarak yaşadıkları görülmektedir.

Kalabalık sınıflar, öğrencilerin yetiştirilme tarzından kaynaklı sorunlar, velilerin her şeyden anladıkları düşüncesi ve hoş olmayan tavırları, veli ve öğrenci gözünde öğretmenlerin saygınlığının azalması, öğretmenlik mesleğinin geleceği hakkındaki bilinmezlik gibi sebeplerle de bazı öğretmenler “bıkkınlık”, “yorgunluk” ve “umutsuzluk” gibi duyguları yoğun olarak yaşamaktadırlar.

Öğretmenlerin gösterdikleri çabanın görülmemesi, öğrencilere verilen emeğin karşılığının alınmaması, sınıfların fiziki şartları ve kalabalık oluşu nedeniyle istenilen eğitimin verilememesi, velilerin yaşanan sorunlarda öğretmeni şikâyet/tehdit etmeleri, öğretmenlerin kendi aralarında ve idareyle yaşadıkları sorunlar, eğitim sistemindeki sorunlar, medyada öğretmenler aleyhine olan tavırlar, öğretmenlik mesleğinin değersizleştirilmesi gibi faktörler ise birçok öğretmenin “kızgınlık” ve “üzüntü” duygularını yoğun olarak hissetmelerine neden olmaktadır.

Bu sonuçlar, Armağan ve Gül (2014), Çolak (2017), Kahveci ve Bayrak-Özmutlu (2014), Özpolat (2002) ve Park (2004) tarafından yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin, Armağan ve Gül’ün (2014) yaptığı çalışmada, varoş bölgelerde görev yapan öğretmenlerin genel olarak öğrencilere karşı ilk izlenimlerinin olumsuz olduğu, öğrencilerin disiplin sorunlarının ve davranış problemlerinin olduğu, şiddet eğilimli oldukları, velilerin çocuklarına karşı ilgisiz oldukları görülmüştür. Çalışmada, görev yerinin öğretmenlerin özel ve mesleki hayatlarına olumlu/olumsuz etki edebileceğine (varoşlarda görev yapmanın öğretmenleri psikolojik yönden olumsuz olarak etkileyebileceğine, vb.) dikkat çekilmiştir.

Çolak’ın (2017) çalışmasında, öğretmenlerin sınıf mevcudu, velilerin eğitimsiz olması, öğrencilerin ilgisizliği, eğitim sistemi gibi bazı konulardan rahatsızlık duydukları belirlenmiş ve bunların öğretmenlerde aşırı yorgunluk ve

tükenmişlik oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mesleğin yoruculuğunun öğretmenlerin çoğunda halsizliğe; bir kısmında ise isteksizliğe ve buna bağlı olarak düşük motivasyona sebep olduğu vurgulanmıştır.

Kahveci ve Bayrak-Özmutlu'nun (2014) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda yöneticilerle, öğretmen arkadaşlarıyla ve öğrencilerle çeşitli nedenlerden ötürü problem yaşadıkları görülmüştür. Öğretmenler genel olarak, adaletsizlikten, kişisel olarak yapılmış gereksiz hırs ve bencillikten rahatsız olduklarını belirtmiştir.

Özpolat'ın (2002) Zonguldak ilinde yaptığı araştırmada, öğretmenler gösterdikleri çabanın karşılığını alamadıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenler, öğrenciler ve veliler Türkiye'de öğretmenlere verilen değer in geçmişe oranla azaldığını ifade etmişlerdir. Park (2004) da Türkiye'de görev yapan öğretmenlerin mesleklerinden en çok rahatsızlık duydukları konu olarak mesleğin ekonomik getirisinin yetersizliğine dikkat çekmiştir.

Ayrıca, son zamanlarda öğrencilerin saf sevgisi ve heyecanı, verilen emek sonucunda elde edilen başarı, öğrencilerin gelişim sürecine tanıklık etmek, velilerin ve öğrencilerin olumlu tutumu, velilerle iyi iletişim sağlanması, öğrencilerin hedeflerini gerçekleştirmesi, geleceğe yönelik gösterilen çaba ve gösterilen çabanın takdir edilmesi sonucu öğretmenlerin “mutluluk”, “sevgi”, “umut” ve “gurur” gibi olumlu duyguları yoğun olarak yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Bu sonuç, Çiğdem (2010), Eş (2010), Göloğlu-Demir (2016) ve İlter (2009) tarafından yapılan çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin, Çiğdem'in (2010) yaptığı çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine olumlu baktıkları görülmüş ve bu mesleği isteyerek seçtikleri sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Eş'in (2010) çalışmasında sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının olumlu olduğu görülmüştür. Göloğlu-Demir'in (2016) sınıf öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, öğretmenlerin mesleklerine genel olarak olumlu tutum sergiledikleri görülmüştür. İlter'in (2009) çalışmasında, sınıf öğretmeni adaylarının mesleği isteyerek tercih ettikleri, mesleğin profesyonel bir şekilde

yapılması gerektiğine inandıkları ve mesleklerini gurur verici buldukları tespit edilmiştir.

Araştırmada, öğretmenlere üçüncü olarak “*Mesleğinizin ilk yıllarında yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler incelendiğinde, öğretmenler mesleğe yeni başlama, bulunduğu çevreden başka bir çevreye girme, fiziksel çevre bakımından hayatın zorlu yanlarıyla yüzleşme, yeni insanlarla tanışma, ilk öğrencileriyle karşılaşma ve mesleki tecrübesizlik nedenleriyle “heyecan” yaşadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin ilk atama, zorlu bir sınavdan geçerek hedeflerini gerçekleştirme, hayata gerçek anlamıyla başlama gibi nedenlerle de “mutluluk” duygusunu hissettikleri görülmüştür.

Mesleğinin ilk yılında öğretmenler, bilmediği bir çevrede tanımadığı kişilerden gelen yardımlar, öğrencilerin öğretmenlerine olan saf sevgisi ve kendilerini model alması, mesleğe yeni başlamanın getirdiği istekli durum, öğrencilerin bilgiyi öğrenme hevesleri, tüm zorluk ve imkânsızlıklara rağmen çabalayan öğrencilerle karşılaşma, öğrencilerin seviyesini daha iyiye taşıma isteği, öğrencilerin bilgi birikiminde ve davranışlarında görülen olumlu değişiklikler gibi nedenlerle “sevgi”, “şefkat”, “isteklilik”, “yenilikçi olma”, “idealistik” ve “umut” duygularını hissettiklerini belirtmişlerdir. Yılmaz ve Tombak’ın (2014) çalışmalarına katılan öğretmenlerde mesleğin ilk zamanlarında heyecan, meslek sevgisi, idealizm gibi olumlu duyguları yoğun olarak hissettiklerini ifade etmişlerdir.

Bununla birlikte, öğretmenlerin ilk atandıkları yerlerde genel olarak fiziki şartlar nedeniyle hayal ettiklerini bulamama, beklentilerinin karşılanmaması, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin düşük olması, öğrencilerin dersler ve ödevler konusunda yeterli bilince sahip olmaması, velilerle yaşanan problemler sonucunda “hayal kırıklığı”, “üzüntü” ve “pişmanlık” duygularını yaşadıkları görülmüştür. Kılıç ve Özbey’in (2014) çalışmalarına katılan aday öğretmenlerin de adaylık sürecinde mesleğe yeni başlama, diğer meslektaşlarıyla iletişimlerdeki sıkıntılar, ilk yıldaki tecrübesizlik nedenleriyle meslekte sorunlar yaşadıkları görülmüştür.

Üçüncü soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; ayrıca, öğretmenler ilk atandıklarında bilmedikleri coğrafya, kültürel alışkanlıklar, yeni ortama alışmama ve mesleğe yeni başlama gibi nedenlerle “korku” duydukları görülmüştür. Ailesinden ve sevdiklerinden ayrılıp alışkanlıklarından vaz geçmek zorunda kalıp farklı bir ortama alışmaya çalışan ve güven problemi yaşayan öğretmenler ise “özlem” ve “yalnızlık” duygularını yoğun olarak hissetmişlerdir. Bazı öğretmenlerin dil farklılığından kaynaklı sorunlar, öğrencilere kendini sevdirememesi ve öğrencilere bilgi aktarımında yetersiz olma gibi sebeplerle “kaygı” yaşadıkları görülmüştür. Bazı öğretmenler de özellikle doğu bölgelerinde siyasi sebeplerden ötürü o bölgelerde yaşanan sorunlar sebebiyle “tedirginlik” hissettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, bir kısım öğretmenler de köyün fiziki şartları nedeniyle ısınma, su ve elektrik problemleri, teknolojik yetersizlik gibi nedenlerle “çaresizlik” duygusunu yoğun olarak yaşamışlardır.

Bu sonuçlar, Hangül ve Varol (2014), Karadaş (2017) ve Uluçınar ve Ay (2014) tarafından yapılan çalışmalar da desteklemektedir. Örneğin, Hangül ve Varol’un (2014) çalışmalarına katılan öğretmenlerin ilk gün farklı bir ortam ve öğrencilerden kaynaklı heyecan, merak, endişe, şaşkınlık gibi duygular yaşadığı görülmüştür. Öğretmenlerin fiziki şartlar ve ulaşım yönünden yaşanan sıkıntılar, birleştirilmiş sınıf, öğrencilerle yaşanan dil problemi, öğretmenlik mesleği dışında farklı sorumluluklar alma zorunluluğu gibi sorunlar yaşadığı görülmüştür. Öğretmenler köyde öğretmen olmanın öğrencilere model olma, öğrencilerin samimi sevgisini görme ve öğretmen olduğunu bütünüyle hissetme gibi olumlu yanlarının da olduğunu belirtmişlerdir.

Karadaş (2017) tarafından yapılan çalışmada ise öğretmenlerin anadili Türkçe olmayan öğrencilerle iletişim sorunları yaşadıkları, okullarda kaynakların yeterli olmadığı ve teknolojik donanım yönünden okulların yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde, Uluçınar ve Ay’ın (2014) yaptığı çalışmada da öğretmenlerin dil farklılığından dolayı zorluklar yaşadıkları görülmüştür.

Araştırmada, öğretmenlere son olarak *“Mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duyguların ve bu duyguları yaşatan olayların mesleğinize yansımaları”*

nasıl olmuştur?” sorusu sorulmuştur. Bu soruya ilişkin elde edilen veriler incelendiğinde, mesleğinde yoğun olarak olumlu duygular hisseden öğretmenlerin mesleklerinde daha istekli oldukları, derslerini keyifli işledikleri, yaratıcı, araştırmacı ve başarılı oldukları, kendilerini geliştirme çabası içinde ve çözüm odaklı oldukları, mesleklerini daha çok sevdikleri ve meslekleriyle gurur duydukları görülmüştür. Ayrıca, öğrencilerine model olan öğretmenler, onların sevgisini hissetmelerinden ötürü hayatlarında daha mutlu, enerjik ve huzurlu olduklarını ifade etmişlerdir.

Yaşanan olumlu olaylar sonucunda mesleğe yansımaları da olumlu olan öğretmenler olduğu gibi, yaşanan olumsuzluklar sonucunda mesleğine yansımaları da olumsuz olan öğretmenler de olmuştur. Öğretmenlerin ifadeleri incelendiğinde, mesleğinde yoğun olarak olumsuz duygular hisseden öğretmenlerin mesleklerini sevmeyen oldukları, meslek seçiminden dolayı pişmanlık yaşadıkları, mesleği sürdürmede isteksiz, motivasyonlarının düşük, sabır konusunda eksiklerinin olduğu, baskı altında olduklarını hissettikleri, gelecekle ilgili korku içinde oldukları, kendilerini sadece öğretici yerine koydukları, kendilerini ve mesleklerini değersiz hissettikleri, psikolojik yönden genel olarak mutsuz, yorgun, yetersiz, sinirli ve bunalmış oldukları görülmüştür.

Bu sonuç, Güler’in (2017) yaptığı çalışma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Çalışmaya göre, öğrenme-öğretme sürecinde pozitif duygulara sahip olan öğretmenlerin öğrenme ortamında iletişim becerilerinin yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumun öğretmen-öğrenci ilişkisine yansımaları da olumlu olmaktadır. Ayrıca, sınıfta öğrencilerin derse olan ilgisi ve katılımı yükseldikçe, öğretmenin davranışlarında pozitif yönde değişim olduğu gözlenmiştir. Tam tersi öğrencilerin negatif yönde olan ifade ve davranışlarının, öğretmenlerin duygu durumları üzerinde negatif bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Araştırmaya katılan bazı öğretmenler ilk yıllarındaki olumsuz yansımalarının giderek olumlu olarak devam ettiğini ifade etmişlerdir. Bu öğretmenler azınlıktadır. Öğretmenlerin hissettikleri olumlu duyguların psikolojilerine olumlu etki edip onları mutlu, hoşgörülü ve sabırlı hissettirdiği; öğretmenlerin dersleri edindikleri tecrübeyle daha keyifli, istekli geçirdikleri ve öğrencilerinin başarısı için daha fazla

çaladıkları görülmüştür. Bazı öğretmenler ise ilk yıllardaki olumlu duyguların giderek yerini olumsuz duygulara bıraktığını belirtmişlerdir. Bu öğretmenler, önceki yıllarda daha başarılı, mutlu, sabırlı, mesleği sürdürmede istekli ve heyecanlı iken, okul idaresi ve velilerle yaşadıkları olumsuz olaylar, öğrencilerin eğitim-öğretiminde yaşadıkları sorunlar, mesleğin itibarsızlaşması, ekonomik sıkıntılar sonucunda giderek daha mutsuz, stresli, huzursuz, tahammülsüz, gelecekle ilgili umutsuz ve mesleği devam ettirmede isteksiz hale geldiklerini ifade etmişlerdir.

5.2. Sonuçlar

Araştırma bulguları ışığında ulaşılan sonuçlar aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Öğretmenler mesleklerini tanımlarken öğretmenliğin bilgi aktarıcılığı, toplumu yönlendirmesi ve eğitim-öğretimde rehber olma boyutlarında birbirine benzer ifadeler kullanmışlardır.
- Öğrenciler, öğretmenlerini davranışlarıyla olumlu veya olumsuz olarak yansıtmaktadırlar; öğretmenlik mesleğinin zor ve çaba gerektiren bir meslek olmasına rağmen öğretmenlerin emeklerinin hemen olmasa da gelecekte mutlaka karşılığı olmaktadır.
- Mesleğini seven öğretmenler meslek tanımlamalarında daha olumlu ifadeler kullanmakta ve mesleklerinden yüksek düzeyde haz almaktadırlar. Öğretmenlerin meslekleriyle ilgili yaptıkları yüceltici benzetmeler onların, öğretmenliği değerli gördüklerini göstermektedir.
- Meslek tanımlamalarında olumsuz ifadeler kullanan öğretmenlerin mesleklerinden aldıkları haz/keyif de düşüktür. Olumsuz tanımlamaları yapan öğretmenler, bu duruma neden olarak öğretmenlik mesleğinin yorucu ve yıpratıcı olmasını, ekonomik getirisinin düşük olmasını, mesleklerini devam ettirirken gösterilen çabanın karşılığının alınmamasını ve yeterince takdir edilmemelerini göstermektedir.
- Öğretmenler mesleği genel olarak çocuğa akademik bilgilerin yanında çocuğun kişilik ve karakter yönünden geliştirici bilgilerin aktarıldığı; sevgi, sabır, hoşgörü, özveri, empati, vicdan, çokça emek gerektiren ve verilen emeğin sonucunun zamanla alındığı; bunun yanında mesleği

sürdürmenin kolay olmadığı, yıpratıcı, yorucu ve kutsal bir meslek olarak kavramsallaştırmaktadırlar.

- Öğretmenlerin çoğu mesleklerini idealist bir tutumla isteyerek seçmiştir. Bununla birlikte, öğretmenlerin son zamanlarda “hayal kırıklığı, pişmanlık bıkkınlık, yorgunluk, umutsuzluk, kızgınlık, üzüntü” gibi olumsuz duyguları yoğun olarak yaşamaları neticesinde mesleğe karşı tutumları da olumsuz yönde değişmektedir.
- Öğretmenlerin olumsuz duyguları yaşamalarında, görev yaptıkları çevrenin gelişmemiş olması, öğrenci profili, öğrencilerin yetiştirilme tarzından kaynaklı sorunlar, sınıfın fiziki şartları ve kalabalık oluşu, öğrencilere verilen emeğin karşılığının alınmaması, velilerin ilgisizliği, idareyle yaşanan sorunlar, öğretmenlerin gösterdikleri çabanın takdir görmemesi, velilerin haksız tutumları ve hoş olmayan tavırları, veli ve öğrenci gözünde öğretmenlerin saygınlığının azalması, velilerin yaşanan sorunlarda öğretmeni şikâyetle tehdit etmesi, öğretmenlerin kendi aralarında yaşadıkları sorunlar, mesleğin ekonomik getirisinin düşük olması, eğitim sistemindeki sorunlar, olanaksızlıklar yüzünden istenilen eğitimin verilememesi, öğretmenlik mesleğinin geleceği hakkındaki bilinmezlik, medyada öğretmenler aleyhine olan tavırlar ve öğretmenlik mesleğinin değersizleştirilmesi gibi birçok faktör etkili olmaktadır.
- Mesleğinde yoğun olarak “mutluluk, sevgi, umut ve gurur” gibi olumlu duygular yaşayan öğretmenler de mevcuttur. Öğrencilerin saf sevgisi ve heyecanı, verilen emek sonucunda elde edilen başarı, öğrencilerin gelişim sürecine tanıklık edilmesi, velilerin ve öğrencilerin olumlu tutumu, velilerle iyi iletişim sağlanması, hedeflerin gerçekleştirilmesi, gösterilen çabanın takdir edilmesi gibi faktörler öğretmenlerin olumlu duygular yaşamalarında etkili olmaktadır.
- Öğretmenler genel olarak atama yönünden bir bilinmezlik içerisindedirler; ancak ilk atandıkları yerlere idealist duygularla, hevesli, umutlu bir şekilde, beklentilerini düşük tutarak ve atandıkları yerin köy olacağını

bilerek kendilerini hazırlamaktadırlar. Öğretmenlerin çoğunun ilk atanma yerleri genel olarak doğu bölgelerinde bir köy olmaktadır.

- Öğretmenler mesleklerinin ilk yıllarında “heyecan, mutluluk, sevgi, şefkat, isteklilik, yenilikçi olma, idealistlik, umut” gibi olumlu duygular yaşamaktadırlar.
- Öğretmenlerin ilk yıllarda olumlu duyguları hissetmelerinde, atanma sonucunda mesleğe başlama, zorlu bir sınavdan geçerek hedeflerini gerçekleştirme, bulunduğu çevreden başka bir çevreye girme, fiziksel çevre bakımından hayatın zorlu yanıyla yüzleşme ve hayata gerçek anlamıyla başlama, yeni insanlarla tanışma, bilmediği bir çevrede tanımadığı kişilerden gelen yardımlar gibi faktörler etkili olmaktadır.
- Öğretmenler ilk yıllarında “hayal kırıklığı, üzüntü, pişmanlık, korku, özlem, yalnızlık, kaygı, tedirginlik, çaresizlik” gibi olumsuz duygular da yaşayabilmektedir.
- Öğretmenlerin ilk yıllarda olumsuz duyguları hissetmelerinde, bilmedikleri coğrafya, kültürel alışkanlıklar, fiziki şartlar nedeniyle hayal ettiklerini bulamama ve buna bağlı olarak beklentilerinin karşılanmaması, fiziki şartlar nedeniyle ısınma, su, elektrik problemleri ve teknolojik yetersizlik, dil farklılığından kaynaklı sorunlar öğrencilere kendini sevdirememe, siyasi sebeplerden ötürü bölgelerde yaşanan sorunlar etkili olmaktadır.
- Öğretmenlerin birçoğu yaşadıkları tüm zorluklara rağmen ilk yıllarını güzel anılarla hatırlamaktadırlar. Bazı öğretmenlerin ilk yıllarda yaşadıkları duygular alışma sürecinden sonra değişim gösterirken, duyguları değişim göstermeyen öğretmenler de olmaktadır.
- Mesleğinde yoğun olarak olumlu duygular yaşayan öğretmenler mesleklerinde daha istekli olmakta, motivasyonları daha yüksek olmakta, derslerini daha keyifli işlemekte, yaratıcı ve başarılı olmakta, araştırmacı olmakta, kendilerini geliştirme çabası içerisinde olmakta, çözüm odaklı olmakta, mesleklerini daha çok sevmekte ve mesleklerinden gurur duymaktadırlar.

- Mesleğinde yoğun olarak olumsuz duygular yaşayan öğretmenler, mesleği sevmeden yapmakta, meslek seçiminden dolayı pişmanlık duymakta, motivasyonları düşük olmakta ve kendilerini baskı altında hissetmektedirler.
- Bazı öğretmenlerin ilk yıllarındaki olumsuz yansımaları giderek olumlu olarak devam etmektedir. Bu öğretmenler sayıca azınlıktadır. Bu öğretmenler ilk yıllarında tecrübesiz, ne yapacağını tam olarak bilemez halde, özellikle çalıştıkları yerle ilgili olarak zorluklar yaşamakta; bunun yansıması da meslekte isteksizlik, pişmanlık, derslerde verimin tam alınamaması gibi sonuçları ortaya çıkarmaktadır.
- Mesleğinin ilk yıllarında yoğun olarak olumlu duyguları olan bazı öğretmenlerin son zamanlarda olumsuz duyguları yoğun olarak hissetmelerinden ötürü mesleğe ilişkin görüşleri ve tutumları da değişmiştir. Bu öğretmenler önceki yıllarda daha başarılı, mutlu, sabırlı, mesleği sürdürmede istekli ve heyecanlı iken; okul idaresi ve velilerle yaşadıkları olumsuz olaylar, öğrencilerin eğitim-öğretiminde yaşadıkları sorunlar, mesleğin itibarsızlaşması, ekonomik sıkıntılar sonucunda daha mutsuz, stresli, huzursuz, sabırsız olmakta; pişmanlık yaşamakta, gelecekle ilgili umutsuz ve mesleği devam ettirmede isteksiz olmaktadır.

5.3. Öneriler

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Öğretmenlerin göreve başlamadan önce, mesleklerini sürdüreceği okulların fiziki ve sosyal şartlarına uyumunu kolaylaştıran etkinlikler düzenlenebilir.
- Öğretmenlerin çocuklarla, velilerle, diğer öğretmenlerle ve idareyle daha rahat iletişim kurmalarını sağlamak amacıyla hizmet içi eğitim çalışmaları yapılabilir.

- Öğretmenlere, atandıkları her okulda kendilerine rehber olacak ve onların okula uyumunu kolaylaştıracak daha tecrübeli öğretmenler (mentör olarak) görevlendirilebilir.
- Öğretmenlerin yaşadıkları çevrede maruz kaldıkları olumsuz olayları ikinci planda tutmalarına yardımcı olacak sosyal etkinlikler düzenlenebilir.
- Öğretmenlerin görev yaptıkları okullardaki fiziki ve teknolojik şartlar iyileştirilebilir.
- Öğretmenler için kendilerini değerli hissettirecek etkinlikler düzenlenebilir.
- Genel olarak doğu bölgelerinde karşılaşılan ve öğretmen-öğrenci arasında yaşanan dil problemini en aza indirmek amacıyla gerekli çalışmalar yapılabilir.
- Basılı ve görsel medyada öğretmenlerle ilgili oluşmuş olumsuz yargıları iyileştiren çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenlik mesleğinin toplumdaki statüsünün yükseltilmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenlik mesleğinin ekonomik yönden tercih edilen bir meslek olmasını sağlayacak çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenler duygu yönetimi programları tasarlanıp uygulanabilir.

5.3.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Öğretmenlerin duygu durumlarının çeşitli faktörler (cinsiyet, medeni durum, mesleki kıdem, görev yeri, vb.) bakımından farklılaşmasını inceleyen çalışmalar yapılabilir.
- Öğretmenlerin hissettikleri olumlu duyguların ne kadar süre ile devam ettiği, neden zamanla azaldığı incelenebilir.
- Öğretmenlerin yaşadığı olaylar karşısında hissettikleri olumsuz duygularla başa çıkma yolları araştırabilir.
- Öğretmenlerin mesleklerine başladıkları ilk dönem ile devam eden süreçte hissedilen olumlu duyguların değişerek yerini olumsuz duygulara bırakmasının nedenlerini inceleyen çalışmalar yapılabilir.

- Benzer çalışmalar, farklı branşta olan, farklı illerde görev yapan veya farklı eğitim kurumlarında (özel eğitim, özel öğretim, vb.) çalışan öğretmenlerle tekrarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (2003). *İnsan doğasını anlamak* (Çev.: D. Başkaya). İzmir: İlya.
- Akyüz, Y. (2009). *Türk eğitim tarihi* (13. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Alkan, C. (2003). Meslek ve öğretmenlik mesleği. İçinde, V. Sönmez (Ed.), *Öğretmenlik mesleğine giriş* (ss. 243-294). Ankara: Anı.
- Altan, M. Z. (2012). Eğitim, çoklu zekâ kuramı ve çoklu zekâ kuramında onuncu boyut: Ahlâkî zekâ. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(1), 137-144.
- Altunkeser, F. (2014). *Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının çeşitli değişkenler açısından yordanması*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Armağan, Y., & Gül, Ö. (2014). Varoşlarda öğretmen olmak. İçinde, M. Sever & A. Aypay (Ed.), *Öğretmenlik hâlleri* (ss. 355- 418). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, R., Şahin, H., & Topal, T. (2008). Türkiye’de ilköğretime sınıf öğretmeni yetiştirmede nitelik arayışları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(2), 119-142.
- Babaoğlu, E. (2010). Okul yöneticilerinde duygusal zekâ. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 119-136.
- Baltaş, Z. (2006). *İnsanın dünyasını aydınlatan ve işine yansıyan ışık: Duygusal zekâ*. İstanbul: Remzi.
- Bennett, T., & Goleman, D. (2003). *Duyguların simyası: Kalbinize giden yolu aklınızla açın* (Çev.: E. Kılıç). İstanbul: Alfa.
- Bridge, B. (2003). *Duyguların eğitimi*. İstanbul: Beyaz.
- Bursalıoğlu, Z. (1994). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Akademi.

- Bümen, N. (2003). Gözden geçirme stratejisi ile desteklenmiş çoklu zekâ kuramı uygulamalarının erişimi, tutum ve kalıcılığa etkisi. *Ege Eğitim Dergisi*, 3, 65-78.
- Bümen, N. T. (2004). *Okulda çoklu zekâ kuramı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Celep, C. (2000). *Eğitimde örgütsel adanma ve öğretmenler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Cooper, R. K., & Sawaf, A. (1997). *Liderlikte duygusal zekâ* (Çev.: Z. B. Ayman & B. Sancar). İstanbul: Sistem.
- Coşkun, O. (2011). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri (Gazi Üniversitesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Cüceloğlu, D. (2005). *Dayanışma bilincinin temeli: İçimizdeki biz*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D. (2016). *İletişim donanımları*. İstanbul: Remzi.
- Cüceloğlu, D., & Erdoğan İ. (2016). *Öğretmen olmak, bir cana dokunmak* (16. baskı). İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- Çeçen, A. R. (2002). Duygular insan yaşamında neden vazgeçilmez ve önemlidir? *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(9), 164-170.
- Çelik, F. (2013). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği genel yeterlik algılarının değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Diyarbakır.
- Çetinkaya, B. (2006). *Türkiye Türkçesinde mutluluk ve üzüntü göstergeleri*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çiğdem, G. (2010). *Sınıf öğretmenliği adaylarının öğrenme stilleri ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*.

- Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Çolak, Y. (2017). *İlkokul ve ortaokullarda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Damasio, A. R. (1999). *Descartes'in yanılması: Duygu-akıl ve insan beyni* (Çev.: B. Atlamaz). İstanbul: Varlık.
- Demir, S. T. (2008). *Duyguların ve heyecanların ontolojik temelleri*. Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Descartes, R. (2017). *Duygular ya da ruh halleri* (Çev.: Ç. Dürüşken). İstanbul: Alfa.
- Doğan, S. (2005). *Personel güçlendirme*. İstanbul: Sistem.
- Doğan, S., & Şahin, F. (2007). Duygusal zekâ: Tarihsel gelişimi ve örgütler için önemine kavramsal bir bakış. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 231-252.
- Dökmen, Ü. (1998). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem.
- Ergin, Y. (2014). *İlköğretim sınıf öğretmenlerinin öğretmenlik mesleği ile ilgili etik olmayan davranışlara ilişkin algılamaları*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Eş, Ü. (2010). *Sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının ve öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenlerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Geçikli, F. (2012). Liderlik ve duygusal zekâ: Mustafa Kemal Atatürk örneği. *Atatürk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 3, 19-38.

- Ginott, H. G. (1980). *Siz ve çocuğunuz* (Çev.: N. İskit & N. Günay) İstanbul: Redhouse.
- Goleman, D. (2000). *İşbaşında duygusal zekâ* (Çev.: H. Balkara). İstanbul: Varlık.
- Goleman, D. (2005). *Yıkıcı duygular ile nasıl başa çıkabiliriz?* (Çev.: S. Hauser). İstanbul: İnkılâp.
- Goleman, D. (2015). *Duygusal zekâ neden IQ'dan daha önemlidir?* (Çev.: B. Seçkin-Yüksel). İstanbul: Varlık.
- Goleman, D. (2016). *Sosyal zekâ: İnsan ilişkilerinin yeni bilimi* (Çev.: O. Çetin-Deniztekin). İstanbul: Varlık.
- Gökalp, Z. (1972). *Milli terbiye ve maarif meselesi* (2. baskı). Ankara: Diyarbakır'ı Tanıtma ve Turizm Derneği Yay.
- Göloğlu-Demir, C. (2016). *Sınıf öğretmenlerinin mesleki görevlerine yönelik ders dışı zaman kullanımları ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının belirlenmesi*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güler, A. (2017). *Öğretmen ve öğrencilerde ortaya çıkan duyguların öğretmen-öğrenci ilişkilerine etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Gün, E. S. (2012). *Çoklu zekâ kuramı ile desteklenmiş olan basamaklı öğretim programının öğrenci erişisine, kalıcılığa ve öğrenme süreçlerine etkisi*. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Günce, G. (1971). Jean Piaget ve temel kuramsal fikirleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 19-32.
- Gürbüztürk, O., & Genç, S. Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 47-62.

- Gürsel, M. (2003). *Okul yönetimi*. Konya: Eğitim.
- Hangül, Ş., & Varol, N. (2014). Köyde öğretmenseniz, köyün her şeyisiniz! İçinde, M. Sever & A. Aypay (Ed.), *Öğretmenlik hâlleri* (ss. 265- 326). Ankara: Pegem Akademi.
- Ilgar, L. (2005). *Eğitim yönetimi, okul yönetimi, sınıf yönetimi* (3. baskı). İstanbul: Beta.
- İlter, İ. (2009). *Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- İnan, A. (2009). *Atatürk hakkında hatıralar ve belgeler*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İslamoğlu, A. H. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta.
- Kahveci, H., & Bayrak-Özmutlu, E. (2014). Eleştirel öğretmen olmak. İçinde, M. Sever & A. Aypay (Ed.), *Öğretmenlik hâlleri* (ss. 125-184). Ankara: Pegem Akademi.
- Kaplan, M. S. (2011). *Öğretmenlerin iş yerinde yalnızlık duygularının okullardaki örgütsel güven düzeyi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Karadaş, R. (2017). *Anadili Türkçe olmayan öğrencilerin bulunduğu sınıflarda okuma yazma öğretirken öğretmenlerin yaşadığı sorunlar ve bu sorunların giderilmesine yönelik çalışma önerileri (Ağrı ili Patnos ilçesi örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Karasar, N. (1995). *Bilimsel araştırma yöntemi* (7. baskı). Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık.

- Karataş, Z., & Yavuzer, Y. (2015). *Bireyi tanımada test dışı teknikler*. Ankara: Nobel.
- Kayıkçı, K. (2010). Personel hizmetlerinin yönetimi. İçinde, R. Sarpkaya (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (ss. 193-246). Ankara: Anı.
- Kılıç, B., & Özbey, N. (2014). Tek başına yaparak yaşayarak öğretmenliği öğrenme: “Yapılandırmacı stajyerlik”. İçinde, M. Sever & A. Aypay (Ed.). *Öğretmenlik hâlleri* (ss. 1-47). Ankara: Pegem Akademi.
- Kolaç, E. (2008). *Çoklu zekâ temelli işbirliğine dayalı öğrenme yönteminin ilkökuma öğretiminde uygulanabilirliği*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Konrad, S., & Hendl, C. (2001). *Duyularla güçlenmek: Duygusal zekâ sayesinde başarılı bir hayat* (Çev.: M. Taştan). İstanbul: Hayat.
- Maboçoğlu, F. (2006). *Duygusal zekâ ve duygusal zekânın gelişimine katkıda bulunan etkenler*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma, desen ve uygulama için bir rehber*(Çev. Ed.: S. Turan). Ankara: Nobel.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (1973). Resmi gazete, 14574. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/14574.pdf> ?. Erişim tarihi: 09.07.2017.
- OECD. (2009). *Creating effective teaching and learning environment: First results from TALIS executive summary*. Paris: OECD.
- Özalp, O. (2000). Cumhuriyetin ilk yıllarından beri kimler öğretmen olmuştur. *Çağdaş Eğitim*, 263, 14-18.
- Özdemir, M., Civelek, Ş., Çetin, Y. E., Karapınar N., & Özel D. (2015). Öğretmenlerin eğitimsel çevresel ve sosyal sorunları (Şırnak ili örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 163-181.

- Özgüven, İ. E. (1994). *Psikolojik testler*. Ankara: Yeni Doğu Matbaası.
- Özpinar, M., & Sarpkaya, R. (2010). Köyde görev yapan sınıf öğretmenlerinin sorunları. *Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 17-29.
- Özpolat, A. (2002). *Sosyolojik açıdan öğretmenlik mesleği ve öğretmenlerin toplumdaki yeri (öğretmen, öğrenci ve veli algılarına göre: Zonguldak örneği)*. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Park, H. J. (2004). *Öğretmenlik mesleğinde cinsiyete dayalı ayrımcılık: Türkiye ve Güney Kore karşılaştırması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pınar, Y., & Kubilay-Pınar, N. (2015). İlk dil edinim kuramlarında duygu ve duygulanım olgularının yeri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 12(2), 343-359.
- Saban, A. (2010). *Çoklu zekâ kuramı ve Türk eğitim sistemine yansımaları*. Ankara: Nobel.
- Semerci, Z. B. (2005). *Duyguların şifresi*. İstanbul: Alfa.
- Somuncuoğlu, D. (2005). Duygusal zekâ yeterliliklerinin kuramsal çerçevesi ve eğitimdeki rolü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 269-293.
- Sönmez, S. (1999). *Genç öğretmen*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi K.K. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 115.
- Stein, S. J., & Book, H. E. (2003). *EQ duygusal zekâ ve başarının sırrı* (Çev.: M. Işık). İstanbul: Özgür.
- Süral, S. (2013). *İlköğretimde görev yapan öğretmenlerin öğretme stilleri, sınıf yönetimi yaklaşımları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişki*. Doktora Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

- Şahin, H., & Dursun, A. (2009). Okul öncesi öğretmenlerinin iş doyumları: Burdur örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(18), 160-174.
- Tarhan, N. (2015). *Duyguların psikolojisi*. İstanbul: Timaş.
- Taşgın, A. (2010). *Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerinin sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi (öğretme ve öğrenme süreci yeterlikleri-öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme yeterlikleri)*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Tedmem. (2014). *Öğretmen gözüyle öğretmenlik mesleği*. Erişim adresi: <https://tedmem.org/download/ogretmen-gozuyle-ogretmenlik-meslegi?wpdmdl=968>. Erişim tarihi: 01.09.2018.
- Titrek, O. (2010). *IQ'dan EQ'ya duyguları zekice yönetme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Toktamışoğlu, M. (2003). *Aklın öteki sesi: Duygusal zekâyla başarı*. İstanbul: Kapital.
- Topçu, Z. N. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin genel yeterliliklerine ve öğrenme ihtiyaçlarına ilişkin algıları*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turhan, M. (1964). *Maarifimizin ana davaları ve bazı hal çareleri* (2. baskı). İstanbul: Bedir Yay.
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2011). *Türkçe sözlük* (11. baskı). Ankara: TDK.
- Türk Tarih Kurumu [TTK]. (1959). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri II (1906–1938)* (2. baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Uluçınar, U., & Ay, Y. (2014). Ana dili farklı olan öğrencilere öğretmen olmak. İçinde, M. Sever & A. Aypay (Ed.), *Öğretmenlik hâlleri* (ss. 185-226). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, A. (2010). Eğitim programlarının yönetimi. İçinde, R. Sarpkaya (Ed.), *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi* (ss. 285-334). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ünal, S. (1991). Eğitim ve öğretimin niteliğinin geliştirilmesinde öğretmenin rolü. *Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu Bildiri Metinleri*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2001). Duygusal zekâ ve eğitim açısından doğurguları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 7(25), 139-146.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K., & Tombak N. (2014). Gönülden öğretmenlik. İçinde, M. Sever & A. Aypay (Ed.), *Öğretmenlik hâlleri* (ss. 453-482). Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, M. (2018). *Etkili öğretmenlik* (4. baskı). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.

EK A:

ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğretmenim,
Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sınıf Eğitimi programında yüksek lisans yapmaktayım. Sizinle yapacağım bu çalışmanın verileri “**Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadığı Duyguların Mesleklerine Yansıması**” konulu yüksek lisans tezimde kullanılacaktır. Çalışmaya katılımınız tamamıyla gönüllülük esasına dayanmaktadır. Sorulara vereceğiniz içten yanıtlar, araştırmanın amacına ulaşması için büyük önem teşkil etmektedir. Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Sibel ÇEVİK

Kişisel Bilgiler

Cinsiyet: () Kadın () Erkek
Medeni Durum: () Evli () Bekâr
Yaş: () 24 ve altı () 25-34 arası () 35 ve üzeri
Hizmet Süresi: () 1-5 yıl () 6-10 yıl () 11-15 yıl () 16 yıl ve üzeri
Mezuniyet Durumu: () Lisans () Yüksek Lisans () Diğer...
Mezun Olunan

Fakülte:

Sorular

1. Mesleğinizi nasıl tanımlarsınız?
2. Son zamanlarda mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Size bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?
3. Mesleğinizin ilk yıllarında yoğun olarak yaşadığınız duygular nelerdir? Size bu duyguları yaşatan olaylar nelerdir?
4. Mesleğinizde yoğun olarak yaşadığınız duyguların ve bu duyguları yaşatan olayların mesleğinize yansıması nasıl olmuştur?